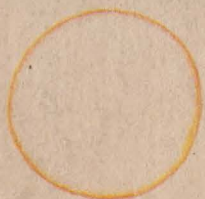

GÜNEŞE DÖN YÜZÜNÜ

AYŞE KULİN

Öykü

YAZKO

Türkocağı Cad. No: 17, Kat: 2

Cağaloğlu - İstanbul

522 92 57

**Bu kitap Bilgiç matbaasında dizilip
Haşmet matbaasında basıldı, Gökhan
mücellithanesinde ciltlendi.**

İstanbul - 1984

GÜNEŞE DÖN YÜZÜNÜ

AYŞE KULİN

**Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi**

**Hiç düşünmemişim
Etten kemikten bir insan gibi babamı
İnsanoğlu değil de bizler gibi,
Mavi gözlü bir dağ delme makinesi
Coşku ve umuttan ibaret
Bir alet sanki.**

BOZKIRDA SUSUZ BÜYÜR ÇİÇEAK

Önce hızlı gidiyordu cip. Toprak yola gelince yavaşladı. İçindekileri toza boğarak, sarsalayıp, hırpalayarak ilerlemeye başladı. Mühendis Nuri'nin, dizleri arasına sıkıştırdığı küçük kızının, şoför Ahmet ile Mustafa'nın saçları kirpiklerle toz içinde kaldı. Doğada bahar yeni uyanıyordu. Toprak yolun ikiye böldüğü kır, çılgın bir renk cümbüşü içindeydi. Mühendis Nurinin, topraktan fışkıran kokuyu içine çekince başı döndü. Gözleri sarılı beyazlı papatya tarlasında içinden hesapladı. Bir saate kadar orada olsalar, saat üçe doğru direklerin elektrik kontrollerini bitirebilir. Karısı «Bu pazarı da ziyan ettik» diye söylenemeyecek. Pazar günlerinin akşam üstü programına yetişebilirler. Sinema mı olur, Cevdetlerde bir el bezik mi? Aslında, karısı olmasa, umurunda değil pazarın nasıl geçeceği. Akli fikri pazartesiden evvel direklerinin aksamadığını saptamakda.

Bacaklarının arasına sıkıştırdığı çocukdan ince bir mırıltı geliyor. Bir ilk okul şarkısı söylüyor kızı. Şarkının sözleri Cumhuriyetin gençlerine yönelik. Şoför Ahmet de biliyor şarkıyı, ıslıkla eşlik ediyor küçük kıza. Yirmi yıldır bu şarkıyı bilmeyen yok. Her okula başlayan çocuk, önce Atatürk'ü, cumhu-

riyetin ilkelerini ve yararlarını sonra da bu şarkıyı öğreniyor. Bayram günleri meydanları dolduran öğrenciler hep bir ağızdan vatanseverliğin simgesi olan bu şarkıyı söylüyorlar.

Çocuk birden kesti şarkısını, «Mekkâre arabaları ne demek, baba?» diye sordu. Mühendis Nuri doğanın yemyeşil örtüsünden zorlukla ayırdı gözlerini, küçük kızına bakakaldı.

Toprağın kokusundaki büyü çözüldü birden. Mavi, durgun gökyüzü karıştı, sağanaklar boşanmaya başladı. Küçücük bir çocuk oldu Mühendis Nuri, burnunu Rami'deki evlerinin penceresine dayadı, evin önünden geçen mekkâre arabalarını seyre koyuldu. Arabalar ardarda ve çok yavaş geçmekteydiler. İçlerinden, sargı bezleri kurtlanmış kesik kollar bacaklar sarkıyor, acıdan çıldırmış yüzlerle rastgele atılmış cesetler gözüküyordu. Taşıdıkları yaralıları sarsıp yeni kanamalar başlatmamak için özen gösteriyordu sürücüleri. Cephane taşıyanları hızlı gitmelerinden ayırdediyordu Nuri. Küçük bir çocuğun dehşetle seyrettiği bu manzara, birkaç yıl önce «Ya Girit ya ölüm» diye başlatılan bir oyunun sonuydu.

Birkaç yıl önce, Nuri okula yeni başlayan ağabeyi ile okula yollanmıştı bir sabah. Annesi, ağabeyine sıkı sıkı tembih etmiş, «Kardeşine göz kulak ol, elini sakın bırakma, yoksa kaybolur kalabalıkda» demişti. Nuri'nin de diğer çocuklar gibi başına bir keçe külah geçirmişler, «GİRİT BİZİM CANIMIZ» diye bağıra bağıra sokaklarda gezdirmişlerdi. Hiçbir şey anlayamamıştı Nuri. Yine de öteki öğrencilerle beraber boğazını yırtarcasına «GİRİT BİZİM CANIMIZ» diye avaz avaz bağırdı tam üç gün. An-

layamadığı başka şeyler de oluyordu o sıralarda. Bir gün de o ağır başlı sessiz babası «vatanım gitti, vatanım gitti» diye bağıarak pencereden dışarı ateş etmişti tabancayla. Dehşet ve korku içindeki oğlunu, ağlayarak bağrına basmıştı annesi. «Korkma çocuğum, baban sana kızgın değil. Bosna gittikten. Doğup büyüdüğümüz, ekip biçtiğimiz topraklarımız Avusturya'ya verildi. Baban bunu protesto ediyor.»

Babasının, bu gönlü yaralı Boşnağın biraz evvelki öfkesi tarifsiz bir kedere dönüşmüştü. Başı ellerinin arasında «Ne olacak şimdi benim evlatlarıma? Ne yapacak şimdi benim iki oğulcuğum?» diye sorup duruyor, yanaklarından mintanına yaşlar yuvarlanıyordu.

Nuri, mekkâre arabalarını, kaybedilen bir savaşın, kırılan millî gururun aç, yorgun, bitli ve yaralı erlerinin geçişini seyrediyor penceresinden. Küçük bir çocuk için olaylar anlam kazanmaya başlıyor yavaştan. Yaşına ağır gelen bir acıyla burkuluyor yüreği.

Mühendis Nuri, **papatya gellncik dolu** kırların o tasında, kendini anıların içine atıveren kızına bayağı içerledi.

«Durgunsun Nuri Beyi'm» dedi Mustafa «Kaç gündür ağzını bıçak açmıyor Fazla bir işimiz kalmadı gayrı. Üç tel daha çektik mi tamamdır. Geçirmem seni bu tozlu yoldan artık.»

«Bir köy daha ışığa kavuşuyor,» diye düşündü Mühendis Nuri. «Mekkâre arabalarından bu yana neler oldu neler, benim Boşnak babam. Halleri ne olacak diye üzüldüğün oğulların uygarlık taşıyor şimdi dört yana. Yenik, yıkık ülken ayaklanıyor.

Bak, üç tel sonra bir köy daha aydınlanacak. Yoldu, barajdı derken ev, su ve ışığa kavuşacak Anadolu. Kızım benim yaşıma geldiğinde tasalanmıyacak kendi çocukları için. Benim kızım, Mustafa'nın oğlu, Rıza Deyi'ninkiler, hepsi, sıtma olmadan, bitlenmeden savaş görmeden tok ve mutlu yaşayacaklar.

Kızının uzun örgülerini okşadı. Bu çocuğa en iyiyi, en güzeli, en doğruyu öğretip verebilse.

«Savaş bitti, kızım» dedi yavaşça, «Unut mekkâre arabalarını, her şey çok iyi ve güzel olacak.»

Ne Mustafa ne de Şoför Ahmet hiçbir şey anlamadılar Mühendis Nuri'nin dediklerinden. Zaten ne zamandır tasayla izliyor Nuri Beyini Mustafa. Az konuşan adam, hiç konuşmaz olmuş son günlerde. Canını sıkan bir şeyler olduğu besbelli. Nuri Bey'e canı kurban Mustafanın. Bu yaşa geldi geleli, böyle patron görmemiş. Haklıyı haksızdan ayırmasını bilen, işçilerini adam yerine koyan, hatırlarını, çoluk çocuklarını, hatta fikirlerini soran bir yiğit kişi Mustafanın gözünde mühendis. Bir dediğini iki ettirmemek için gölge gibi peşinde. Verilen işi öncelikle bitirsin, yükünü hafifletsin diye gözünün içine bakıyor. Zaman zaman takılıyor Mustafa'ya Mühendis Nuri;

«Yerime göz mü diktin arkadaş, bu gidişle papucumu dama attıracaksın» diyor. Söylediğine gönülden inanarak, «Senin yerini kimseler alamaz beyim, senden üstünü yok» diye yanıtlıyor Mustafa. Dostlukları ve karşılıklı sevgileri günden güne geliyor dağı taşı yoğuran iki adamın. Cumartesi günü Mühendis Nuri'nin karşısına dikilmiş Mustafa;

«Beyim, biliyorum, son üç teli çekmeden için ra-

hat etmeyecek. Yarın bir yol gidip geliverelim. Ben iki üç saate kalmaz, bitiriveririm direklerin işini» demiş. Minnetle parlamış Mühendisin gözleri.

Kız olanca hızıyla koştu papatyaların arasında. Sıska çocuk bacaklarının üstünde yaylanıp yaylanıp zıpladı. Bir tay gibi sağa sola seyirtti. Kucak kucak papatya topladı. Beceriksiz parmaklarıyla taclar yaptı gelinciklerden. Kelebek kovaladı, ağaçlara tırmandı. Çimenlerin üstünde yuvarlanırken, saçlarına otlar takıldı, üstü başı yeşil lekeler içinde kaldı. Kentsoylu çocuklara özgü hasretle, doğa ile alt alta üstüste boğuştu, sevişti. Toprağın, otun kokusu kızın saçlarına, tenine sındı. Buram buram bahar koktu. Mustafa'nın omuzlarına tırmandı. Mustafa at oldu, çocuk binici. At kışneye kışneye gæzdirdi binicisini. Mühendis Nuri'nin kızı mutluluktan bitkin düştü. Yemeğe çağırıldığında, elinde papatyalar ve gelincik saplarından örölmüş kolyelerle koştu babasına;

«Bunları sana, Rıza Dayı'ya bir de Mustafa'ya yaptım, baba» dedi, «Yemekden sonra da anneme ve Hanife'ye yapacağım. Eve gidene kadar solmazlar değil mi?»

«Çiçekleri yolup durma, yazıktır» dedi babası, «Bozkırda susuz büyür çiçek ve kısıdır ömrü. Kıymetini bilmek gerek. Gözlerinle sev, koparma. Bak nasıl süslüyorlar çayırıları.» Omuzlarından tuttu kızını, hafif bir rüzgârda kırtan papatyalara baktılar birlikte.

Mühendis Nuri, Rıza Dayı'nın hazırlattığı köy yemeğini bitirdikten sonra, ağzında pekmez tadı, bir ağacın altında uzanıyordu. Huzursuzdu. Tüm işlerini bitirip, kendi kendiyile yalnız kalınca böyle, gün-

lerdir çözümleyemediği sorunlara takılmıştı yine ak-
lı. Adana ovasının sulama projesi bütün ayrıntı-
ları ile gözünün önündeydi. Günlerden beri, gece
karısı uykuya dalınca sessizce yataktan kalkıyor,
yemek odasında masanın başına çöküp bir paket
Birinci bitene dek düşünüyordu. Kendini Su İşleri
Müdürlüğüne atayan bakanına ters düşmekle, sula-
ma projesini bakanın arazisini kapsayacak biçimde
değiştirmenin arasında, bunu yapamayacağını bildi-
ği halde, sabaha kadar oturuyordu.

Beş yıldan beri ilk kez tatil yapacaktı bu yaz.
Karısını çocuğunu alıp onbeş günlüğüne Büyük
Ada'ya gitmeyi düşünmüştü. Denize yakın, çok pa-
halı olmayan bir pansiyon bulunurdu elbet. Karı-
sının mantosu eskimişti. Geçen yıl aşınan kol ke-
narlarını kadife parça çevirmişti karısı. Kışa man-
to yenilenmeliydi artık. Kızının, okulun yanısıra bale
kursları vardı. Karı-koca dil bildikleri için, Ankara'-
nın diplomat çevresinde bulmuşlardı kendilerini.
Belli bir düzeyde yaşamaları gerekiyordu. Oysa yük-
sek kademenin ücreti getirdiği onur ile at başı git-
miyordu. Devlet dairesinde müdür olmak, varıl ol-
mak değildi Ankara'da. Karısı baba evinden stil
koltuklar, kıymetli biblolar taşımıştı evine. Eski ma-
liye nazırı büyükbabanın resmi, kocaman bir gü-
müş çerçeve içinde baş köşeye konmuştu. Bir mü-
dür karısının kürkü olmalı gerekçesiyle, kayınvalde-
nin eskimeye yüz tutmuş kürkü, karısının üstüne
göre küçültülmüştü. Mühendis Nuri, bu işten hoş-
lanmamış fakat bir şey diyememişti. Konak yaşı-
mının aşıcılı, uşaklı düzeyinden gelip, şikâyet etme-
den Ankara'nın memur yaşamına ayak uydurmaya
çalışan karısının bu tür kaprislerini hoş görmeye
çalışıyordu. Kürkün düzeltilme parası taksitle öde-

necekti. Yeni alınan gümüş tepsininki de öyle. Buz dolabı ise daha bir süre beklemesi gereken bir hayaldi. Belki de yıl başında verilecek olan primlerle gerçekleşecek bir hayal.

İki yıldır Su İşleri Müdürü idi Mühendis Nuri. Genç bir adam için önemli bir görevdi. Çalışma bakanı, bu çok yetenekli mühendisi kendi atamıştı göreve. 1940'ların Ankarası genç yöneticilere alışkın değildi henüz. Fakat Nuri Bey kişiliği, çalışkanlığı, yetenekleriyle yadırgatmamıştı etrafını.

Yıllardır ilk kez bir yaz tatiline hazırlanırken, yeni bir manto yapılması şart olmuşken, bir sürü taksit ödenmek üzere beklerken,

«Hay Allah belanı versin, Adana projesi,» dedi Mühendis Nuri.

Önce Rıza Dayı'nın sesini duydu. Sonra, köylüler üstüne dört nala at sürüyorlarmış gibi bir duyguya kapıldı Mühendis Nuri. Doğruldu. Gerçekten bağıra çağıra kendine doğru koşan köylüleri gördü. Kalabalıktilar, kızı da aralarındaaydı. Hep bir ağızdan bir şey anlatmaya çalışıyor gibiydiler. Ayağa fırladı. En önde koşan Rıza Dayı'nın yuvalarından uğramış gözleri yaklaştı, yaklaştı.

Ellerini önünde kavuşturup, söyledi yaşlı adam. Mühendis Nuri çıldırmış gibi fırladı, tarlaların arasından nefes nefese, elektrik direklerinin bulunduğu yöne koştu. Mis kokulu bir pazar sabahı, görev dışı tel çekmeye geldiği direklere el'lerini güneşe sipër ederek baktı. Son direğin üstünde Mustafa'nın kömürleşmiş gövdesini gördü.

«Hangi eşşek oğlu eşşek Mustafa direğin üstündeyken elektrik verdi oraya?» diye haykırdı. Bir daha bir daha sordu. Sesi önce bir uğultu, giderek

bir çığlık halini aldı. Birden sorduğu sorunun anlamsızlığını kavradı. Başı ellerinin arasında papat-yaların üstüne çöktü. Şoför Ahmet, küçük kızı sımsıkı göğsüne bastırmış, direğe bakmasını önlemeye çalışıyordu. Taze ot kokusu yükseliyordu topraktan.

1972.

GÜNEŞE DÖN YÜZÜNÜ

«Bu gözlerinin hali ne?» dedi annesi, «Sovan doğramışsın gibi kıpkırmızı»

«Ağlamakdan» dedi Emine.

«Niye ağladın? Yine dayak mı yedin üçüncü sınıfın çocuklarından?»

Niye ağladığını bilmediği için küçümsiyerek baktı annesine çocuk.

«Bu gün on kasım» dedi, «Atatürk'ün ölüm yıl dönümü.»

«Biliyorum» dedi annesi.

«Tören vardı okulda. Şiirler okuduk. Başöğretmen konuşma yaptı, Ata'mızın yaşam öyküsünü anlattı. Hepimiz ağladık. Öğretmenler bile. Sen üzülüyor musun, hiç ağlamaz mısın Atatürk öldü diye, anneciğim?»

«Üzülmez olur muyum, ben de çok ağlamıştım öldüğünde. O zaman ağladım işte ağlayacağım kadar.»

«Ben her yıl ağlayacağım,» dedi Emine, annesine omzunun üstünden çok bilmiş bir bokış atıp, odasına gitti. Odasında Ata'sının resimleri asılıydı sıra sıra. Atatürk birinci resimde asker üniforması, ikinci resimde frak giyyordu. Üçüncü resim, Ata bir çocuğun başını okşarken çekilmişti. Emine okul-

dan getirdiği, çelenklerden dökülen kasımpatıları Atatürk'ün resimlerinin etrafına yerleştirdi. Her sabah sınıfta, Tüfküm, doğruyum, çalışkanım'ı söylerken yaptığı gibi dimdik çakılıp durdu, eserlerine baktı. Kasımpatılarla süslenmiş resimlerin önünde yüreği ay-yıldız biçimindeydi sanki. Ağlamakdan kızarmış gözlerini ovuşturup, dersine oturdu.

Yemekde annesi babasına «Küçücük çocukların böyle ağlatılmaları hoşuma gitmiyor» dedi. «On kasımda kim daha çok ağlarsa, o daha çok Türk sanki. Bir yanlışlık var bu işte. Bence fazla abartılıyor. Sen de böyle düşünmüyor musun?»

Emine'nin babası yanıtlamadı hemen. Bir süre önüne baktı, çorbasıyla oynadı. Bir İstanbul konağında doğup büyüyen ve vatansız kalmanın ne olduğunu bilmeyen birine bazı şeyleri anlatabilmek ne kadar zor diye düşündü. Rumeli'de ekilmiş topraklar, yaşanmış evler, özlenen yakınlar bırakmış bir göçmen evinde yetişmekle, İstanbullu olmanın birikim farkı az buz değildi.

«Bir zararı olmaz, bırak ağlasın» dedi, «millî bilinci iyi gelişsin, vatanına, cumhuriyetine sahip çıksın.»

Sesini çıkarmadı kadın. Kocasıyla kızına biraz yabancı ama sevecen gözlerle baktı. Bu genç devlet bir filiz de, Emine ile babası, fillzi sulayıp yeşertmekle görevli bahçevanlardı sanki.

Emine bütün kış elele gitti okula babasıyla. Her sabah babası yol boyunca iki şey öğretti kızına. Bir Atatürk ilkelerini bir de çarpım tablosunu. Emine çarpımı yedilere kadar ezberleyebildi. Sekizlerle dokuzların içinden çıkamadı bir türlü. Her ezberlediği sayı için beş kuruş kazanıp, her bilemediği

için beş kuruş geri ödedi. Sonuçda kazançsız ve zararsız bitirdi yılı. Buna karşın devrimleri su gibi ezberledi. Atatürk'e kendine bağışladığı haklar için minnet duygularıyla doldu yüreği.

Her yaz olduğu gibi, o yaz da, dedenin adadakil köşküne gitmek için, okulların kapanmasını beklediler. Yataklıda yerleri ayrıldı, valizleri yapıldı, bobası Emine ile annesini trene bindirmeye İstasyona götürdü. Yerinde duramayan, zıp zıp sıçrayan kızını bir ara omuzlarından tuttu babası, sordu.

«Nedir bu heyecan, ne oluyorsun?»

«Dedeme çok şey anlatacağım» dedi çocuk. «Bir düşün baba, sınıf arkadaşlarımı, Leman öğretmeni, kelebek oldum ya müsamerede onu, tutum haftasında ayva olduğumu bir de Atatürk'ü.»

Kızın uzun örgülerini avuçlarına aldı babası.

«Trende yaramazlık yapma, anneni üzme» dedi. «Bozkırdan geçerken kocaman ayçiçeklerle göreceksin tarlalarda. Seyret bak, nasıl güneşe dönüyorlar yüzlerini.»

Tren varmak bilmedi Haydarpaşa'ya. Telgraf direklerinin ardarda geçişini seyrederken, hep dedesine anlatacağı şeyleri düşündü Emine. Pendiğe vardıktan sonra, hiç yerinde duramaz oldu. Tren, vapur, araba aşılması zor denizler gibi büyüdü gözünde.

Gözlerini sımsıkı yumdu, çılgın bir özlemle ayaklarının altında çıtır çıtır kırılan çam dallarını, kahverengiye dönüşmüş yaz kozalaklarını anımsadı. Dut ağaçlarının altında kıpkırmızı oldu üstü başı. Dedesinin üzüm bağlarında yaz ve güneş kokan salkımları kucağına doldurdu, dizlerine ka-

dar yürüdü denizde. Sonra badem ağacına tırmandı, dalın birine kendi için asılmış torbayı alıp, yere atladı. Torbasını aceleyle açarken, dedesi yüzündeki sevinci seyrediyordu. Torbadan bir avuç ayıklanmış fıstık, mis kokulu küçük bir domates ve üç tane bilya çıktı. Yüzü aydınlandı Emine'nin, kendini ihtiyar adamın kucığına attı, buruşuk yanaklarını öptü, öptü. Sonra elele tutuştular, konuşa konuşa incirlerin altında yürümeye başladılar. Dedeyle toruna her yeni gün böyle başlardı adada. Emine badem ağacına asılı torbasını bulur, içinden o günün armağanını çıkarır. Bu armağan ya bir taze salatalık ya bir domates ya da bir salkım üzumdür. Ama her seferinde yeni bir heyecanla açar torbasını, ne bulursa bulsun sevinç çığlıklarıyla sarılır dedesine. Arkadan yürüyüş başlar, seksenlik bir ihtiyarla sekizine varmamış bir çocuğun dünyaları birleşir, kız dedenin anlattıklarıyla başka bir aleme uçar, Emine Sultan olur, bir başka devirde yaşardı gün boyunca. Gün yine dedenin koynunda biter her gece. Sabun kokulu bir çocuk, ihtiyarın yatağının ayak ucuna oturur, dede söyler, çocuk tekrarlar.

Rabbiyesir, vela tuassir Rabbitemin bin hayır, Rabbim Emine kulunu sen kayır. Anlamadan tekrarladığı kelimeler tılsımlıdır, hiçbir kötülük değmeyecektir Emine'ye sabaha kadar.

Adaya adımını atar atmaz, kırmızıya çalan toprak yolda nefes nefese koştu Emine. Bahçenin ağır demir kapısını iterek açtı, güllerin, ortancaların arasından bir kurşun gibi hızla ve sessizce geçti. Anneannesi ve büyük teyzesi kameryanın hasır koltuklarına tembel kediler gibi serilmiş, mırıl mırıl konuşuyorlardı. Ortancaların arkasına gizlendi, gözlemleri sezdirmeden.

İki orta yaşlı kadın, uzun sarı saçlarını papatyaya suyunu batırılmış taraklarla kuruturlarken, çene çalıyordu karşılıklı. Anneannen'in tarağı fildişişindendi. Geçmişte kalan günleri parıltılı yaşamını simgeleyen bu tarağa çok önem veriyordu sahibi. Tarağın sapına gümüşle adının baş harfleri işlenmişti. Baybabasının İtalya'da sürgünden dönerken getirdiği armağandı bu. İş bitince konsolun sağ gözüne özenle yerleştirilecekti.

Anneanne aralarında beyazlar bulunan saçlarını önce toprağa takıyor, güneşe doğru bir tavus kuşunun kuyruğunu açması gibi dalga dalga genişleterek yayıyor, sonra saçlarının ucunda toplanan su damlalarını silkeleyerek aynı işleme yeniden başlıyordu. Saçları sıranıp parlıyordu kurudukça. Bir süre müthiş bir keyifle sürdürdü bu işi anneanne. Saçlarından çok gurur duyduğunu bahçedeki tüm elma ağaçları ve zakkumlar gördü. Gençliğinin çerkez güzelliğini katılayan saçlar, kurumaya yüz tutunca, bir örgü olup ensesinin üstünde toplandı. Deminki gençliğinden, kıvraklığından eser kalmadı. Tadına doyamadığı anılarından arınıp, Emine'nin saçları bolca ağarmış anneanneciği oldu yine.

Öteki, yine orta yaşlı ve sarı saçlı olanı, hizmetçisinden yakınmakta olduğu için, saç kurutma işine gereken dikkati veremiyordu. Her iki kadın da yıllardır yaptıkları gibi, hizmetçilerini çekiştiriyorlardı birbirlerine. Emine yüz ifadelerinden, onların çok önemli bir şey konuştuklarını sandı. Anneanne-siyle kız kardeşinin, onbeş yaşlarına girdiler gireli, hep aynı şeyleri konuşup, aynı işleri yaptıklarını bilmiyordu. Paşa babalarının o devir için gereksiz sayılan bir özenle sürdürdüğü eğitimlerinden ev-

lenerek kurtulunca, tarih kitaplarını bir daha hiç açmadılar ve kemanlarını ellerine ancak tozunu silmek için aldılar. Bir ömür boyu, uzun günler süresince, akşam olup kocalarının koynuna kıvrılana dek, birbirlenire reçel tarifleri verdiler, lizözlerini ördüler ve gül bahçelerini andıran işler işlediler. Can sıkıcı konuları hiç açmadılar birbirlerine. Ne ölümden, ne de ayıp olmasın diye aşkdan söz etmediler. Balkan ve dünya savaşları, onları evlerinin dışında esen soğuk bir rüzgâr kadar etkileyebilirdi. Savaşın acılarını, acıklı bir film seyrederek gibi, anlayıp vahlayarak, uzakdan izlediler. Yine de yaşamlarındaki denge son savaştan sonra bozuldu. Öylesine bozuldu ki, Emine'nin anneannesi, o zamana kadar değer vermediği fildişi tarağını, konsolun sağ gözüne özenle saklar oldu.

Birden fırladı saklandığı yerden çocuk, Dedesinin orta kattaki odasına varıncaya kadar, gözleri ne anneannesinin kucaklaşmak için uzanmış kollarını, ne Gülfidan dadının siyah yüzünde parlayan inci dişlerini, hiç kimseyi, hiçbir şeyi görmeden bir koşu tutturdu. Tahta merdivenleri ikişer üçer atlayarak çıktı.. Uzun bir kışın okul anılarını, yaşadığı öğrendiği her şeyi, en sevgili dostu dedesiyle paylaşmaya koştu.

Fakat o ne? Olacak şey değil, inanılır şey değil. Emine mi yanlış duyuyor yoksa dedesi mi çıldırdı. Küçük torununun karşısında ilk kez çatılıyor kaşları dedenin. İlk kez ters düşüyorlar birbirlerine, sağlam, güzel ilişkileri kocaman bir yara alıyor. Atatürk'ü sevmiyor dede. Vatanlarını kurtaran, onlara Cumhuriyeti armağan eden, Emine için tanrıdan sonra gelen bu kahramanın adını duymak bile istemiyor.

Onarılmaz bir hastalığa yakalanmış gibi görüyor dedesini çocuk. Korkunç yanılığı düzeltmek için cırpınıyor, didiniyor, ev halkına baş vuruyor. Ne anne, ne anneanne, ne teyzeler, ne de dayılar çözemiyorlar sorunu. Emine'ye dedenin görüşlerini bağışlatmaya çalışıyorlar. Anneannesini karşısına oturtuyor Emine'yi,

«Bak canım» diyor, «Düşünsene, benim babam bu adam. Ne kadar yaşlı. Osmanlıların devrinde yetiştirdi, onların yanında çalıştı. Senin gibi düşünemez, Osmanlıdır o.» «Bizim gibi düşünemez» diye düzeltiyor etraftakiler. Çocukların yalın mantığı ile sonuna kadar sürdürüyor savaşını kız.

«Atatürk vatanımızı kurtardı, dede,»

«Beş asırlık imparatorluğumuzu da yıktı ama» diyor dedesi, «Üstümüzden elbisemizi, başımızdan fesimizi çıkarttı. Yazımızı, kültürümüzü değiştirdi.»

«Fena mı etti O kargacık burgacık yazıyı zaten kimse öğrenemiyormuş kolay kolay. Zaten o yazı uymuyormuş bile bizim Türkçemize. Senin sultanın satmaya kalkmadı mı bizi düşmana. Pazarlık yapmadı mı kendi tahtı için. Yaa dede, sen hiç birini bilmiyorsun bunların.»

Pes ediyor ihtiyar, «Sen sev Atatürk'ünü, çağına ayak uydur çocuk. Beni kendi dünyamda, kendi renklerim kendi kokularıyla rahat bırak.»

Emine, güllerin, ortancaların arasında coşku ile koştuğu yolda ters yüzü yürüdü, uzaklaştı dedesinden. Bahçenin en kuytu köşesinde çam ağacının altına oturdu. Ömrünün ilk çelişkisini, ilk düş kırıklığını yaşamak için, trenle geçerken, bozkırda gördüğü ay çiçekleri gibi güneşe döndü yüzünü. Ankara'daki evini, okul arkadaşlarını ve babasını özledi.

KOMİNİS NEDİR

— Kominis nedir, anneciğim? dedi Emine.

— Ne dedin? Ne dedin? diye sordu annesi, kulaklarına inanmıyarak.

— Kominis canım kominis. Ne demek bu?

— Nereden çıktı bu laf?

— Siz konuşurken duydum anne. Hüseyin Nusret amcam kominismiştir diye işten atılmış ya, siz konuşuyordunuz dün akşam.

Sapsarı oldu annesinin yüzü.

— Bizi mi dinledin sen?

— Yoo, sadece duydum. Su içmeye gidiyordum mutfağa. Niye atmışlar Hüseyin Nusret amcamı işten, anne?

— Unut bu lafları, dedi annesi, Hüseyin Nusret kominist filan değil, yanlış duymuşsun sen.

— Ne demek o anne?

— Unut kızım bu lafı, sakın ağzına alma bir daha. Çok kötü bir şey demek. Hiç kominist yok bizim dostlarımızın arasında. Sakın ağzına alma bir daha bu lafı.

— Yani ayıp bir laf mı bu?

— Evet evet öyle. Bir daha duymıyayım ağzından.

— Yani anneciğim 'bok' gibi filan bir laf mı? Kı-zardı Emine.

— Evet, evet öyle. Bir daha duymıyım ağzından.

— Böyle kötü bir şeyse, Hüseyin Nusret amcam niye komünist olsun? Çok iyi insandır o, ben çok severim onu.

Kızına vurmak için elini kaldırdı kadın. Dehşet içindeydi. Şaşırdı Emine. Kadın dövmedi kızını. Yalvaran bir sesle tekrar tekrar ısrar etti **bu sözünü** unutmaması için. Bütün gün bunu düşündü durdu çocuk. Annenin dedikleriyle tatmin olmadı. İlk kez bir eşrar perdesi indi yaşamına. Akşam, babası geldiğinde ona açtı konuyu. Babası da annesi gibi şaşırdı önce. Sonra bir süre düşündü. Kelimeleri özenle seçerek konuştu.

— Okulda sakın söz etme şimdi anlatacağım dedi. Hüseyin Nusret amcam yüksek öğrenimini Rusya'da yapmıştı. Beraber olduğu başka Türk arkadaşları ile, Rusya'daki rejimi, yani komünizmi beyendiler o yıllarda.

— Kötü bir şeyi beyendiler yani, 'bok' gibi filan. Bilgiçlik taslarken yine kızardı çocuk.

Duymamazlığa geldi babası.

— Sen bütün bunları anlamak için daha çok küçüksün dedi. Komünizm bir idare şeklidir diyelim. İyi bir yöntem değildir. Rusya'da uygulanıyor. Bırak onu Ruslar düşünsün. Biz gelelim Hüseyin Nusret amcana. Onun komünistliği çok gençliğine rastlıyor. Sonra ne sular aktı köprülerin altından. Komünizmin iyi bir rejim olmadığını yıllar önce anladı o. Hüseyin Nusret amcam komünist değildir. Bizim ülkemizde de yasaktır komünizm. Tamam mı? Bir daha lafını etme bunun.

— Komünist değil de niye işten atılmış o zaman?

— Bazen insanlar gerçekleri görmemeyi tercih

ederler. Bazen de bir gövde gösterisi için bir kurban vermek gerekir. Off yavrum, ne diyeyim sana. Hâlâ öyle sandılar da ondan.

— Kimler öyle sandı?

— Hükümetin adamları.

— Adnan Menderes filan mı?

— Yeter artık. Başka soru sormak yok.

— Ne olacak Hüseyin Nusret amcama şimdi?

— Hiçbir şey. İstanbula gidecek, orada oturacak.

— Niye?

—Ankaralılara küstüğü için.

— Bana küsmesin sakın, dedi Emine, ağlamaklı oldu.

— Haydi sen git, sofrayı kur dedi babası.

Açmazda kaldı Emine. Koministin çok kötü bir şey olduğunu anlamıştı ama niye kötü olduğunu anlayamamıştı. Kominist olan işinden atılırdı ama niye atılırdı? Bunu da anlıyamamıştı. Ertesi gün üst katda oturan Madalet'e sordu bunu. Madalet Orta iki'ye gidiyordu, arasıra Emine'ye derslerine yardım etmeye gelirdi. O da pek birşey bilmiyordu bu konuda. Arada ilginç olaylar oldu Emine için, unuttu komünizmi. Madalet Ankara'da görevli bir Amerikan eriyle arkadaşlık etmeye başladı. O sıra bir Amerikalı arkadaş edinmek çok geçerli olmaya yüz tutmuştu. Genç kızlar kendilerine Amerikalı bir flört edinmeye bakıyorlardı. Amerikan ayakkabıları ve sweterleri giyen gençlere bir üstünlük duygusu geliveriyordu.

— Emine, Emine, diye bağırdı bir gün Madalet. Emine başını aydınlık penceresinden uzatarak yukarı bakmaya çalıştı.

— Yukarı gel, bak sana ne göstereceğim.

Emine tersine çevrilmiş kafasını iyice uzatarak, Madeletin aşağı doğru salladığı küçük paketde ne olduğunu görmeye çalıştı.

— Haydi sallanma, babam gelmeden çık yukarı. Hadisene canım.

Merdivenleri ikişer üçer atlayarak yukarı kata uçtu Emine. Madelet pembe parlak kâğıtlara sarılı küçük paketi yırttı, içinden top top pembe şekerler çıkarttı.

— Jiklet bunlar, dedi gururla.

— Öyle Jiklet olmaz, şeker bunlar.

— Cahil sen de, dedi Madelet, Stiv verdi bunları. Amerikan jikletleri bunlar al da çiğne bir tane.

Görgüsüzlüğünden utanan Emine, çekinerek aldı bir tane. Ağzına zor sığdı jiklet. Çok tatlıydı. Hoşuna gitti, şapırdatarak çiğnemeye koyuldu.

— Bak şimdi ne yapacağım, dedi Madelet, Emlen'in suratına doğru kocaman bir balon şişirip çat diye patlattı.

— Hanife'ye de götüreyim bunlardan, bir tane daha versene dedi Emine.

Duraladı Madelet, versin mi vermesin mi bilemedi.

— Bak ama Emine, kimse duymamalı bunu, babamın kulağına giderse öldürür beni.

— Hanife kimseye bir şey söylemez. Benim kırduğım vazoyu bile kendi üstüne almıştı unuttun mu?

— Bu aynı şey değil, dedi Madelet.

— Okuldan sonra top oynamaya gittiğimi de söylemedi anneme. Korkma ağzı sıkıdır.

— İyice tenbih et, dedi Madelet, Kur'an üstüne yemin ettir emi.

Madelet Emine'nin annesiyle babası evde olmadığı geceler, Amerikalı sevgilisine telefon etmek için Eminelere inmeye başladı. Emine pencerede gözcülük ederken, Hanife de kendine sus payı olarak verilen Amerikan jikletlerinden kocaman balonlar yapıp patlatıyordu. Çok eğleniyordu bu jikletlerle. Emineye gelince, kendinden bunca büyük bir kıza sıraşıık etmekden pek gurur duydu o kış.

Birkaç pazar Emine anne ve babasıyla Amerikalıların evlerindeki satışlara gitti. Pazar günleri Kavaklıdere'deki evleri gezerek Amerikan eşyaları almak Ankaralıların baş eğlencesi haline gelmişti o yıllarda. Neler satılmazdıkı.. Ankarlıların o güne dek hiç görmedikleri renk renk konserve kutuları, meyva sıkan, sebze parçalayan aletler, kenarları 'Monday-Sunday' yazılı naylon kilotlar, masalar, yataklar ve daha bir sürü eşya Kavaklıdere evlerinde sergilenir dururdu. Emineler yaylı bir somya ile bir gece lambası aldılar bir keresinde. Lise'de okuyan kızlar, Amerikan hırkalarıyla eşleştiler. Ev kadınları birbirlerine karşı üstünlüklerini muftaklarındaki Amerikan aletleriyle kanıtlar oldular. Eminelerin alt katındaki doktorun oğlu saçlarını yeni biçilmiş ekin tarlalar gibi kestirdi. Kavaklıdere kentin en seçkin semti olmaya yüz tuttu ve ileri görüşlü kişiler, Kavaklıdere'de arsalar kapattılar. O yıl Rus salatasının adı Amerikan salatasına değiştirildi.

Anneannesi her yıl olduğu gibi, o bahar da Emineleri İstanbul'dan ziyarete gelirken, beraberinde boba yadigarı kıymetli Çin vazolarından birini getirdi. Vazo gerçek bir bahar havası estirdi evlerinde. Emine, annesi ve anneannesi kırılmaması için

içleri titreyerek vazoya oturma odasında uygun bir köşe aradılar. Bir türlü yer beyenemediler. Sonunda emin bir köşeye, göze batacak şekilde yerleştirdiler. Yüksek tavanlı İstanbul konağından çıkıp, üç odalı Ankara evine taşınınca, vazo boynunu büküp mohzunlaştı, sevemedi yerini. Fakat Emine ertesi sabah okula gitmeden önce, oturma odasının kapısını açtı, vazoya baktı, beyendi. Bambaşka bir hava gelmiş odaya, eski koltuklar bile daha bir heybetlenmişlerdi sanki. Vazonun bozgununu farketmedi, gururla çıktı evinden, okula burnu havada gitti. Sınıf arkadaşlarının hiç birinin evinde böyle bir süs eşyası yoktu. Tepeden baktı arkadaşlarına bir süre.

— Ben bunun tozunu alamam, kırarım ben bunu be, dedi Hanife.

— Sen sakın dokunayım deme, ben alırım tozunu, dedi Emine'nin annesi.

— Elimi bile sürmem, dedi Hanife.

— Dede yadigarı o, dedi Emine'nin annesi, kırılırsa yerine konmaz, aman dikkat et kızım.

— Netçeklermiş bu kadar büyük vazoyu, içine çiçek neyin konmaz bunun, diye düşündü Hanife.

Emine'nin annesi arkadaşlarına bir çay partisi verdi. Hepsi gelip vazoyu gördüler. Kimi beyeni ile, kimi hasetle «Ah ne kıymetli bir parça» dediler. Ve bir gün üst katta bir kızılca kıymettir koptu. Madeletlerin katından bağrıışmalar, ağlamalar, itişip kakışmalar işitildi. Apartman sakinleri nefeslerini tutup ne olup bittiğini anlamaya çalıştılar. Madelet'in babasının «Seni kaltak» diye gürleyen sesi kolaylıkla işitilebiliyordu oysa. Hanife, Emine'ye dehşet dolu gözlerle baktı.

— Biliyordum anam, sonunda işin buraya varacağı. Biliyordum ama beni kim dinlerki? dedi.

Ertesi gün, Madelet'in Amerikalı ile olan ilişkisinden dolayı babasından esaslı bir dayak yediği öğrenildi. Birkaç gün okula gidemedi Dadelet. Emine ise böyle bir suçu paylaşmış olmaktan ötürü korku ve pişmanlık içinde kaldı. Aartman çevresinde ve okulda günlerce konuşuldu bu olay. Birçok kişi kızına varışice davrandığı için Madelet'in babasını suçluyordu. Amerikalıların baş tacı edildiği bir sırada ne gereksiz bir davranıştı bu, Ayıptı vallahi. Bu sırada böyle bir dayak olayı, erkeklerle arkadaşlık etmeye karşı böyle bir tepki akıl alır gibi değildi. Ya Amerikalılarla flört eden kızlar, onlar nasıl bakacaklardı sevgililerinin yüzüne. Madelet'in okul yöneticileri bu görüşleri paylaşmadılar. Amerikanın bize göre daha çağdaş bir düzeye gelmiş olduğunu kabul etmekle beraber, örf ve âdetlerimizi gözönüne alarak, okuldaki kızların Amerikalı erkeklerle gzmelerini, ortalıkda beraber görünmelerini, birlikde çaya veya sinemaya gitmelerini şiddetle yasakladılar. Bir süre sonra okul ahlâk konusunda daha sıkı önlemler aldı. Bundan böyle, okula gelirken ve giderken, kız öğrenciler, sağ kaldırımını, erkek öğrencilerse sol kaldırımını kullanacaklardı. Kendilerine ait olmayan kaldırımda görülen öğrencilere disiplin cezaları uygulanacaktı.

Dayak olayından birkaç gün sonra, Meltem tenneffüsde Emine'nin yanına geldi.

— Sizin üstünüzde oturan Madelet var ya, dedi. hani babasından dayak yiyen,

Emine'nin korku ve heyecandan yanakları kıpkır-

mızı oldu. Acaba Meltem Madelet'e telefon gözcülüğü ettiğini mi duymuştu?

— Amerikalı gelip gider miydi Modelet'lere? Sen hiç rastladın mı ona?

Emine sesini çıkartmadı. Ömrünün ilk sırrını dayanabildiği kadar saklamaya kararlıydı. Üstelik Hanife, «Amanın Emine» demişti «Ağzından kaçırayım deme Madelet'in bizim evden telefonlaştığını. Baban beni kovar, seni de öldürür dayakdan. Ekmeğimden olurum, ah Eminem sakın ha, bak.»

— Hiç mi görmedin Amerikalıyı kız?

Doğruyu söylüyor olmanın kıvancıyla «Hayır», diye bağırdı Emine.

— Doğrusu insan kızını bir Amerikalı yüzünder, döver mi hiç? Bizimkiler çok ayıpladılar. Teyzem, o kara kızı Amerikalıyla geziyor diye sevineceğine dövüyor, dedi.

— Yaa öyle mi, dedi Emine.

— Sizin kiler ne dedi bu işe?

— Madeletle konuşmamı yasak ettiler. Annem babası için «Zavallı adam, rezil oldu» dedi.

— Zavallı filan değil o, dedi Meltem, hem sana bir şey söyleyeyim mi Emine, ama kimseye anlatmak yok.

— Söyle.

— Söz ver önce, kimseye anlatmak yok.

— Söz, kimseye anlatmam. Vallahi söz Meltem.

— Babası Amerikalıları sevmezmiş de o yüzden dövmüş kızını.

— Eee ne çıkar bundan. Sevmezse sevmez.

— Aa aptal mısın sen? Amerikalıları sevmeyen ne olur bilmiyor musun?

— Ne olur?

— Komünist olur kız.

Dondu kaldı Emine. Bu komünist denen şeyi Meltem de biliyordu demek. Sorsa mı acaba? Söz etse mi Hüseyin Nusret amcasından. 'Komünist' lafını ağzına almamaya çok tenbihli olduğundan ne yapacağını bilemedi.

— O nasıl şey, nasıl olunuyor ondan,? diye sorabildi ancak,

— Komünistlik mi, insanlara her şeyi paylaşmak diye duydum, dedi Meltem.

— Hadi sen de, öyle şey olur mu? O zaman benim babam da komünist. Herşeyini arkadaşlarıyla paylaş der bana her zaman.

— Aman ne salaksın sen. Öyle paylaşmak değil. Yani evini, anneni, babanı, herşeyini paylaşmak.

Emine küçücük evlerine dolmuş yabancıları düşündü, yüzünü buruşturdu.

— Herşey paylaşılmaz, dedi düşünceli.

— Herneyse, zaten o adamın başı belaya girecekmiş. Bizimkiler konuşurken duydum. Oh olsun, insan kızını döver mi hiç? Seni döver mi baban Emine?

Emine yediği birkaç dayığı düşündü, boynunu büktü.

— Bazen. Çok kızarsa, senede bir kere filan.

— Senin baban akıllı bir adam, büyüdüğün zaman Amerikalı arkadaşın var diye dövmez ama, sen hiç üzülme, dedi Meltem.

YOKSULLARA YARDIM

Emine, saçlarından yağmur suları süzülerek, kol-tuğunun altına sıkıştırdığı kitaplarıyla, kendini apartmanın görkemli kapısından içeri dar attı. Önce ceketinin üstündeki suları silkeledi. Sonra bir kitabın sayfaları arasından çıkarttığı satılmamış biletleri özenle sarı zarfın yanına yerleştirdi. Asansörü çağırıp bekledi. Asansöre girince aynada kendini gördü. Sırılsıklam saçları kafasına yapışmıştı. 'Keşke taransaydım' diye düşündü. Vakit kalmamıştı, asansör durdu.

Kapıyı açan beyaz ceketli uşağa geliş nedenini söyledi yavaşça. «Gelin», dedi uşak, tepeden baktı Emine'ye. Islak saçlarını, buruşmuş eteğini şöyle bir süzdü beyenmeyerek. Uşak önde, Emine arkada uzun bir koridorda ilerlediler. Odaların birinden kızgın bir kadın sesi duyuldu. Sonra uşak bir kapı açtı ve Emine, Yoksullara Yardım Derneğinin sayın Başkan Hanımını, boynu bükük birini avaz avaz azarlarken gördü. Karşısında, pazen entarisinin üstüne giydiği yeşil hırkanın uçlarını çekiştiren süklüm püklüm bir köylü kadına bağıırıyordu Başkan Hanım. Emineyi görünce sustu.

«Okuldan geliyorsunuz değil mi kızım?» dedi, «İyi satış yapabildiniz mi bari? Geçen yılların der-

nek başkanı becerikli bir çocuktur. Çok kazanç sağlardı bize, Yeni başkan sizsiniz demek? Sizinle de anlaşacağız. Kaç bilet satabildiniz, bakalım?»

Emine kitaplarının arasında para zarfı ile satılmamış biletleri aramaya koyuldu.

«İşte bunlar böyle, her gün insanı rahatsız ederler. Derneğin kapıcısı evimin adresini niye verdi bilmem. Kaç kere söyledim ona, olur olmaz kişileri eve yollama dedim. Sanki inadına yapıyor.»

Yardım Derneğinin Başkanı hiç soluk almadan sürdürüyordu konuşmasını.

Emine para zarfını buldu, Başkan Hanım'a uzattı.

«Aaa, evet yavrum, aferin, iyi satış yapmışsınız. Bu baloda kazanacağımız paraları, üniversitede okuyan oğlumuzla, babaları kazada ölen çocuklara bölüştürmeyi düşündük. Zor bizim işimiz, çok zor.»

«Bunlar da satılmayan biletler» dedi Emine, «Umarım fazla değiller.»

«Sen birkaç dakika bekle yavrum» dedi Başkan Hanım, «Önce şu kadıncağızla işimi bitireyim».

Kadıncağızla işini bitirmek üzere yeniden sesini yükseltti. Uzun kırmızı tırnaklarını tık-tık-tık önündeki masanın üstünde tıkırdattı.

«Biz bir yardım kurumuyuz ama her kapıyı çalanı da bağrımıza basamayız ki, kadını» Yemyeşil bir zümrüt ışıldadı yakasında.

Yemenisinin bir ucunu, çenesinin altından dolaşıp, öteki ucun içine sokmuştu köylü kadın. Yemeninin kenarlarında çepeçevre pullar vardı. Başını oynattıkça her bir pulun üstüne, karınca kadar ufak öteki kadının yüzü yansıyor. Dinlediği yoktu söylenenleri. Geldiğinden beri giderek artan bir hay-

retle, ilk kez gördüğü, ne işe yaradıklarını saptayamadığı bunca eşyayı seyrediyordu. En ince nakışlarla süslü, daracık boyunlu cam şişeler, çiçeklerle bezenmiş, hemen kırılmaya hazır sahancıklarla doluydu masaların, rafların üzerleri. Yıldızlı kotukların ince bacaklarına, kocaman çerçeveli resimlere hayranlıkla bakıyordu. Sonra gözü duvarda asılı o sarı renkli halıya takıldı. Yemeninin pullarında ipek halının sarısı ışıldadı bu kez. Başka hiçbir şeyi göremez oldu. Tüm yorgunluğu, açlığı, kederi birer kuş olup uçtular. Odada ne Emine ne de Başkan Hanım kaldı. Bir kendi bir de o ipek halı. «Al şunu duvardan aşağı,» diyordu içinden bir ses, «Al duvardan yan gel yat üstüne. Yumul halıya, bir halı bir de halıya değen sırtın. Yıllardır etmediğin gibi, ananın kucağında imişsin gibi rahat et. Hiç düşünme, herşeyi unut.»

İpek halı dalgalana dalgalana sarı bir leke oldu duvarda. Ekinler üzerinde boy attılar. Yemenili, beş çocuğunu birden ipil ipil yağan yağmurdan çekip aldı. Hepsi birden halıda büyüyeduran ekinlerin arasına girdiler. İçleri ısındı, karınları doydu. Evlerinin bacasında ince bir duman, oğullarının sırtında tertemiz mintanlar. Halı artık bir başak tarlası duvarda. Yemenili başakların arasında koştu koştu. Ekinler önce diz boyu oldular, sonra beline vardılar. Hiç durmadan uzadılar, çenesine gözlerine erdiler, başının üstünden aşılar.

«Kocasını tarlada vurmuşlar. Hiç bitmez bunların toprak kavgaları. Beş karış tarla için birbirlerini vururlar. Çocuklarıyla açıkda kalınca, kalkmış buraya gelmiş çalışmaya. Ben ne yapayım? Her açıkda kalanı barındırmaya can mı dayanır?

— «Evet efendim», dedi Emine. Bir sıkıntı kapladı içini. Gözlerini başkan hanımın yakasında ışıldayan zümrüte dikti, köylü kadına çekilen söylevin bitmesini bekledi sabırla.

Başak tarlası önce dalgalanan sarı bir leke sonra da bir ipek halı oldu duvarda. Beş çocuğun üstüne ipil ipil yağmur yeniden başladı. Yemenili bir bıçak yarası gibi keskin hissetti açlığını.

Başkan hanım da sıkılıyordu aslında. Canı ne köylü kadının sorunlarıyla ne de öğrenci kızın biletleriyle uğraşmak istiyordu. Öğleden sonra yapılacak toplantıdaydı akli fikri. Balonun ayrıntılarını konuşacaklardı dernekci hanımlar. Hangi müzik grubunun getirileceği, piyangoya neler konacağı saptanacaktı. İyi para getirecekti bu balo. Biletler çok pahalı idi ama, kendini bilenler kaçırmak istemiyeceklerdi böyle bir geceyi. Kimbilir kaç kişi terzilerdeydi şu anda, bu balo için.

«İşte yazıyorum adını buraya. Sıraya koydum seni. Ama böyle habersiz gelmek yok bir daha. Hele evime, asla. Taksimdeki merkeze gidersin, anlaşıldı mı? Kocan kaç yıl yedi, dedindi? Bırakacak adresin de mi yok? Bu ne biçim iş kuzum? Bir ay sonra Taksim'e uğra sor. Orada Ali Bey'i görürsün. Buraya gelme sakın. Ben başkanım, bunlarla uğraşmak benim işim değil.»

Birşeyler mırıldandı köylü kadın. Emine ne dediğini anlayamadı ama aralarında örülüveren ve üçünü birden çevreleyen o duvarı gördü. Duvar giderek yükseldi, yemenili bir ucunda, başkan bir ucunda, Emine başka bir ucunda kaldılar.

Son kez baktı ipek halıya köylü kadın. İçinden, avucunu sarı ipeğe bastırmak, parmaklarını üze-

rinde gezdirmek için çılgın bir istek geçti. Göründüğü kadar yumuşak mıydı acaba halı? Sonra elini halıya değil de, duvarın öte yanında duran kadına uzattı, üzerinde adres yazılı küçük kâğıt parçasını aldı.

«Yardım kurumuyuz diye para basıyoruz sanıyorlar» dedi Başkan Hanım,

«İpini koparan bize gelir oldu.»

Yemenilinin dışarı çıkmasıyla odadaki denge bozuldu. Başkan Hanım ve Emine birbirlerini dost olmayan bakışlarla süzdüler. Emine kadından niye nefret etmeye başladığını anlayamadı. Satılmamış hiletlerle para zarfını masanın üstüne bıraktı usulca. Dışardaki yağmur odanın içine yağıyor gibi geldi bir an. İnce boyunlu bakara sürahiler, yıldız porselenleri, goblen takımlar sıril sıklam oldular. O duvar yine yükseliverdi aralarında. Kat kat örüldü, tuğlalarının arasına bakarak kristalinden. Yıldız porseleninden, balo biletlerinden, yoksullukdan, beş karış için kurşunlanmaktan harçlar konuldu.

«Teşekkür ederim, küçük hanım» dedi başkan. Köylü kadının odada bulunduğu sıradaki dayanışma vurgusu yoktu artık sesinde. Elini uzattı Emine'ye.

Bu, «işin bitti artık, haydi git» demekti. Uzun kırmızı tırnakları aralarındaki duvarı aştı, Emine'ye ulaştı.

Sonra o kendini beyenmiş uşağın peşine düştü Emine. Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen upuzun koridorda peşpeşe yürüdüler. Koridor boyunca, duvara asılı resimlerdeki sarı saçlı, mavi gözlü tombalak melekler, fırfırlı gömlekleriyle orta çağ asilzadeleri, besilli, uzun tüylü av köpekleri göz kırptılar Emine'ye. Uşak, bu saç başı sırsıklam öğrenci kıza yol

gösteriyor olmanın, bunca nadide eşya ile dolu evde, kırdan daha önemli bir çizgide durmanın guru ru içinde dimdik yürüdü önden. Az gittiler uz gittiler, koridorun ucundaki mermer hole geldiler. Uşak, araladığı Yoksullara Yardım Derneğinin Boşkanı'nın kapısını pat diye kapatıverdi Emlne'nin üstüne.

1972

BİR CENAZ ETÖRENİ

Melo Hanım'ın, Şişli Cami'inin avlusuna girer girmez ilk işi, çelenklerin dayalı olduğu duvara kaçamak bir göz atmak oldu. Herşeyden önce, dünyanın parasına ısmarladığı çelengin yeterince görkemli olup olmadığını saptaması gerekiyordu. Çelengin gösterişi yerindeydi ama, yıldız boyayla isim belirleyen kordelanın tam orta yerine Alatanların çelengi kurulmuş, Melo Hanımların aile ismini görünmez etmişti. Uzun süredir zaptetmeye çalıştığı kızgınlığı birden şahlanıverdi Melo Hanım'ın. Sosyetenin hayran kalması için giydiği yeni vizon kürkle pırıl pırıl krokodil çantanın verdiği gurur bile, dalga dalga kabaran öfkesini yatıştıramadı. Oysa, İstanbul'un en seçkin ailelerinin katılacağı bu cenazede, Melo Hanım yeni kürkünün sıcaklığı içinde kiskanç nazarların tadına varmak istemişti.

Herşey ters gitmişti bugün. Oğlunun boşanma davasının cenaze ile aynı güne rastlaması ise aksiliklerin en büyüğü olmuştu. Duruşmada bulunması zorunluydu, cenazeyi de dünyada kaçıramazdı. Ne zamandır hazırlanıyordu bu cenaze için. Onbeş günden beri beklenen ölümün soğuk bir güne rastlaması için dua etmiş, duası kabul olunmuştu. Sami Bey kasım ayazının iliklere işlediği soğuk bir aünde öldü. Adamcağıza açmakla beraber, için için bir se-

vinc duydu Melo Hanım. İşte, mevsimin tam başında, daha hiç kimse kışlık giysilerini hazırlamaya fırsat bulmamışken, ona yeni kürkünü teşhir için eşsiz bir fırsat doğuyordu. Duruşma gününü değiştiremeyeceğini öğrenince, iki ayağı bir papuca girdi, gölgeler düştü mutluluğuna. Sabah erkenden sersem Halime'yi evinden alarak, duruşmada söylemesi için ezberlettiklerini bir kez daha tekrar ettirdi. Halime, oğlunun boşanma davasında gelinine karşı tanıklık yapacaktı. İşte, günün tepesini attıran ilk olayı, Halime ile arabasına kurulmuş, Adliye'ye giderken patlak verdi. Halime yarı yola geldiklerinde;

«Günahdır, ben yalan yere yemin edemem» diye tutturdu. Vizonunun içinde bunalan Melo Hanım'ın sırtından buz gibi bir ter boşandı. Kocasına vaad ettiği tostcu dükkânından mı vaz geçecekti bu aptal kadın? Tanıklık pazarlığını Halime'nin kocası yapmış, ne zamandır hayalini kurduğu küçük tostcu büfesini açacak kadar sermayeyi koparmasını becermişti. Daha fazla şeyler mi koparmaya bakıyordu şimdi, yoksa o şinir, ukala gelini mi bir çubuk sokmuştu? Bütün olasılıkları hızla düşündü. Gelini, kendinin gurur saydığı, Melo Hanım'ın ise aptallık olarak değerlendirdiği ilkel bir duygusallık içindeydi. Bu yüzden Halime ile konuşmaya yanaşmıyacaktı pek. İlk günden kanı ısınamamıştı bu kıza nedense. Kızın bakışlarında küçümseyen, alaycı bir bakış yakalayırıyordu zaman zaman. Yoksa ona mı öyle geliyordu? Neyse, son derece tedirgin gelininin yanında. Varlığından söz ederken, birilerini çekiştirirken ya da hizmetçilerini azarlarken, bu tuhaf bakışı yakalıyor, rahatsız oluyordu. Suadiye'deki köşklerinde beraber kaldıkları yaz, bu kızı

anlamaya çalışmış, kendine karşı hiçbir saygısızlıkta bulunmamasına karşın, ne sevebilmiş, ne de niye sevmediğini çözebilmişti.

Fakat kaçın kurasıydı Melo Hanım. Nice kaynanalar görmüş, nice kaynanaların üstesinden gelmişti. Kendi öz deneyimlerinden, gelinlere sevgisizliği belli etmenin, kaynanalar için akıllıca bir tutum olmadığı yıllar önce öğrenmişti. Ne kıza ne de etrafa belli etmeyecekti gerçek duygularını. Tüm İstanbul, onun nasıl bir hanımefendi olduğunu, gelinini nasıl öz evlat gibi bağrına basıp sevdiğini, önüne su gibi paralar akıtıp, armağanlara boğduğunu görsün, diğer kaynanalar ondan örnek alsındı.

Gerçekten de Melo Hanım'ın üstün kaynanalığı kısa zamanda dillere destan oldu. Taa ki o kendini bilmez, sıvri akıllı gelin, Melo Hanım'ın genç, yakışıklı, ve çok zengin Yekta'sını boşamaya kalkınca ya kadar.

Kendini beyenmiş, memur çocuğu neyine güvenir de boşanırdı. Yekta'sından işin içinde, kızın yarım ağız verdiği nedenlerden çok daha başka hesaplar olmalıydı. Melo Hanım kılıç kuşanmış, günlerce hafiyelik etmiş, sağı solu sorguya çekmiş, elfe tutulur bir şey bulamayınca da nedenini kendi yaratmaya karar vermişti. Üstelik, torunun gelinden alınıp, oğluna verilmesi için de böyle bir nedene gerek vardı. Melo Hanım, en azından yirmibeş yıldır mahkeme koridorlarına düşecek kadın değildi ama, boşanma olayını kovalayan günlerde, yıllardır büründüğü kişilikden, bir eli yağda bir eli balda yaşamın getirdiği uyuşukluktan sıyrılmış, seneler öncesinin atılgan yırtıcı Melo'su oluvermişti. Şimdi yüzüp yüzüp de kuyruğuna geldiği şu sırada,

sersem bir hizmetçi yüzünden suya düşemezdi bunca emekleri. Yan gözle baktı Halime'ye. Düşündü, tarttı ve tanrı armağanı olağanüstü sezgi yeteneği ile, korkularının yersiz olduğunu anlayıverdi. İyice yerleşip, yaslandı arkasına.

Eline geçen olanağı sonuna kadar değerlendirmek istiyordu Halime. Gelinle bir alıp veremediği yoktu doğrusu. Evinde çalıştığı sürece iyi davranmıştı ona gelin. Üstelik sık sık çocuğuna ve kendine üst baş verirdi. Hayır duaları ederek alırdı bunları Halime ama, kendiyle yarenlik etmediği, Melo Hanım'ı çekiştirmedeği için kızardı da biraz. «Hizmetçi olduğum için, bana değer vermediğini göstermenin bir yolu» diye düşünür, içerlerdi. Her şeye rağmen, birazdan duruşmada ezberlediği gibi, «Kocası evden çıkınca eve erkek alırdı, çocuğunu hiç sevmeyiz hep döverdi» gibi yalanları dizelemeğe el vermiyordu gönlü. Ama işin ucunda tostcu dükkânı vardı. Dükkânla gelini kefelere koyduğunda, tanrı affetsin, dükkân iyice ağır basıyordu. Ya konuşmadığı taktirde kocasından yiyeceği dayak... Bu yolun yolcusuydu madem, aklını kullanıp birkaç kuruş da kendi için koparabilseydi bari. Kocasının hiçbir zaman bilemiyeceği, el koyamıyacağı birkaç kuruş. Bir güllü başörtü ile rugan terlik alacaktı. Yalan yere yemin etmenin günahından arındırarak hocaya da borcu vardı yüklüce.

«Canın isterse» dedi Melo Hanım, «Bir el kızı için dükkândan vazgeçiyorsan, o senin bileceğin şey. Bakalım Musa Efendi ne diyecek bu işe. Tanıklık yapmakla günah değil, sevap işleyecektin. Benden iyi kim bakabilir çocuğa? Ona ecnebi dadılar tutup, en iyi şekilde büyüteceğim. Benim evimde kuş

sütü ile beslenir çocuk. Ama sen cahilsin, anlayamazsın bunları.»

Halime'nin fazladan para koparma umutları suya düşünce fena sıkıldı canı. Yok, dükkândan vaz geçmeyecekti ama, şu Melo Hanım'a da duruşma başlayana kadar türlü nazlar edip, kan kusturacaktı.

Kısacası Melo Hanım'ın burnundan geldi o gün. Halime'nin nazları, duruşma boyunca gelinin üzerine dikilmiş alaycı soğuk bakışları, cenazeve yetişememe, korkusu... Ve şimdi de kendilerininkinin üstüne yaslanıp, adlarını kaaatan şu çelenk tüy dikmişti sıkıntılarına. Sami Bey'in karısının boynuna sarılıp başsağlığı dilerken, Melo Hanım'ın yüzündeki gerçek keder açıkca seçilebiliyordu.

«Ne candan insan, ne iyi dost» diye düşündü Sami Bey'in karısı Melo Hanım için. Sonra hırsla öteki insanlara baktı. Cenazede değilse, bir çay partisindeymiş gibi çene çalıyorlardı birbirleriyle. Biraz evvel iki kişinin ay sonu verilecek yardım balosunda giyeceklerini konuştuklarını duymuş, can damarına basılmış gibi olmuştu. Tam iki yıldır, kocası yatağa düşeri beri ne bir balo ne de eğlence yüzü görüyordu. Süsü giysiler, öğleden sonra çayları, tatlı dedikodular, açılış geceleri, balolar, böyle günlere gecelere hazırlanmanın büyüğü, terziye, berbere koşuşturmanın keyfi, kısacası bir kadını kadın yapan gerçeklerin tümü, iki yıldır ağır ağır süzülen bir yelkenli gibi uzaklaşmıştı yaşamından. Sami Bey'in karısı kendini altın kafeste kuş gibi hissetmesine karşın, üvey oğullarının mal varlığı üstünde söz sahibi olmamaları için, kocasının inatla sürdürdüğü yaşamı savaşını, sevinçle karşılıyordu. Son

İki yıldır, üvey oğullarına daha yumuşak davranır olmuştı. Bugün de iliklerini donduran Kasım ayının ayazı değil, yıllardır oturduğu evinden çıkarılma olasılığı idi. Sami Bey'in karısı, bir taraftan üvey oğullarıyla yapacağı konuşmayı düşünüyor, bir taraftan hüznü bir yüzle taziyet kabul ediyor, bir taraftan da çelenklerin üstünü okumaya çalışıyordu. Bu üç uğraşın birden üstesinden geldiğini zannederken, arkasında konuşulanları duymuş, kanı beynine sıçramıştı. Çevredekiler, göz pınarlarından taşan yaşları görünce, ilgi ile kıpırdandılar, «Ölenle ölmemez» türü sözlerle teselli etmeye çalıştılar. Sami Bey'in oğulları bile, iki yıldır huysuz bir hasta ile çiş kokulu bir odada yaşamaya mahkûm edilmiş üvey annelerine bir acıma duydular yüreklerinde. Sami Bey'in karısı, titizlikle hazırladığı söylevini, evinden atılma korkusunu, çelenklerin kimlerden geldiğini, hepsini, herşeyi unutmuştu. İki yıldır giyemediği giysilere, gidemediği açılışlara yardımlaşma balolarına, kısacası yaşanmamış iki yılına ağlıyordu şimdi.

Melo Hanım soğukdan korunmak için kürkünün yakasını kaldırırken gördü, sağ ilerisinde duran, yün baş örtülü kadını. İki kadın gözleri birbirine takılı kaldılar bir an. Yoksul görünüşlü olanı, diğerinde yarattığı bozgundan habersiz, bu gözleri nereden tanıdığını anımsamaya çalışıyordu. Vizonlusu bir süre kendi gözlerinde çakan şimşekleri farketmedi. «Nereden çıktı bu kadın» diyordu, «Bunca yıl sonra, dostlarına hanımefendiliğini kabul ettirdiği bu topluluğun içinde, mezardan gelen bir ses gibi ürpertici yersiz. Binbir anıyı birbirine katarak, nereden çıktı bu kadın.»

Birden toparlandı Melo Hanım. Deminki bozgun-

luğundan hiçbir iz bırakmıyarak, öteki kadının büsbütün şaşkınlaşan bakışlarından, ipek eşarplı başını ağır ağır, kibirle öteye çevirdi. Geçmiş yılların üstüne kalın bir perde çekmişti. O yıllara ait ne bir ses duymak, ne bir yüz görmek. O yılları hiç yaşamamışcasına bitirmek istiyordu ömrünün geri kalan kısmını.

Yakındakiler, iyi yürekli Melo Hanımın gözlerine, Sami Bey'in karısının hıçkırıkları karşısında, yaşların biriktiğini gördüler.

Zaten yaşanmamış yıllardı onlar. Güzelliğinin gençliğinin, neşesinin heba olup gittiği, giderken de tüm iyi niyetlerini ve insanlığını beraberinde götürdüğü yıllar.. Bir orta Anadolu kentinde, çocuklukdan genç kızlığa geçtiği o nefis dönemde, bedeninin dayanılmaz diriliğinin, gözlerinin yeşilinin, değer bilmez hoyrat kaba bir taşralıya, zorla verilmesi önce annesiyle babasından nefret ettirmişti onu. Yediği sarhoş tekmelerinin etkisiyle mi bunu hiçbir zaman bileemdi - sakat doğan kızı tanıya bile isyan ettirdi Melo'yu. Bir gece kaçtı evinden. Her şeye göğüs germeyi göze alarak, kendine yalnız acı veren evinden kaçtı gitti. Ona bu güzelliği, bu direnme gücünü veren tanrı elbet bir gün tutacaktı elinden. Salt kötü günler görsün diye yaratmamıştı bu kulunu.

Melo üçüncü kocasıyla evliydi sakat kızın ölüm haberini aldığı anda. Ağır ağır çıktığı merdivenlerin son basamağına gelmişti. Sonunda hak ettiğini, kasaların en iyisini ve en zenginini bulmuştu. Alnının teri ve aklıyla huzura, mutluluk ve servete kavuşmuştu. Üstelik bu servetin üstündeki haklarını parçınlemek üzere hamile de kalmıştı. Başka bir

kentteydi. Geçmişinden hiçbir gölge yoktu burada. Yeniden doğuyor, yeniden yetişiyordu. Anadolu kentlerinde edindiği orta okul bilgisine görgü kitapları okuyarak katkıda bulunuyor, Avrupa yolculuklarında giyinmesini, oturup kalkmasını öğreniyordu. Geçen yıllara rağmen, genç, güzel ve yaşama hırsıyla doluydu. Sonra bir gün, hiç beklenmedik bir zamanda, yaşına varmadan terkettiği kızının ölüm haberi geldi. Melo içinde tarifsiz bir acı duydı Yüreği, tanımadığı, hayal meyal hatırladığı çocuğunu, bir kez daha yitirmenin acısı ve pişmanlık duygularıyla kavruldu sanki. Günlerce ağladı durdu. Yıllardır tüm sevgilere kapalı, taş yreğli, bir ateşin karşısında eriyor gibiydi. Sayısız yolculuklarla, türlü ilaçlar, doktorlar içinde yanan ateşi sndremiyorlardı. Derken, Yekta'yı doğurdu Melo. Ona, nur topu gibi sağlam bir oğlu olduğu ml-desini verdiler. ocuğunu kollarına alıp, göğsünün üzerine bastırdı, rengi belli olmayan gözlerine uzun uzun baktı. Onu ömrünün sonuna kadar bırakmama, ondan uzakta yaşamamaya, ondan hiçbir şey esirgememeye yemin etti. Oğlu ile arasına girecek herşeyden ve herkesden, farkına bile varmadan nefret etmeye başlamıştı.

Melo Hanım'ın gözlerinin yaşardığını Kevser herkeztен önce gördü. Zaten, cami avlusuna adım at-gidip hatırını sorsa mıydı Kendine genellikle hiç yüz vermeyen, yüksekte bakan bu hanımefendiler-Yarınki sınıf toplantısında, bu önemli cenazeyi en ufak ayrıntısına kadar anlatarak, toplantının yıldızı olmak istiyordu. Melo Hanım'ın her zamanki pırıl-tısı içinde olmadığı kaçmamıştı gözünden. Acaba gidip hatırını sorsa mıydı? Kendine genellikle hiç

z vermeyen, yüksekten bakan bu hanımefendilerin hanımefendisi ne de olsa Şimdi onu hoş tutmaya, baş köŐelerde ağırlamaya mecburdu. Kevser, kocası ile Melo Hanım için tanıklık yapacaktı. Bu teklifi aldığından beri içi içine sığmıyordu. Ayın onyedisindeki duruŐmadan sonra iyice kanıtlanacaktı Kevserin sosyeteye girişi. Melo Hanım'ın davetlerinden bir tanesine bile katılmıŐ olması çevresinde kesin üstünlük sağlayacaktı ona.

Kevser'in kendini gözlemekte olduğunu Melo Hanım da farkettti. Grmemezliğe gelmek istedi, öyle bir bozgundaydı ki beceremedi. Çaresiz, başıyla selam verdi. Hiç sevmediği, aŐađıladıđı bu Őıyla selam verdi. Hiç sevmediği, aŐađıladıđı bu sevimsiz kadının yaltaklanmalarından, yersiz vglerinden rahatsız olurdu. Kaç kere sormuŐtu oğluna. «Bu yapıŐkan, bayağı karı-kocada ne buluyorsun» diye. Yanıtı abuk öğrenmişti. Gelinin evden ayrılmasından sonra, Yekta'ya yeni sevgililer bulunmasında yardımcı olmuş, duruşma bitene kadar, Yekta'nın kendi evine kadın getirmesi uygun grlmıyecoğinden, evini Yekta ve sevgililerinin keyfine seferber etmişti. Melo Hanım'ı her görüŐünde ise, gelini hakkında iğneli laflar etmekten geri kalmıyordu. Melo Hanım açılan kapıyı hemen farketmişti. Kevser ve kocası, her istediğini söyleyebileceği eşsiz birer tanık olabilirlerdi. Bir iki davetine ağıarak, Kevsere olan minnet borcunu fazlasıyla demiŐ olurdu. Bu kadına duyduğu hıslarla li bulundu Melo Hanım'ın ama, duygularının deđiŐmesi gerekiyordu. lindeki öfkeyi yenerek gülümsedi, Kevser'e «yanıma gel» gibilerden bir işaret yaptı eliyle.

Dondurucu ayaz yetmiyormuş gibi bir de yağmur çiselemeye başlamıştı. Büyük kentin soylu hanımefendileri kürklerinin içinde titreyerek, ipek eşarplarını saçlarının üstüne iyice yerleştirdiler. Kentin beyfendileri, bankacıları, büyük iş adamları koyu renk kaşmir paltolarının içinde sıkıntıyla kıpırdandılar. Ağız tadıyla yenecek şaraplı bir öğle yemeğine, küçük kaçamaklar yaptıkları bir köşesinden deniz manzarası gören gizli katlarına, ya da görkemli bürolardaki şık masalarına kendilerini bir an evvel atmak için cenaze namazının sona ermesini beklediler. Hepsinin yüzünde tatsız ama gerekli bir görevi yerine getirmiş olmanın huzuru okunuyordu. Böylesine soğuk bir günde, bir dostta güle güle demek, onu son yolculuğunda ağırlamak için, nice işlerinden vazgeçmişler, renk renk kasımpatılarla bezenmiş, kocaman çelenkler ısmarlamışlar, Türk Eğitim Vakfına bağışta bulunmuşlardı. İki gündür gazetelerin üç sayfasını birden baştanbaşa kaplayan, kenarı kalın siyah çizgiyle belirlenmiş ölüm ilanlarının kahramanı Eşsiz insan, değerli varlık, büyük tüccar, yoksulun dostu, vefakâr eş Sami Bey'in cenaze töreninde kendilerine düşen görev payını yüklenmeye gelmişlerdi.

1975

SAMİ BEY'İN RUHU

Sami Bey'in ruhu bir kuş gibi süzüldü gövdesinden. Tavana doğru yükselip, yatağın etrafına toplanmış, ağlaşan yakınlarına baktı. Karısı yüzünü dantelalı mendiline gömmüş hıçkırıyor, emektar Hatçe Hanımla Raif Efendi dua mırıldanıyorlardı. Oğulları daha soğuk kanlıydılar doğrusu. Küçük oğlu babasının kolundaki saati çözerken, büyüğü gazeteye verecekleri ölüm ilanına girecek isimleri düşünüyordu. Sami Bey'in ruhu, yatakta huzur içinde yatan ve aynalardan bildiği kendine hiç benzemeyen, ufalmış gövdesine hayretle baktı. Yetmiş altı yılın anıları, düşleri, aşkları, hırsları, dalavereleri cansız gövdesinden sıyrılıp üstüne üstüne geldiler.

Soğuk bir kasım günüydü, akşama kavuşmak üzereydi gün. Dünyadan ayrılmadan önce, çocukluğunun, gençliğinin geçtiği semtlere uğramak, Çiçek Pasajında bir tek atmak ve anılarını yeni baştan yaşamak istiyordu Sami Bey. Gidip pencerenin önünde durdu.

«Bu saatte trafik bir alemdir» diye düşündü. Zaman kavramından sıyrılamamıştı henüz. Odadan ayrılmadan önce, dönüp son kez baktı yakınlarına. Büyük oğlu, bir bardağa viskişini doldurmuştu bile. Mendilini didikleyip duran üvey annesini;

«Siz de için bir yudum, sinirlerinize iyi gelir» diye yatıştırmaya çalışıyordu. Onlara karşı kayıtsızlık içinde olduğunu farketti, gönlünde bambaşka özlemlerle ıslak ve serin havaya doğru yürüdü.

«Gençliğime,» dedi, «gençliğime dönmeliyim.»

İstinyeden yukarı tırmanan yokuşun dibinde buldu kendini. Bir tüy gibi hafif tırmanıyordu yokuşu, yağmurdan ve soğukdan etkilenmiyordu. Düşüncelerindeki yere hızla itiliyor gibiydi. Bir ısıklık tutturdu.

«Turnalar uçun

Yayladan geçin

Yarimi seçin turnalar.»

«Hey gidi deli gönlüm» dedi Sami, rakı kadehini arkadaşının kadehine doğru uzattı.

«Para yok, pul yok evlenmeye kalkıyorum.»

«Kız güzel» dedi Nazmi, «Sen elini çabuk tutmazsan, başkası kapar.»

«İzin alır gelirsin şahitliğimi yapmaya» dedi Sami, «En yakın arkadaşım yanımda olmazsa valla hı kıydırmam nikâhı.»

Genç adamların esmer başları masanın üzerinde birbirine değdi, gözleri buğulandı. Bir haftaya kadar askere gidiyordu Nazmi. Sami'nin ilk kazandığı para ile veda yemeğine çıkmışlardı bu akşam. Kumkapının salaş meyhanelerinden birinde denize ve takalara karşı içiyorlardı. Sami sevdiğini alabilmek için eli ekmek tutana kadar beklemişti. Yavaş yavaş yoluna koyuyordu işlerini. Güven ve iyiniyet doluydu. Nazmi askerden dönmeye kadar, ne sular akardı köprülerden. Belki de beraber çalışırlardı, neden olmasın? Gencecik de-

likanlılardı, mert, yürekli, umutlu. Bal gibi tatlıydı ilk kazanç, ilk evlat gibi gurur veriyordu Sami'ye.

Sami Bey, karşıdan kurşun gibi gelen arabanın ışıklarından rahatsız oldu, farları indirmesi için işaret verdi elleriyle. Yaklaştı araba, «Vay be» dedi Sami Bey;

«Mersedese bak, görmüyor bile beni» Tam yanından geçerken, eğilip içine baktı, arka koltukda ki adamla gözgöze geldiler. Dondu kaldı.

Mersedesin arka koltuğuna iyice yumulmuştu Sami Bey. Yanında astroğanına bürünmüş, buram buram diorissima kokan karısı, önde gençlik arkadaşı Nazmi, saza gidiyorlardı.

«Biraz daha hızlı git» dedi şoföre, «bekletmeyelim arkadaşları» Sonra önde oturana doğru eğildi; «İşte böyle göbeklendik biz de. Eee, ne yaparsın, her gece bir davet. bir kokteyl» dedi. Sonunda bu 'kokteyl' lafını öğrenebilmişti ama, aslında hiç sevmiyordu bir elinde içki bardağı, öyle saatlerce ayakda dikilip ahkâm kesmeyi, tepside dolaşan o muzur sandviç parçacıklarını tıkmayı. Ayaklarına kara sular iniyor, midesine gaz oturuyordu. Ama ne çare, yaşamın icaplarındandı bu da.

İlk karısının ölümünden sonra iyice açılmıştı şansı. Rüyasında bile görmeyi ummadığı paralar kasalarına sığmaz olmuştu. İkinci karısını seçerken akıllı davranmış, paranın kendini yönelttiği çevreden seçmişti eşini. Şık, alımlı, modern bir kadındı. Sofra kurmasını, konuk ağırlamasını, sosyal yaşamın gereklerini ve çat pat da yabancı dil biliyordu. Bu yeni eşle birlikte, Sami Bey'in semti, evi, giysileri, alışkanlıkları, düşünceleri, tarzı da

değişmişti. Artık, rakı yerine viski içiyor, akşam yemeklerinde mayonezli balık yiyor, yılda en az bir kez yurt dışı yolculuğa çıkıyordu yeni karısıyla. Şimdi dolabında sıra sıra koyu renk kostümleri, kostümlerine uygun renk renk, markalı kravatları vardı. Yeni hanım ayak altında kazık gibi iki çocuk istemediği için, oğullarını tahsile Avrupaya yollamıştı. Sosyete dergilerinde ve gazetelerin dedikodu sütunlarında sık sık adları geçiyordu karı-kocanın. Sami Bey hoşnuttu yaşamından, ama bazı geceler sabaha karşı uyanır, başını ilk karısının dizine koyarak, çizgili pijamaları içinde, buz gibi rakısını yudumladığı, şimdi sandık odasının bir köşesine atılmış sazını tıngırdattığı günlere dayanamaz bir özlem duyardı.

«Ee, bir çok daveti geri çeviremiyoruz, Nazmlı Bey» dedi karısı, «Çevremiz çok geniş. Yalnız bu son günlerde, haliyle bir durgunluk oldu. Kimse-nin canı sokağa çıkmak istemiyor. Ne zaman ne olacağı belli değil. Siz birkaç günlüğüne misafir geldiniz diye razı oldu Sami, bu gece çıkmaya.»

«Eğlence yerlerine de bomba atılır diye korkuyorum, birinciler' Lokantalar ne zamandır bomboş» dedi Sami Bey.

«Ne olacak bu işin sonu?» diye sordu Nazmlı. Sıksa, kuru bir adamdı. Gençlik arkadaşının serveti ve görkemi karşısında sinmiş gibiydi.

«Ne olacak, asacaksın pezevenklerin hepsini» dedi Sami Bey. «Sağcısını da solcusunu da sallandırdın mıydı bir ipin ucunda, bak nasıl hizaya gelir hepsi. Elime geçirsem birini, kafasını koparacağım. İşlerim altüst bu serserilerin yüzünden. Gece gözüme uyku girmiyor.»

Karısı, Sami Bey'in altından kürkünün eteğini çekti, «Ayol, ne dikkatsiz adamsın, yine üstüne oturdun kürkün» Sonra küçük bir kahkaha attı;

«Siz ona bakmayın, Nazmi Bey. Hep telaşlanır böyle. Ecevit kazanacağı zaman da, aman nasıl kaçmıştı uykuları. Solcular geliyor diye dolaşır durur odalarda sabahlara kadar. Eee, sonra ne oldu? İhya oldu, ihya. Şimdi bin kere dua ediyor Ecevit'e. Servetimiz çoğaldı sayesinde.»

Sinirlendi karısının boşboğazlığına Sami Bey, bıyıklarını çekti.

«Ukala» dedi içinden, «İlla bir fikir beyan edecek.» Sesi sedası çıkmayan, ipek gibi yumuşak ilk karısını andı hasretle, iç geçirdi.

«Hadi, hadi, içini çekip durma» dedi karısı, «Sen işini bilirsin. Her durumun, sadece senin görebileceğin bir avantajı vardır mutlaka.»

«Ah, ah, bana bıraksalar, canlarına okurum hepsinin» dedi Sami Bey «İp gelir haklarından ip.»

Mersedes sihirli bir halı gibi, içindekileri sarsalamadan, hırpalamadan uçuyordu yollarda. Nazmi ön koltukta büzüldükçe büzüldü.

«Hey büyük Allahım» dedi içinden, «Mahalle arkadaşaydık okula beraber başladık, hayata beraber atıldık. Niye Sami kuluna 'yürü kulum' da, bana 'otur oturduğun yerde', hey büyük Allahım.»

İpil ipil yağmur banamısın demiyordu Sami Bey'in ruhuna. Bir Fatih'e iniyor, çocukluğunu yaşıyor, bir para kazanmaya yeni başladığı günlere, Perşembe Pazarına dönüyordu. Ama en büyük sevinç ilk karısını düşünürken duyuyordu. Önünde dilimlenmiş domatesi, kavunu, beyaz peyniri, elinde rakısı, yokluğuna alışamadığı ilk göz ağrısı, ilk aş-

kı karısı biraz kısık, ılık sesiyle; «Koklasam saçlarını bu gece taa fecre kadar»ı söylüyordu. Çocuklarının doğumu, okula başlayışları, okumayı söküşleri, trenle Florya'ya denize girmeye gitmeleri. Derken bir hancer saplandı göğsüne. Karısının tabutunun arkasından yürüdü.

Sıcak mı sıcak bir salondaydı şimdi. Elinde İçkisi bir küme adamın ortasında dikilip duruyordu ne zamandır. Garsonun dolaştırdığı tepsiden, üstleri süslü püslü ekmekciklerden bir tane ağzına atmış, ülserini azdırmıştı. Vergi ayıydı. Fena sıkılıyordu canı

«Güçlü hükümet gerekiyor, birader» diyordu gözlüklü adam, «Bugün evine hırsız girse, başvuracak polis bile kalmadı ortada. Devlet kalmadı ki, polls olsun.»

«Büyük adamdı Atatürk vesselam. Koca bir milleti dize getirdi. Otorite, kardeşim otorite. Otorite başka şey.»

«Atatürk savaş kazanmıştı. Onun en büyük gücü askerî başarısından geliyordu.»

«Para azizim, para. Güç paradadır, o kadar. Bastırdın mı parayı, millet peşinden gelir.»

«Atatürk bir mucizeydi» dedi Abdurrahman Bey, «Ne savaş ne para. Bir mucizeydi o».

«Halka para umudu vereceksin. Paranın pırıltısını göstereceksin. O kadar.»

Bir şey de kendi söylemesi gerektiğini düşündü Sami Bey;

«Sallandıracaksın bir kaçını, gör bak nasıl hizaya girerler» dedi. Hepsi de sadece kendi seslerini dinliyor ve temcit pilavı gibi aynı şeyleri söylüyorlardı tekrar tekrar. Ter parlıyordu alınlarında.

Ter sızıp, gömlek yakalarının kenarına birikiyordu. Bembeyaz bir mendil çıkardı Sami Bey cebinden, terini sildi.

«Sami, şeri» diyordu karısı, «Bir viski daha alırmısın?»

Büyük otellerden birinin balo salonunun ışıkları vurmuştu caddeye. Camlar buğuluydu. İçerdekilerin ancak gölgeleri yansıyor dışarı. Sami Bey, gözleri hizasında buharı eliyle silmiş, dışardan içeri bakıyordu yadırgıyarak.

«Yok» dedi «Bunlara değil, gençliğime dönmek istiyorum ben. Şimdi doğru pasaja giderim. Later-naliya girerim önce, dayarım dirseklerimi mermer masaya. Ben görmeyeli bakalım ne kadar değişmiş oraları.»

Anarşik olayları, kazanılacak kaybedilecek paraları, hükümet buhranlarını, tüm kaygılarını geride bıraktı. Otele arkasını dönüp kanatlanmış gibi uçmaya başladı pasaja doğru.

Sami Bey, Şişhane yokuşunu tırmanıyor bir duvarın önüne toplanmış gençleri gördüğünde. Beş altı kişi vardılar.

«Gecenin bu saatinde ne yapıyor bu çocuklar burada?» diye düşündü. Büyücek bir kovaya batırdıkları bir fırça ile, duvara bir şeyler yazıyorlardı. Gözlüksüz görebildiğine şaşarak okudu :

‘Kahrolsu...’ Yorulmuştu zaten, oturdu duvarın üstüne. bekledi.

Birden renâini karanlıkda pek seçemediği bir araba durdu önlerinde. Gençlerden biri «Kaçın» d'ye bağırdı. İkiser üçer sağa, sola kaçıştılar. Arabanın penceresinden bir silah uzandı geceye doğru. Sami Bey genç bir adamın, gergin ve sert yüzünü gördü.

«Heey, ne yapıyorsun Sen » diye seslendi gözlerine inanamıyarak. Nemli havada tok bir ses çıkarttı silah. Gençlerden biri «Vuruldum» diye haykırdı. Sami Bey atladı duvardan, manevra yapmaya çalışan arabanın önüne koştu.

«Katiller» diye bağırды, «Bir genci vurdunuz, katiller. Durun, kaçmayın.» Araba acı sesler çıkarak, sağa savruldu, hızla uzaklaştı. Ortalıkda hiç kimse kalmadı. Yerde yatan gencin başına çöktü Sami Bey. Dağılan arkadaşlarından hiç biri geri Sami Bey, Dağılan arkadaşlarından hiçbirisi geri dönmemişti yaralının.

«Oğlum, oğlum, beni duyuyor musun çocuğum» diye seslendi, «Şimdi hastahaneye götürürüm seni. Sakın bırakma kendini, dayan. Birazdan bir araba geçer buralardan. Dayan.»

Yirmi yaşın kanı oluk gibi akıyordu kaldırırma. Birden bir çift far parladı gecenin içinde. Umutla doğruldu Sami Bey, yaklaşan arabaya koştu, ellerini kollarını sallayarak dur işaret yaptı. Bir taraftan da olanca sesiyle;

«Durun, yardım edin, bir genç ölüyor» diye bağıırıyordu. Havaya kaldırdığı kollarının arasından kayıp giderken, arabada Sami Bey karısının yanına kurulmuş, sazdan dönüyordu. Yolun kenarında yatan adamı görünce yavaşlayan şoförüne;

«Yürü oğlum, yürü» dedi, «Kimbilir neyin nesidir, elin serserisi. Gecenin bu saatında başımıza belayı satın almayalım. Her köşede bir yaralı ya da sarhoş yatıyor bu günlerde. Hangi birine koşacaksın. Doğru eve çek sen, uykum var benim.» Pürosunun külünü silkti tablaya.

Kalakaldı Sami Bey'in ruhu Yaralı gencin başına

geri döndü. Dizlerinin üstüne çekti başını yaralının, saçlarını okşadı.

«Ölmemelisin, daha çok gençsin, ölme, ne olur evladım, ölme» diye yalvardı. Gözlerine, ateş edenle kaçışan gençlerin yüzlerindeki korku yapışıp kalmıştı. Kulaklarında, 'Asmalı bunları' diyen kendi sesi çınlıyordu. Sağlığında dilinden düşmeyen sözleri duymamak için, ellerini kulaklarına bastırdı sımsıkı. Bir süre durdu öyle. Çaresizliğini anlayınca, yaralının başını yavaşça bıraktı kaldırıma. Başının altına zorlukla sıyırdığı ceketini dürüp koydu.

«Dayan yavrum, biri elbet geçer burdan, görür seni. Belki sabaha karşı. Sakın ölme» dedi son kez.

İçinde pasajı görmek için hiçbir arzu kalmamıştı. Ölümün kendini çağırdığı yere ağır ağır yürüyüp giderken, döndü, baktı. Duvardaki yazı tamamlanmıştı.

Kasım 1979

BATTANİYE

Ağır, kalın, koca battaniyeyi sandala koyup denize atmak hiç de kolay olmadı. Yaptığım işin nedeni saçma olduğunu, güzelim battaniye sulara gömülüp giderken farkettim ancak. Ben, büyüye inanıp, yatak örtümü denize atmanın utancını yaşıyorken, battaniye suyun üstünde bir süre süzüldü, sonra ağırlaşmaya başladı. Ortası çöktü önce, bir kuyu gibi derinleşti. Püskülleri en son gömüldü suya.

«Haydi, için rahat etsin anacığım» dedim, «gitti işte battaniye.»

Kocam gibi, battaniye de gitti. Kocam battaniyeden bir yıl önce gitti aslında. Daha doğrusu, benim olaylara uyanmam bir yıl önce oldu. En yakın arkadaşımın kocamla seviştiğini herkesden sonra ben, benden birkaç ay sonra da arkadaşımın kocası öğreneli tam bir yıl oluyor.

Acaba her şey annemin şüphelendiği gibi bu kahverengi siyahlı battaniyenin evime girişi ile mi başladı?

«Bak anneciğim» demiştim, «Çiçek bana ne güzel bir yatak örtüsü hediye etti.» Annemin yüzünden kara bir bulut geçti bir anda.

«Aman ne karanlık yüzlü örtü bu» dedi, «Büyülü filan olmasın sakın.»

Annem, benim her keyfimi bozan annem. Yine bitip tükenmek bilmeyen tartışmalarımızdan birine başladık. Çiçeği ilk gördüğünde;

«Birinizden birinin canını yakacak bu kadın» demişti, «Üstünden bayağılık akıyor.» Onbeş gün semtine uğramamıştım annemin, arkadaşlarımla uğraşmaması için mesajlar yollamıştım.

Battaniye nazlana nazlana sulara gömüldü. Ben, Çiçek, Çiçeğin büyü, kocam, çocuklarımız ve on iki yılın anıları sandalın içinde kaldık. Esen geri dönmek için küreklere asıldı. Ne kadar güzel bir gün batıyor bu akşam. Pembe menevişler var suların üzerinde. Güneşi göremiyoruz artık, fakat ışığı olanca aydınlığı ile sulara vurmuş. Bizi gören oldu mu kuşkusu içinde etrafı kolaçan ediyoruz Esenle. Büyüden böylece kurtulmak Esen'in fikri.

«Yazık yahu» diyorum, keşke biri görüp alsaydı batmadan önce. Maddeye verdiğim değer bir kez daha kanıtlanıyor. Zaten çok zor karar verdim battaniyeyi denize atmaya. Kocamla arkadaşımın seviştikleri iyice su yüzüne çıkıp, gazetelerin dedikodu sütunlarına düşünce, annem;

«Şu uğursuz battaniyeyi kaldır at» diye tutturdu. Uzun süre direndim anneme, kıyamadım bir türlü. Bir sabah telefonda tanımadığım bir kadın sesi :

«Kızım sana büyü yapıyorlar, haberin olsun. Hermen bozdur büyü» diyene dek.

«Kimsiniz? Ne diyorsunuz?» diye bağırdım çoktan kapanan telefona. Sonra ağlamaya başladım. Yanaklarımdan aşağı bitmez tükenmez bir gözyaşı seli boşandı. İyi oldu. Çok uzun bir zamandır ağlayamıyordum çünkü. Yataktan kalkmaya davranırken, baktım Çiçeğin battaniyesini örtüyorum. An-

nemin sözlerini hatırladım, ateşe değmiş gibi irkildi gövdem. Oysa battaniye, iki yıldır arkadaşım armağan edeliberi yatağın üstünde duruyor. Ancak yatakları yaparken silkelemek için alıyorum onu yerinden. Öyle de yakışıyorki odaya. Baş ucumuzdaki duvarı içindeki renklerden birine boyatmıştım bir süre önce.

Fırladım yataktan. Mümkün olduğu kadar az değmeye çalışarak, parmaklarımın ucuyla tutup çektim. Çok ağır, uçlarını iyice avuçlamadan kaldıramam olanaksız. Dehşet içindeyim, sanki battaniyeden bana öldürücü bir hastalık bulaşacak.

«Dursun, Dursun» diye bağıriyorum. «Çabuk buraya gel, al bu battaniyeyi aşağı katta bir yere koy. Ellerini yıka sonra, iyice yıka.»

Koşarak gelen Dursun acıyarak bakıyor yüzüme. İçinden «Çıldırıldı bizim Hanım» diyor, biliyorum. «Zaten belliydi sonunda kaçıracağı. Zavallı kadın, olanlar oldu işte.»

Beklenen şey benim kaçırmam. Kocalarını yakın arkadaşlarına kaptıran kadınlar, sonunda bir klinikte tedavi görürler bizim çevrelerde. Ben yine iyi dayandım. Tahminlerin ötesinde iyi. Çiçeğin kocası kalp krizi geçirdi örneğin. Hastanede yattı bir süre. Ziyarete gittim onu. Dudaklarının üstü, alnı, şakakları ter içinde, kol damarında serum şişesi, gövdesi bir takım kordonlarla ürkütücü aletlere bağlı, rengi yeşile yakın kirli beyaz. Bakıştık. Gözlerimizden bir anda bin anlam geçti. Böylesine bir oyunu hiç hak etmemiş iki kişi olarak, yalnız ikimizin anlayabileceği bir şeyi paylaştık. Birbirimizi suçlayıp, bağışladık, isyan, öfke duygularını bastırdık. Hiç konuşmadan.

O savdı sırasını böylece. Gövdesi bu denli acı ve utancı taşımaya isyan etti krizini geçirdi. Etraftan sevgi, sempati ve acıma hisselerini aldı. Şimdi sıra bende. Ben kriz geçirmediğim, göğüslerimin birinde ur da oluşmadı. Sadece çok kilo verdim öncelerli. Yasak aşkın fısıltılarını duymazlığa gelmeye çalıştığım günlerde bir deri bir kemik kaldım. İskelete benzedim. Olayı göğüsleyip, kocama evden gitmesini söyledikten sonra, yemeğe başladım bu kez. Yedim, yedim, yedim. Geceleri yataktan kalkıp, akşam yemeğinden artanları süpürmek için mutfığa iniyordum. Tam oniki kilo aldım. Yüzüm besili Bulgar köylülerine benzedi.

Şişmanlamamı kimse algılamadı. Kimse bu çılgın oburluğun, genişleyen kalçalarımın, bluzlarımı yırtarcasına geren göğüslerimin arkasındaki esas nedene varamadı. Yalnız şişmanlayıp çirkinleştiğimin dedikodusunu yaptılar, «Dal gibi kadın ne hale geldi ayol» dediler o kadar. Sonra şişmanlığıma da alışıldı. Kafka'nın değişim geçiren böceği gibiyim. Bana duyulan ilgi, sempati giderek azalıyor. Herkes, annem babam bile kanıksadılar durumu. Bana gelince, banyo yaparken elime değen tombul kalçalarım, etli ensem hayrete düşürüyor beni. Tanımadığım şişman bir insanı sabunluyor, başka birini yıkıyorum sanki. Ne tuhaf bir duygu insanın kendi kendine yabancı gelmesi. Benim tepkim, kalp krizi kadar çarpıcı olamadı, yazık..

Denizin ortasına sallayıverdik battaniyeyi. İyice batana kadar bekledik. Battaniye batarken geride kalan yıllarımı, kocamla paylaşmış olduğumuz yirmi yıllık arkadaşlığı, oniki yıllık evliliği bir de çocuklarımızı düşündüm. Büyülü battaniyeyi örtündüğümüz gün mü yitirdik acaba sevgimizi?

Ne zaman başladı çözülmemiz? Kimin payı daha büyük araya başka birinin girmesinde? Kocamın başka bir kadını bana tercih etmesinde? Aramızda örölüveren güvensizlikde, sevgisizlikde?

Büyülü battaniye denizin dibine indi. Balıklar büyük bir yem sanıp, üşüşmüşlerdir şimdi başına. Zavallı battaniye, olun ona oldu, gücüm bir tek onun üstesinden gelmeye yetti. Battaniler arasında mutlu bir kader çizgisi vardı, denizin dibini boylayıncaya dek. Boğuz köşklerinin birinin ferah-feza yatak odasında durup duruyordu kendi halinde. Batınca yüreğim birden ferahlayacak sanıyordum. Esen;

«Su her türlü büyüünün üstesinden gelir» demişti. Olmadı. Sıkıntı aynı yoğunlukda, bir top gibi boğazımın orta yerinde duruyor. Sahile doğru kürek çekiyor Esen, birazdan ulaşacağız kıyıya. Bu sevimsiz işlem sona erecek. Eve gidip yatağımın üstüne boylu boyunca uzanacağım. Tenime pembe pikenin serinliği degecek. İki yıldır Çiçeğin battanieresinin kaba yün dokusuna değmeye alışık tenim yadırgayacak bu teması. Yakın dost olmuştuk battaniye ile. Son bir yıldır yalnızlığımı, uykusuzluğumu, çaresizliğimi paylaşmıştı benimle.

Çiçeğin daha iyi sandığı bir yerlere atlama tutkusu, benim bir koca, bir arkadaş bir de battaniye yitirmeme neden oldu. Yalnız o kadar mı? Ya evim, bahçem? Bahçemde baharla birlikde açan erik ağacım, bülbüllerin sesi, haziran başlarında ateş böceklerinin çılgın töreni, arka avluya elimle diktiğim yediveren güller? Kışın gürül gürül yanan ocağım, ocağın başında eksik olmayan arkadaş yüzleri, sıcak tarhana çorbaları, karanfilli şaraplar. Kalabalık, dumanlı, bitmek bilmeyen Pazar günleri? Ço-

cuklarla paylaşılan kızarmış ekmek, ayva reçeli kokan sabah kahvaltıları, cıvı cıvı akşam yemekleri?. Alıştığım, kanıksadığım, bayıldığım ve birilerinin devamlı 'burjuva' diye tanımladığı 'Burjuva' yaşıntım? Hangi birini bir ötekinden soyutlamak mümkün?

Ulaştık sahile. Esen kürekleri bıraktı. Karanlık çökmeye başladı yavaşta ama arkadaşımın yüzü apaydınlık. Önemli bir görevi yerine getirmiş kişilerin huzuru içinde. Gözlerimiz buluşuyor bir an. Sandalcı olmasa apaçık söyleyecek, şimdi gözlerinden okuyorum. «Battaniyeden kurtuldun ya, artık her şey düzelecek» diyor.

Onaylıyamıyorum. Gözlerimi kaçırıyorum Esen'den. Benim yüzümde aynı aydınlığı bulamadığı için bozuluyor Esen. Yok, herşey o kadar kolay girmeyecek yoluna. Sulara gömülen battaniyede değil tüm çözüm. Rayından çıkmış vagon gibiyim. Devrilmenden yeni bir raya oturmam gerek. Kafamın içinde bir süredir ötmeye başlayan sesler, giderek bir çığlığa dönüşüyor. Birşeyler değişmeli. Birşeyler değişmeli.

ÇAYA GELEN KONUK

«Kapıyı ne biçim vurmak bu böyle» dedi kendine. «Bu çocuk giderek beter oluyor. Zili çalsa olmaz sanki.»

Kapı yıkılırcasına vuruluyordu.

«Patlama ağlum» diye bağırdı, «Üç katlı bu ev, kapıda uşak da beklemiyor, geliyoruz işte.» Merdivenlerden hızla inerken ayağına oyuncak kamyon takıldı. Düşüyordu az daha. «Piç kurusu» dedi, «Bir gün senin yüzünden kafamı kıracağım.»

Çocuğun dünkü gelişı de böyle merasimli olmuştu. Geleceği saati hesaplayıp ekmekleri kızartmış, üstlerine marmelatı sürmüş, sütü ateşin üstüne koymuştu ısınmaya. Süt taşıp döküldü, ekmekler kuruyup bayatladılar, ne gelen var ne giden. Meraklandı. Çoktan evde olmsaı gerekiyordu çocuğun. Bahçeye çıkıp baktı. Aaaa, o da ne? Bora, taa aşaraklandı. Çoktan evde olması gerekiyordu çocuğun. Yaşlar boşanıyordu. Yokuş aşaağı koşmaya başladı. «Bora, ne oldu çocuğum?» diye bağırıyor, annesini görünce bağıra bağıra ağlamaya başlayan çocukla sesleri birbirine karışuyordu. Birden çocuğun bir şey anlatmaya çalıştığını kavradı. Kapının az ilorisinde duran büyücek bir paketi gösteriyor, elleri kolunu sallayarak anıesine gelmemesini işaret ediyordu. Hıçkırıkların arasında güçlükle duydu:

«Gelme anne, orada paket var» diye bağıırıyordu çocuk.

«Eee, ne olacak paket varsa?» diye sordu.

«Ya patlarsa?»

«Paket niye patlasın oğlum.? Ne demek o?»

«Ya patlarsa?» diye yineledi çocuk.

Anladı. Aylardır çocuklara hem evlerde hem okullarda, neyin nesi olduğunu bilmedikleri paketlerden uzak durmalarını, içlerinde patlayıcı olabileceğini anlatmıyorlar mıydı. Bahçe kapısının yanına büzülmüş tir tir titreyen oğluna karşı acıma duygularıyla doldu yüreği.

«Korkma Bora, o tehlikeli bir paket değil. Sabah atılacak kâğıtları ben paketlemiştim. Gel buraya» diye seslendi. Çocuk kıpırdamadı yerinden. Yanına gitti, sarıldı oğluna. Yüreğinin atışları duyuluyordu çocuğın.

«Gel beraber taş atalım pakete. Göreceksin hiçbir şey olmayacak» dedi.

Bir taş parçası bulup pakete atıldılar. Patlamayınca rahatladı çocuk. Büzüldüğü köşeden ayrıldı, elinden tuttu annesinin, yürümeye başladılar bahçede.

«Çocukların yanında terörden konuşmamalıyız» diye düşündü Zeynep. «Küçücük kafalarının içi dehşet doluyor.

Boğaz'ın tepelerinde, sonbahar gelince yazlıkcıların el ayak çekip, kente taşınarak onları komşusuz bıraktıkları bu semtde oturmakda direndiği için kızıyordu kocasına. Böyle zamanda büyüdüğüm evde yasayıp, öleceğim diye tutturmanın mantıkla bağdaşan tarafı yoktu.

Bir tekme savurdu kamyonu. «Kimbilir bugün de neden korktu kapıyı böyle dövmek için» diye düşündü.

«Geldim» diye bağırdı, «İşte geldim. Açıyorum., açıyorum, açtım.»

Karşısında Bora yerine yabancı birini görünce irkildi.

«Kimi arıyorsunuz » diye sordu. Adamın yüzündeki anlamdan korktu. Kapıyı kapatmaya davrandığında geç kalmıştı. Adamın ayağı kapının arasındaydı artık.

«Ne istiyorsunuz Kimi aradınız » diye sordu yine. Sesi titriyordu. Adam Zeyneb'i itip, içeri girdi, kapıyı kapadı. Salona yürüdü. Zeynep kapıyı açıp kaçmayı düşündü, Bora'yı düşündü, ölümü düşündü. Bacaklarında derman kalmamıştı sanki. Sonra adamın sesini duydu.

«Biraz kalacağım burada» diyordu, «Beni kötü şeylere mecbur etmeyin. Silahlıyım. Uslu durursanız hiçbir şey yapmam.»

«Çocuğum gelecek birazdan» dedi Zeynep, «Okuldan tam şu sıralarda döner.»

Yalvaran bakışlarla baktı adama. Boğazının ortasında bir yumru, sıcak bir su olup tüm vücuduna yayılıyordu sanki. Gözleri kararır gibi oldu. düşmek için yere çöktü. Bir süre kaldı öyle, sonra ağlamaya başladı.

«Kalkın ayağa» dedi adam, «Ağlamayı da kesin.» Sehpanın üstünde duran paketden bir sigara alıp dudaklarının arasına sıkıştırdı, yüzü sokak kapısına dönük olarak koltuklardan birine oturdu. Zeynep, titreyen bacaklarıyla mutfığa yönelince, sert bir sesle seslendi.

«Bir yere gitmeyin, kalın burada.»

«Mutfakta işim vardı» dedi Zeynep, «Süt taşacak, ocağın üstündeydi.»

«O zaman beraber gideceğiz» dedi adam. Peşpeşe yürüdüler. Mutfığa girince Zeynep kabaran süte koştu. Adam mutfak masasının başına çöktü. Akşam üstünün ışıkları yumuşak renklere boyuyordu çevreyi. Yabancı başını iskemlenin arkasına sarkıtmış, gözleri tavana dikili öylece duruyordu. Bu yumuşak ışıkda, Zeynep ilk kez onun ne kadar genç ve yorgun olduğunu farkettti. Siyah saçları o.ının üstünde terden yapış yapıştı. Elleri, tırnakları, yüzü günlerdir su ve sabun görmemiş gibiydiler. Parkasının içinden görünen gri kazığı lekeliydi. Gırtlığında kocaman bir yumru vardı. Sapsarıydı rengi. Dokunulsa düşecekti sanki. Bu inanılmaz bitkinliğin karşısında Zeynep korkusunun azaldığını, yürek atışlarının yavaşladığını hissetti. Bu kez yumuşak dost bir sesle;

«Kimsiniz? Kimden kaçıyorsunuz?» diye sordu. Yanıtlamadı adam.

«Adınız ne?» Gülümsedi adama. Sessizlik uzadı. Adam başını ağır ağır Zeynebe doğru çevirip bomboş baktı. Bir süre birbirlerine bakiştılar. Sonra Zeynep tüm cesaretini toplayıp, baştan beri kafasını kurcalayan soruyu sordu :

«Sağcı mısınız, solcu mu?»

Adam ters bir sesle «Ne fark eder ki, size?» diye yanıtladı. Zeynep, «bilmemde tek bir yarar olurdu, seni kızdırmamaya gayret ederdim» diyemedi.

«Kaç yaşındasınız?» diye sordu bu kez. Soruyu hiç duymamış gibi öylece durdu adam.

«Ben senden yanıt almasını bak nasıl bilirim» dedi içinden hınzırca;

«Çay ister miydiniz?» Gözleri parladı yabancı. Gülümsedi Zeynep, bardağa koyu çay koydu, önüne sürdü.

«Şeker» İlk kez istekli bir yanıt geldi.

«Üç tane.» Zeynep itti şekerliği önüne. Buz dolabından peynir, tereyağı, zeytin çıkarttı. Ekmeklikden ekmeği alıp kesti, ocağın ızgara bölümüne sürdü. Deminki paniğinden eser kalmamış gibiydi.

«Oğlum gelir birazdan. Ona ne diyeceğiz. Kimsiniz? Adınız ne? Boşuna sormadım bunları.»

«Kaç yaşında oğlunuz?» dedi adam.

«Sekiz. İkinci sınıfa gidiyor. Korkutmayın sakın onu..» Lafı ağızında kaldı. Bora'nın soğukdan kızarmış yüzü, mutfak penceresinde belirdi. Küçücük yumruklarıyla vurdu cama. «Aç kapıyı anne» diye bağırdı. Bulunduğu yerden adamı göremiyordu. Mutfak kapısını araladı Zeynep, Çocuk çamurlu ayaklarıyla daldı içeri, musluğun başına koştu. Elleri, yüzü kir içindeydi. Annesinin bir şey söylemesine fırsat vermeden «Tamam, tamam, yıkıyorum işte ellerimi. Çizmelerim çamurlu olduğu için de ön kapıdan gelmedim. Senin söylediğin gibi.» dedi. Arkasını döndüğünde gördü yabancıyı. Zeynep sakin gözükmeye çalışarak, «Bak Bora bir misafirimiz var» dedi.

«Merhaba» dedi çocuk, adamın yanına gidip, elni uzattı. Şaşırmıştı adam. Çocuğun elini tuttu, «Merhaba» dedi. Zeynep, Bora soru sormadan bir açıklama yapabilmek için beynini zorluyordu. Birden buldu.

«Bak, bu ağabey Hikmetlerin akrabası imiş. Yeni gelmiş İstanbul'a. Bizim adresimizi vermişler, uğramış, Hikmetlerden selam getirmiş.»

«Benim adım Bora» dedi çocuk, «Seninki nedir?» Adamın sustuğunu görünce;

«Ahmet» diye atıldı Zeynep, «Ahmet'miş adı.»

«Geçen yaz gittim ben İzmir'e, Hikmetlerde koldım» dedi Bora. «Hava çok sıcaktı. Denize girecek yer de yoktu doğru dürüst. Hiç sevmed'im İzmir. İstanbul daha güzel. Sen ne tarafında oturuyorsun İzmirin?»

Çocuğun konuşmasını kesmek için, «Neden geç koldın bu gün» diye sordu Zeynep. Geç koldığının farkında bile değildi oysa.

«Yine aşağı yoldan geldik» dedi Bora, «Üst yol kapalıydı. Kavga vardı. Polis arabaları yolu kesmişlerdi. Ülkücü ağabeyler solcu pezevenkleri dövüyorlarmış.»

Yine o sıcaklık yayıldı Zeynebin içine. Faltaşı gibi açıldı gözleri. Adamın yüzüne bakmaya cesaret edemedi. Çocuğu bir an evvel susturmak için, telaşla;

lerde olmasa, polis hiçbir şey yapamıyormuş bu aptal şeyleri sana diye bağırdı.

«Şoför abi söyledi» dedi çocuk saf saf. «Ülkücülerde olmasa, polishiçbir şey yapamıyormuş bu solcu pezevenklere. Solcu pezevenk nedir anne?»

«Saçmalama» dedi Zeynep. Zor tutuyordu göz yaşlarını. «Gel sona sütünü vereceğim, gel buraya.» Yerinden kıpırdımadı Bora.

«Ben de büyüyünce böyle dövüşecek miyim?» diye sordu.

«Hayır» diye bağırdı Zeynep, «Hayır. Hayır.»

«Ne güzel ama» dedi Bora, «Keşke dövüşsem. Tıpkı filimlerdeki gibi.»

Zeynep. oğlunu kolundan çekiştirerek mutfaktan çıkartmaya uğroşırken, sakın bir sesle, «Kalın» dedi adam. Eğleniyor gibi bir hali vardı. Çocuk bu yersiz emrin üstünde durmadı, Çizmelerini çıkart-

maya başladı. Zeynep, ızgarada kömürleşen ekmekleri çöpe atıp, yerlerine yeni dilimler koydu. Bora'nın konuşmasına fırsat vermemek için tek düze konuşmasını sürdürdü.

«Çok acıkmış Ahmet ağabeyin» dedi, «Yol yorgunu ne olsa. Şimdi ona güzel bir kahvaltı hazırlıyacağız. Bakalım dolapda neler var. Reçel, bal, marmelat, biraz da kek kalmış. Bayat ama zarar yok, fırına koyarım, yumuşar. Tost da yapayım mı size? Ya beyaz peynire ne dersiniz?» nefes nefese sustu. Adam ve çocuk hayretle bakıyorlardı yüzüne. «Belli ediyorum» diye düşündü, «Belli ediyorum çocuğa. Birazdan anlayacak bir tuhaflik olduğunu. Ne yaparım o zaman».

Buz dolabında ne bulduysa çıkarttı, masanın üstüne dizdi. Kalan ekmeği tekrar dilimledi. Hiç durmadan çalışıyordu. Bora da ders kitaplarını, defterlerini çıkarttı çantasından, kahvaltılıkların yanına yaydı. Masaya, adamın karşısına geçti, oturdu.

«Amiral battı oynar mısın, Ahmet abi?» diye sordu. Atıldı Zeynep;

«Rahat ver Ahmet ağabey'e çocuğum. Bırak çayını içsin.» Kızarmış ekmek dilimlerini reçeli önüne itti. Bir an bakışları değişti adamın. Hızlı bir hareketle bir dilim kaptı, ısırdı. Çayı şekerin erimesini beklemeden, bir dikişde içti.

Zeynep, adama göz ucuyla baktı, sırf yanıtlasın diye sordu;

«Bir bardak daha ister misiniz?» Yabancı mahcup gülümsedi.

«Lütfen» dedi. Zeynep bardağı alıp, çaydanlığa uzandı. Birinciye kuru kuru bitirdikten sonra, ikinci

dilime yağ ve reçel sürdü adam. İkinci dilimi ağır ağır yedi. Üçüncüye uzandı.

«Amma da acıkmışsın, Ahmet Abi» dedi Bora.

«Bora» diye gürledi Zeynep. Karnı doyunca genelinde bir yumuşama olmuştu adamda. Bakışları, tavırları eskisi gibi sert değildi. Bora tekrar sordu;

«Oynayalım mı?»

«Rahat ver Bora» dedi Zeynep, «sen gidip üstünü değiştirsene kuzum».

«Sonra anne» dedi Bora, «Şimdi amiral battı oynayacağız».

Zeynep en sert bakışlarını dikti Bora'ya, «Şimdi gldip üstünü değiştireceksin» dedi. Çocuk kös kös çıktı mutfaktan. Ayık sesleri uzaklaşınca Zeynep masanın üstünden adama doğru uzandı.

«Aynı numarayı kocama yapamam» dedi. «Ne olur gelmeden gidin. Kimseye bir şey söylemem. Söz veriyorum. Zaten bilmiyorum ki, kim olduğunuzu.»

«Havacı kararınca gideceğim» dedi adam, «Kaçda gelir kocanız?»

Zeynep yalan söylemenin gereksiz olduğunu düşündü, doğruyu söyledi,

«Yedi buçuğu bulur.»

Adam beşinci dilimini yiyordu. Yüzüne renk gelmiş gibiydi. Koç gündür kaçıyordu, koç gündür saklanıyordu, kaç gündür açtı, neyin peşindeydi, ne umuyordu, kaç kişi öldürmüştü, ne zaman vurulacaktı? Zeynep bunları milimetrik bir an içinde düşündü.

«Nerelisiniz?»

«Hiçbir şey söyleyemem.»

«Hangi tarafı tutuyorsunuz?»

«Bizim tarafı.» Gülümsedi adam, dişleri bir an

parlayıp söndü. Yüzüne, genç yaşına uygun düşen bir aydınlık yansıdı. Uzun sürmedi, yine somurtkan, acımasız ve ürkek bir anlam aldı yüzü.

«Hiçbir şey sormayın bana» dedi. «Hiçbir şey. Tamam mı?»

«Eller yukarı, tırrt tırrt tırrt»

Hem Zeynep hem de adam yerlerinde nsıçrayarak döndüler kapıya. «Bora elinde makinalı tüfeği kapıda duruyor, bir adamı bir annesini tırıyordu.

«Bırak onu elinden, çabuk» dedi Zeynep.

«Hainlere ölüm» diye bağırdı Bora. Belinden başka bir tabanca çekip, adama uzattı,

«Haydi Ahmet Abi, bunu da sen al, ülkücüyle solcu olalım, vuruşalım» dedi.

Adam tabancayı aldı, evirip çevirdi.

«Tıpkı sahici gibi» dedi. «Kim aldı bunu sana?»

«Babam getirdi Londra'dan» dedi Bora. «Ben ısmarladım. Hep tabanca ısmarlarım ben.»

Zeynep yalvardı oğluna, «Artık dersine otur, ne olur kuşum.»

«Ahmet Abi, bana yardım eder misin?» dedi Bora, «Bölmeleri yapamıyorum.»

«Ben ederim» dedi Zeynep;

«Yok anne, kadınlar anlamıyor aritmetikten. Ahmet Abi göstereyim» dedi çocuk.

İskemlesini adamın yakınına çekti, defter kitap karmaşasının içinden, aritmetik kitabını buldu, yirmi birinci sayfayı açıp, adamın önüne koydu.

«İşte» dedi, «Bunlar. Bunları beceremiyorum.»

Adam göz attı kitaba;

«Kolay» dedi, «göstereyim sana.» Adamla çocuğun başı, kitabın üstünde birbirine değdi.

Mutfak kızarmış ekmek ve reçel kokuyordu. Sı-

caktı. İçerinin sıcağından buğulanmıştı camlar. Dışardaki soğuk ve yağmurdan çok uzaktı içerdekiler. O anda mutfağın resmi çekilse, mutlu bir aile eanılabilirdi. Böyle düşündü Zeynep, içini cektı. Oğlu sağcı mı solcu mu olduğunu bilmediğı teröristle dost olmuştu. Aritmetikler bitmişti. Amiral battı oynamışlardı, Bora'nın cebinden çıkarttığı bir sicim parçasını, parmaklarına sarıp, değişik biçimlerde elden ele geçirmişlerdi. Adam terörist kimliğine en sıyrılıp, Bora'nın ağabeyi olmuştu sanki. Gözlerine ışık, yüzüne renk gelmiş, sesi tavrı, herşeyi değişmişti. Sekiz yaşlarında bir oğlanla çocuklaşveren, sevecen bir delikanlı olmuştu. Boranın anlattığı Hayat Bilgisi dersini dinliyordu şimdi.

«Araçlar havada, karada ve denizde olmak üzere üçe ayrılır.» Birden durdu Bora, adamın elini tuttu.

«Ahmet Abi, seninle çok iyi ders yapıyor. Ben bir de dedemle beraber iyi çalışırım, çünkü öğretmendir o.» dedi.

Yüreğine indi Zeynebln. «Tanrım, üniversitede ders verdiğini söylemese babamın.» diye dua etti İçinden. Son günlerde öğretim üyelerini kuş gibi avlıyorlardı. Sağcı veya solcu olmaları önemli değildi. Çoğu kez piyango tarafsızların başına vuruyordu.

«Nerede öğretiyor?» diye sordu adam.

Hemen atıldı Zeynep;

«Babam emekli mühendistir. Emekli maaşı yetmiyor. Geçim zor bu günlerde.»

«Nerede öğretiyor?» diye tekrarladı adam.

«Bilmiyorum»

«Amma da yaptın anne» dedi Bora, «Teknik üniversitede ders veriyor ya.»

«Ayrıldı» dedi Zeynep, «Yaşlandı, çok yoruluyor. Artık ders vermeyecek.»

«Yaa» dedi çocuk, «Ben bilmiyordum. Ne zaman ayrıldı?»

«Ne kadar korktuğumuzu görmüyor musun?» demek istedi Zeynep. «Hepimiz, yediden yetmiş dehşet içinde yaşıyoruz. En basit soruları bile yanıtlamamıza olmadık. Sizin yüzünüzden. Her akşam babama telefon ediyorum, o gün eve sağ döndüğünü öğrenmek için. Yolda, alışverişte, dolmuşta, sinemada herkes birbirine kuşku ile bakıyor. Sizin yüzünüzden. Senin gibilerin yüzünden. Kimsiniz, nesiniz? Kim çekiyor iplerinizi? Her ne ise istediğiniz, ona öldürmeden, kırmadan dökmeden ulaşamaz mısınız? Hepimiz giderek daha ürkek, daha korkak, daha iki yüzlü insanlar oluyoruz. Ne yaptığınızın farkında mısınız» Bir yaş süzüldü yanaklarından, fısıltı gibi çıktı ses.

«Ne yaptığınızın farkında mısınız?» Adam dimdik baktı Zeyneb'e. Gözleri karanlık ve duygusuzdu. Aklından geçenleri okumuş gibi;

«Evet» dedi. Zeyneb'in bacakları yeniden titremeye başlamıştı.

«Ne kadar gençsiniz» dedi, «Ne yazık size de, bize de» Boranın şaşkın bakışlarını görünce sustu. Adam konuşmaya başladığında sakindi sesi.

«Biliyorum ne düşündüğünüzü» dedi. «Artık ancak böyle ulaşabiliriz gayemize. Başka yollardan, sizin istediğiniz yollardan gitmek için geç kalındı.»

«Niye» diye düşündü Zeynep, zorlanarak, «Niye geç kalındı, niye niye?»

İyice kararmıştı hava. Yağmur da camlara çarpıyordu artık. Zeynebin sırf iş olsun diye haşladığı makarna çamur olmuş, tencerenin dibine yapışmıştı. Adam Bora'ya baktı; «Bana anlattığın o kov-

boy elbiseni giyip gelsene» dedi, «O zaman oynamış işte seninle.» Fırladı, odasına koştu Bora.

«Arka bahçenin çıktığı bir yol var mı» diye sordu adam.

«Dağlara gider. Sağa doğru ilerlerseniz Tarabya sirtlarına çıkarsınız» dedi Zeynep; «Komşu bahçede köpek vardır. Havlar ama ısırmaz.»

Adam ayağa kalktı, parkasını giyip, önünü kapadı. Mutfak kapısını açıp dışarı baktı. «Bora'dan özür dileyin benim için» dedi, «Kimbilir, belki bir gün oynarız onunla» Adam karanlığa süzülürken «Durun» diye bağırdı Zeynep. Buz dolabından Bora'nın iki paket çikolatasını aldı adama uzattı ve uzattığı anda pişman oldu. Kendince bir büyük kavgaya koşmakda olan birine sunulan iki çikolata birden çok anlamsız geldi Zeynep'e. Utandı, başını önüne eğdi, «Elinin tersiyle itecek şimdi bunları» diye düşündü. Oysa hiç sesini çıkartmadan çikolataları alıp, parkasının cebine soktu adam. Karanlık gözlerinden ince bir ışık geçti. Sonra sıcak, aydınlık mutfak geride bırakarak, bahçenin soğukunda kayboldu.

«Ahme: Abi, Ahmet Abi» diye bağırarak geri döndü Bora. Beline kevboy kemerini, boynuna kırmızı bir mendil takmıştı. Yanları derili bir pantolon ve yelek giyyordu. Kafasına koca kenarlı bir Teksas şapkası geçirmişti. Her iki elinde de birer tabanca vardı.

«Nerede?» diye sordu annesine.

«Acaba yapılacak işleri varmış» dedi Zeynep, «Sana selam söyledi, gitti.»

Boynunu büktü çocuk. «Yazık» dedi, «Bir daha ne zaman gelir, anne?»

B A R

Garson Ali bir süre bakındıktan sonra, saksıyı getirip pencerenin kenarına bıraktı. Bar kalabalıklaşmaya başlamamıştı henüz. Komi, elindeki bardak dolu tepsiyi hiçbir yere çarpmadan bara götürmeye çalışıyordu,

«Boşuna zahmet ediyorsun», diye seslendi Garson Ali'ye, «Bu sigara dumanına çiçek mi dayanır. İki güne kalmaz ölür gider.»

«Sen, ben ölüyor muyuz, lan?» dedi Garson Ali.

«Biz çiçek miyiz abi?»

«Bak, piyanonun üstünde duran ölmedi ama,»

«O çiçek değil, acayip bir şey» dedi Barmen, «Ben böyle dayanıklısını hiç görmedim. Bu barda neredeyse benim kadar eski o.»

«Yerini sevdi» dedi Komi.

«Yerini sevdiyse bu yeni geleni de onun yanına koy. Demek bir keramet var yerinde.»

Garson Ali, «Ama camın önü ışık alırdı» diye söylenerek saksıyı piyanonun üstüne taşıdı.

«Birazdan doluşurlar» dedi Barmen, «Sen şu kravatını düzelt hele.»

Fesleğen yer değiştirdiğine memnun oldu. Bir arkadaşın yanında durmak, yalnızlıktan iyiydi ne de olsa. Yan gözle piyanonun ortasına kurulmuş

açelyayı süzdü. Koyu pembe çiçekler açmıştı pıtrak pıtrak.

Bar altıdan sonra dolmaya başladı. İlk gelenler, kapıdan girildiğinde hemen karşıya düşen masaya doluştular. Kalabalıklaştıkça, nedense ayrı masalara dağılmıyor, iskemleleri başka masalardan çekecek aynı yere kümeleniyorlardı. Kadınlarla erkeklerin hepsi birbirine benziyordu. Erkekler genç irisi, bıyıklı ya da sakallı, koyu renk kazaklıydılar. Blucinli kızların saçları ya çok kısa kesilmiş, ya da upuzun bırakılmıştı. Rakı içiyorlardı.

Bara yakın masalarda oturan kadınlar ayrı bir geldiler. Bir de setin üzerine upuzun dizilmiş masalar vardı, onlar boştu henüz.

Bara yakın masalarda oturan kadınlar ayrı bir dünyadandı sanki. Üzerlerinde, modayı çok yakından izlemeyen gözlere acayip gelebilecek giysiler vardı. Bir kısmı bacaklarına yapışmış daracık pantolonlar giyerken bir kısmının pantolon ağı köylü şalvarı gibi dizlerine iniyor, en biçimlisine bile yerden bitme bir görüntü veriyordu. Hepsinin saçları benzeri biçimde taranmış, çok bakımlı, tırnakları uzun ve boyalıydı. Suratları ise aynı ressamın elinden çıkmış gibiydi. Eş makyajlarla birbirlerinden fıııııııııı yoktu ama, kapıya yakın oturan kızlardan daha temiz ve bakımlı görünüyorlardı. Bu grup viski içiyordu çoğunluk.

Derken, kapıdan içeri gri takım elbiseli, orta yaşlı bir adam girdi. Saçı, ceket, teni, herşeyi aynı renkti sanki. Dağılmamış somut bir duman gibi durdu kapının yanında, ürkek gözlerle oturanları süzdü. Kendinde hiç birine yanaşacak cesareti bulamamış gibi setin üstünde bomboş duran uzun masaya yürüyüp, oturdu.

Hemen bir garson koşturdu yanına,

«Burası rezerve beyim» dedi. «önceden tutuldu. Sizi başka bir yere alayım.»

Nereye oturtacağını bilemeden süzdü adamı bir süre, sonra sakallı bııklı gençlerle çok saçlı kızların masasına yakın bir yere işaret etti;

«Şöyle buyurun.»

Açelya, piyanonun üstünden sezdirmeden eğildi Fesleğene doğru;

«Bak, bu da senin gibi yabancısı buranın, şu grili adam.»

Fesleğen o sırada kapıdan giren çok süslü bir erkeğe dikmişti gözlerini, irkilerek döndü. Kıkırdadı Açelya;

«O da senin gibi hayretle bakıyor çevresine»;

«Sen uzun zamandır buradasın anlaşılan.» dedi Fesleğen. Ukalılığına içermişti Açelyanın.

«Ben buranın demirbaşı sayılırım. Dayanamam sandılardı ilk getirildiğimde. Dayanma gücüm fazladır benim. Direnmesini bilirim. Uydurdum kendimi çevreme, sigara dumanı bile rahatsız etmiyor beni artık.»

«İyi dedi Fesleğen çevirdi başını.

«Yanlış anlama beni» dedi Açelya, «Seninle dost olmak istiyorum. Buranın havasına dayanabilmen için, senin de benim deneyimlerimden yararlanman gerekiyor. Yardım edeceğim sana.»

«Kusura kalma» dedi Fesleğen, «Daha alışamadım çevreme, sinirliyim biraz. Buradaki insanlar benim geldiğim yerdekilere hiç benzemiyor da yabancılık çekiyorum.»

«Ben şimdi tanıtırım hepsini sana» dedi Açelya, «Zaten buraya hemen hemen hep aynı kişiler ge-

ilir, aynı yerlere otururlar ve genellikle aynı şeyleri konuşurlar. Bir haftaya kalmaz ezberlersin dediklerini. Hepsini de tanırsın teker teker.»

Grili adam rakı ısmarlamıştı. Tek başına oturuyor, kimse ile ilgilenmiyordu. Dünyanın bütün yükü omuzlarına binmiş gibiydi. Sigarasının külü uzadıkça kendiliğinden düşüyordu masaya.

«Bak, şu kapıya yakın oturanlar devrimci geçinen gruptur.» dedi Açelya.

«Neyi devirirler?» diye sordu, Fesleğen.

«Rakı kadéhlerini devirirler.» dedi Açelya. «Devirecek başka şeyleri olsa burada mı otururlar satılınca.»

«Niye devrimci diyorlar kendilerine?»

«Sana da çok şey öğretmem gerekecek» dedi Açelya, «Pek saf çıktın sen de ha. Devrimci geçinmenin sayısız yararları vardır. Örneğin devrimciysen, akıl, onur, mertlik ve ülkenin kurtuluşu senin tekelindedir, bir kere. Kültür, sanat, edebiyat da yalnız devrimcilerden sorulur. Kahramanlar hep devrimcidir. Sonra, devrimci oldun muydu kadınlar arasında süksen artar. Ne kadar sıksa ve sünepe görünüşlü olursan ol, devrimci dedin mi, üstüne sihirli bir değnek değmiş gibi, liri kıyım bir erkek görünüşüne bürünüverirsin.»

O sırada bir gürültü koptu barın yakınlarında. Orta yaşı aşmış bir sarhoş kadın kocasının sevgilileri olduğuna hükmettiği birilerine basıyordu küfürü. Hem de avaz avaz. Hiç aldırın o'madı.

«Alışktır herkes buna» dedi Açelya, «barın delisi gibidir, içince coşar. Kimse durmaz üstünde.»

Çok süslü adam ortalarda dolaşiyor kelebek gibi masadan masaya konuyordu.

«Ya bu adam» dedi Fesleğen, dürttü Açelyayı, «Devrimci mi bu da?»

«Aman sakın ha» dedi Açelya, «duyarlarsa yapraklarını yolarlar senin. Eşcinsel ayol bu. Devrimciler hoşlanmaz böyle şeylerden. Demedik mi sapına kadar erkektir onlar diye. Bak şu barın yakınında oturan şık kadınlarla erkekleri görüyor musun? Onlar barın sosyetikleridir. Eşcinseller onların arasına da barınır ancak. Sosyetik kadınlar ince ruhlu ve sanatkâr bulurlar onları, pek severler. Onlar da çoğunlukla kadınları giydirirler zaten.»

«Terzi oluyorlar öyle mi?»

«Çok cahilsin» dedi Açelya, «Kreatör veya desinatör derler, ne demek öyle 'terzi', duymıyayım bir daha.»

«Bu sosyetik kadınlar neden devrimci kızlardan daha güzel?» diye sordu Fesleğen.

«Ayol nasıl olmasınlar» dedi Açelya, «Bunların ömrü berberde, masajda kendilerine bakmakla geçer. Saçları o haftanın moda dergilerinin gösterdiği biçime uydurulmuş olur hep. Tarak modası varsa hepsi birden boynuz gibi tarak takarlar kafalarına. Kıvırcık saç mı moda, Afrika ormanlarından kaçmış zenciler gibi gezerler. Bir keresinde kâhkül modası yayılmıştı, bu barı görecektin, silme Japon bebesi. Son günlerde ülkenin süper starı saçlarını kısa kestirip diken diken tarattı da hepsi ense traşı yaptırdı. Kaslar da modaya göre ya hepden yotunur, ya çalı gibi gür bırakılır. Pantolonlarına bak-sana, pantolonlarına. Hepsinin donuna doldurmuş gibi, ağları yerde. Tek kulaklarında da üçer tane küpe. Bu ülkede mumla arasan böyle bir dayanışma ve beraberlik görüntüsü başka bir grup içinde bulamazsın.»

«Yaaa» dedi Fesleğen. Pek şaşırmıştı gördüklerine ve duyduklarına. Derkez gözü sosyetik grupta, kadınların çoğunun omuzundan sarkan çantalara rine ve duyduklarına. Derken gözü sosyetik grupta, buruşuk plastik parçaları gibi duran bu çantalar gözü tırmalıyordu. Açelya anladı hemen;

«Hiçbir şey bilmiyor, görgüsüz» diye geçirdi içinden. Dayanamadı, Fesleğen'e döndü;

«Senin o beyenmediğin çantalar sosyetenin şıklık simgesidir. Bir kadın sosyetik olsun da o çantadan kullanmasın, düşünülemez böyle bir şey. Doğrusunu istersen, ilk gördüğümde ben de hiç beyenmemiştim, üstlerine Vagon Lits markası vurulmuş gibi ucuz görünüşlü bu çantaları. Ama onlar 'Louis Vuitton' marka, belle bunu. Çok önemlidir. Nereden anlıyacaksın bir kadının görgülü olduğunu, yani Avrupa gördüğünü? Çantasından. Avrupaya çıkmayanlar bile, birine ısmarlatıp getirtirler bu çantadan. Hele içinden bir de bunun cüzdanı ve gözlük kabı çıkıyorsa, işte o zaman halis görgülüye çat-tın.» Güldü keyifle, «Bir de bunun valiz takımını dizenler var» dedi; «Onlar, sonradan görmeler oluyor. Her şeyi tadında bırakmalı değil mi?»

«Yani» dedi Fesleğen, «Bu çirkin çantayı gördün mü, bileceğim ki sahibi sosyetik.

«Aman dikkat,» dedi Açelya, «Bunların taklitlerini de yaptılar. Mahmutpaşa da bile satılıyormuş. Önce aslı olduğundan emin olacaksın. SSora başka markalar da var, gözetilmesi gereken »

«Ne yani?» dedi Fesleğen, «İnsanların fabrika malı gibi damgası mı olmaya başladı?»

«Saçmalama» diye azarladı Açelya, «Sana öğretmey. çalışıyorum. Kol saatlerine bakacaksın. V.

Cartier ya da Rolex marka olmalı. Çakmakları sakın yabana atma, kendini bilen kimseler Dunhill ya zaklar pek tutuluyordu, sonra bir gün Bakırköy çarşısında satışa çıkınca, bu kazakların İstanbul'da imal edildiği anlaşıldı, gözden düştü. Göz dedim de, gözlük markası da önemlidir haa.»

Grili adam üçüncü rakısını getirtmişti. İlk geldiği gibi dalgın ve mahzun oturuyordu. Önündeki meyva tabağına dokunmamıştı bile.

«Bir derdi var bu grili adamın» dedi Fesleğen.

«Bırak onu canım» dedi Açelya, «O sade vatandaş, ilginç bir tarafı yok onun.»

Bar adamakıllı kalabalıklaşmıştı. Duman içindeydi her taraf. Garson Ali barın yakınındakilere viski, kapıya yakın olanlara rakı koşturuyordu. İçkiler devrildikçe her iki gruptan da ülke ekonomisi ve geleceği üstüne ahkâm kesenler giderek çoğalıyordu. Memleketi kurtaracakların hepsi, nasılsa bu küçücük barda buluşuvermişlerdi sanki. Süslü adam bir kenara sinmiş, gezinmiyordu artık. Bu barda kavga çıkması olğan değildi ama, ne olur ne olmaz diye düşünüyordu, ülke sorunları tartışılırken hep kendini duvar diplerinde emniyete alırdı.

Grili adamın önündeki tabla sigara külünden dolup taşmıştı. Komi ne devrimci ne sosyetik olmayan bu müşteriye pek yüz vermiyordu. Adam da oralı değildi zaten. İçeriye gürültülü kalabalık bir grup daha girdi. Kadınları pek gösterişli giyinmişlerdi. Erkekler de ne saçı sakalı karışık takma ne de barın kenarındaki zibidilere benzemiyorlardı. Setin üstünde ne zamandır boş bekleyen uzun masaya ilerlediler. Garson Ali, yanına bir kaç kişi daha katıp seğırtti hemen.

«Buyurunuz beyefendi, şöyle alayım sizi hamfen di» türünden sesler yükseliyordu. Fesleğen de heyecanlanmıştı, «Hanımefendiler geldi» diye dürttü Açelyayı

Açelya küçümsiyerek baktı Fesleğene :

«Hanımefendiler ve beyefendiler buraya gelmezler» dedi.

Aklı iyice karışmıştı Fesleğenin. Devrimcilerin arasından bir ses yükseldi;

«Burjuva bozuntuları bastı burayı.»

Fesleğen duydu bunu. Açelyaya kendinin de birşeyler bildiğini göstermek istedi.

«Bu yeni gelenler burjuva» dedi, diklendi saksısında

«Hıh» dedi Açelya «Sevsinler. Ayol burjuva olmak için kültür, bilgi, görgü, birikim ister. Kim kaybetmiş de burjuvalığı, bunlar bulmuş?»

«Aydın mı geldi bunlar» diye alay etti Fesleğen.

«Eh, bu daha doğru bir benzetme olur» dedi Açelya, «Yeni zengin bunlar. Ülke şartlarının yeni yarattığı zenciler. Aydan gelmiş gibi yabancısıdırlar bir çok şeyin. Zamanla alışırlar paralarına, öğrenirler. Şimdilik serveti yüzlerine gözlerine bulaştırma devrini yaşıyorlar.»

Fesleğen dinlemedi ukala Açelyayı. Yeni gelen görkemli kadınları seyrediyordu. Ne sosyetiklerin ne de devrimcilerin dişilerine benziyorlardı. Üstleri başları pırıl pırıldı, billur kahkahalar atıyorlardı ara sıra. Sigaralarını ağızlıkla içiyor, kadehlerini tutarken küçük parmaklarını hafifce yukarı kıvrıyorlardı. Gözleri kamaşmıştı Fesleğenin, bakışlarını ayıramıyordu masadan.

«Sahne artisti bu kadınlar» dedi Açelya, «Şu ortada oturan da as solistmiş.»

Garsonlar en çok bu masaya özen gösteriyorlardı. Masada oturanların önüne, her üç dört kişide bir, Oskar heykelcikleri gibi viski şişeleri dizilmişti.

Sigara dumanından göz gözü görmez oldu. Bük-tü boynunu Fesleğen, daycınmaya çalıştı. Bir kız daha girdi içeri. Çok güzeldi, uzun boylu, gür kah-verengi saçlıydı. Bardaki erkeklerin gözleri bir sü-re takılı kaldı biçimli vücuduna. Fesleğen, kızı gü-zelliğinden ötürü, sosyetiklerin yanına gidecek san-dı ama o, herkese el sallayıp, devrimcilerin masası-na çöktü.

«Yemek saati yaklaşınca, bir budala kendini ye-meğe davet etsin diye, öbür tarafa geçer» dedi Açelya, «Pek içerlerim bu huyuna. Ertesi gün ge-lir, kendini yemeğe çıkaranı alaya alır arkadaşları-nın arasında.»

«Açın halinden anlarım» dedi Fesleğen.

«Ne ilgisi var açlıkla» diye hırçınlaştı Açelya. «Güzel ve yetenekli bir kız, ne gerek var böyle davranmasına.»

Saatler ilerledikçe set üstündeki kadınların pı-rıltısı sönüyor gibiydi. Devrimcilerin masasında da bir çözülme olmuştu. Uzun boylu güzel kız, kendini yemeğe götürecek bir enayi mi bulmuştu ne, bakın-dıysa da göremedi Açelya.

Gri elbiseli adam masanın üstüne kapanmış, öy-lece auryordu. Bardağı da devrilmiş, rakısı masa-ya dökülmüştü. Garson Ali, adama eğildi, dürttü.

«Haydi beyim, fazla kaçırdınız rakıyı anlaşılan. Yardım edeyim size de kalkın.»

Hiç bir yanıt gelmedi adamdan. Komiyi çağırdı

Garson Ali, adamın kollarına girip kaldırmaya çalıştılar.

«Sızmış iyice» dedi Komi.

«Aaaa, ölmüş bu.»

Bir anda ter içinde kaldı Garson Ali, bara koştu. Bembeyaz oldu Barmen'in yüzü.

«Git müdüre haber ver hemen» dedi Komi'ye, sonra Garson Ali'ye döndü, sanki ölen oymuş gibi.

«Ee Allahın adamı» dedi. «Ölecek başka yer bulamadın mı?»

Garson Ali de «Bereketi kaçacak buranın şimdi» diye söylendi. Müşteriler farkedelerse, boşalıverirdi bar. Ne yarın, ne öbürgün, öğrenen gelmezdi artık bir süre. İnsanoğlu, kaçma olanağı olmadığını bile bile, korkuyordu ölümden. Müdürün de beti benzi atmıştı. Adamın cesedini içerdekilere farketirmeden nasıl dışarı çıkarabileceğini düşünüyordu.

«Bir kaç kişi kollarına girin, taşıyın dışarı» dedi Barmen'e.

«Ölüler ağır çeker» dedi Komi bilgiç bilgiç.

«Beş kişi bir adamı taşıyamıyor musunuz? Zaten cılızın biriydi» dedi müdür. Adamı bir saat evvel, uslu uslu rakısını içerken görmüştü.

«Dışarı çıkarınca üç numaralı odaya götürüp yatırın, sonra bano haber verin.» dedi. Müdür, «Kimliğini bulalım bakalım, kimmiş, neyin nesiymiş?»

Sinirlendi Garson Ali? Adamın dirisine pek yüz vermemişti ama, ölülere yapılan saygısızlığa hiç gelemezdi nedense.

«Neyin nesi olacak, insan işte» dedi. «Sizin, bizim gibi biri.»

Müdür, böyle barın ortasında pat diye ölüveren

biri için hiç de aynı düşünceleri paylaşmıyordu.

«Geberene kadar içecek ne vardı» diye geçirdi içinden.

Garson Ali müdürün düşüncesini okumuş gibi; «Beyin kanaması böyle olmaz» diye fikir yürüttü. «Beyin şakır şakır kanar mı zannediyorsun, alık» dedi Garson Ali.

«Çok konuştunuz» dedi Müdür, «Haydi bakalım, gidin alın adamı masasından. Soran olursa, çok içmiş, sızmış dersiniz, tamam mı?»

Açelya da farketmişti durumu.

«Geçenlerde de biri intihar etmişti yukarı odaların birinde» dedi, «İdare hiç hoşlanmaz böyle olaylardan. Bereketi kaçıyormuş otelin.»

Fesleğen, ölüm gibi günde yüzbinlerce kez yinelenen bir doğa yasasının bu barda hüsnü kabul görmemesine bir anlam veremedi. Zaten, çok bilmiş Açelyanın yüzünden kazan gibi olmuştu kafası. Piyanonun üstüne getirildiğine iyice pişmandı. Dinlenmek istiyordu, uyur gibi yadı.

«Aaaa, uyumak yok» dedi Açelya, «Daha oyuncular gelmediler. Onları da tanıman gerekiyor. Hele geysinler de sen, o zaman gör burasını. Bak nasıl, şenlenir, hareketlenir hemen.»

«Ne zaman gelirler?» diye sordu Fesleğen.

«Oyunları bitince. Perdeyi kapar kapamaz koşarlar buraya, bir çorba içip kendilerine gelmek için.»

Gri elbiseli ölüyü, garsonlar bir perde gibi çevirip dışarı taşıdılar. Az sonra Komi koşarak bara geldi. küçümseyen bir tavırla.

«Kimliğini bulduk grilinin» dedi. Başını bile çevirip bakmadı Barmen. Burada sosyetik veya dev-

rımcı, eşcinsel veya sanatçı olmayanlar, öyle emek-
li memur görünüşlü kimseler adam yerine konul-
mazdı pek. Fesleğen Barmen'i gözlüyordu, dayana-
madı sordu :

«Kendi sınıflandırmasına girmeyenlere, insan gö-
züyle bakmaz mı bu adam?»

«İnsan bir gruba ait olmalı» dedi Açelya, «Bir
devrimci ölseydi örneğin, görürdün sen gürültüyü.
Artık ne törenler yapılır, ne ağıtlar yakılır, ne nu-
tuklar atılırdı.»

Sonra, yapraklarıyla set üstündeki, çok itibar gö-
ren masayı işaret etti; «Hele bunlardan biri gitti mi
gazetelerde haber basacak sayfa kalmaz. Nereden
bulurlar bu kadar çok ölülerine üzülen şirket, eş
dost, akraba? Mahallenin delisinden terzisine ka-
dar, herkesi ilanlarla baş sağlığı dilemeye mecbur
kıldıklarına göre bir başsağlığı fonları olmalı değil
mi? Bir de biliyor musun, cami duvarlarına dayan-
mak için yolunan çiçeklere çok acıyorum. Zaval-
lılar, gençliklerine doyamadan...»

Garson Ali, olayı farkedip soru soran bir kaç ki-
şiye, adamın ne biçim sızdığını anlattı. Sonra bir
kaç saat evvel bağıra çağıra küfür eden geçkince
kadına takıldı gözü. Fırtınası dinmiş, sakallı gençle-
rin arasında suskun oturuyordu. «Bir tek daha atar-
sa. sıra bunu taşımaya gelecek» diye geçirdi için-
den.

Fesleğen barın temposuna dayanamamış, ger-
çekten uyuklamaya başlamıştı. İçeri kadınlı erkekli
rengarenk başka bir grup girerken, o, yetiştiği se-
ra'ların yemyeşil rüyasını görüyordu. Bu yüzden, en
arkadan giren oyuncunun şarkısını da ancak rüya-
sında duydu :

«Dur perdecı, dur dur
Bitirmedik oyunu
Biraz daha zaman gerek
Görmek için sonunu».

VİTRİNDE

İnce, uzun bacaklarının üstünde, tam yirmi gündür aynı giysilerle dikilip duruyordu. Kırmızı tırnaklı parmaklarını beresini düzeltmek ister gibi başına doğru bük müştü. Yılın modasını yansıtan etekliğ i dizlerinin biraz üstündeydi. Eteğ in içindeki renklerden bir kazak ve bir kaban giyiyordu. Koyu kızıl saçları dalga dalga dökülüyordu omuzlarına. Kırpikleri o kadar uzundu ki, gözlerinin rengi hemen seçilemiyordu. Dolgun, biçimli dudaklarıysa, çocuksu yüzüyle uyumsuzluk yaratan kıpkırmızı bir rujla boyanmıştı. Bembeyaz dişlerini göstererek gülüm süyordu hep. Çok gençti. Yirmi ikiden fazla taş çatlasa olamazdı. Bunca şıklık ve özen içinde, ayakka bıları aksıyordu nedense. Kayığ ı andıran, siyah bir çift lastik papuç. Topuklu bile değildiler. Kendi basıyordu parmaklarının ucuna da, daha uzun gör ünüyordu gerçek boyundan. Çorapsızdı. Üç gündür fena üşümeye başlamıştı ayakları.

Önceleri insanların değ iş ik ö zlemlerle kendini s   yretmeleri hoşuna gitmişti. İlk olarak, kısa boylu tıknaz sivilceli bir kız yaklaşmış tı vitrine. Yanındaki arkadaşına «Bu giysileri gerçek insana benzeyen mank nlere giydirseler daha iyi olmaz mı sanki» demişti, «Böyle olunca gözü aldatıyor. Vitrinde iyi

bir şey zannediyorsun, bir de üstüne geçiriyorsun ki, berbat.»

Sivilceli kızın aslında kendini kışkandığını hemen söylemişti. Kız, düzgün bacaklarını, ince belini, yuvarlacık kalçalarını, uzun parmaklarına kadar herşeyini hasetle süzmüş, sonra da hırsını giysilerden almıştı. Beyenilmek, bu türlü de olsa, hoşuna gıtmıştı. Eğlenceliydi camın arkasında durup, ge'p geçeni dinlemek. Bazı zaman da hoşlanmadığı şeyler oluyordu. Örneğin bir gece, sarhoşlar dikilmişti vitrinin önüne. Elinden gelse, hakkında söylenenleri duymamak için kulaklarını kapatırdı. Sarhoşlardan biri eteğinin altını görebilmek için yere yatmıştı. Oradan geçen bir hayat kadını «O sana yaramaz, sen gel benim eteğimin altına bak aslanım» diye laf atmıştı sarhoşa. Utanmıştı. Geceleri sevmiyordu bu yüzden.

İşte o günlere rastlıyordu bir şeylerin değişmekte olduğunu farketmesi. Sarhoşların kendini seyrettiği gece ise, iyice su üstüne çıkmıştı. Hayır, havır yarılmıyordu. Genç adam az ilerisinde duruyordu ve içinden fısıkıran kızgınlık bir alaz gibi yayılıyordu kendine doğru. O da aynı gün gelmişti vitrine. Gür kahverengi saçlı, yeşil gözlüydü. Lacivert ceket ve gri pantolon giyiyordu. Sol eli dudaklarının arasına sıkıştırılmış piposunu tutuyordu, sağ eli cebindeydi. Yaşca kendinden daha olgundu. Şöyle yirmi yedilerine doğru. Önlerindeki iki küçük çocuğa bakılırsa bir aile tab'osu çiziyor olmalıydılar. Yazın bir ara, vitrinde mayoyla görmüştü onu. Geniş omuzlarını, adaleli bacaklarını göz ucuyla süzüp, beyenmişti. Ama böylesine aklına takılması yeniydi. Bir çok şey daha yeniydi aslında, ayaklarının üşümesi,

İçinin çıkılması, sarhoş s  zlerinden utanması, ve i -te, genç adamla aralarında ba ladığını bildiğı duygusal bağı.

Oysa g lmek, konuşmak, düşünmek ve duygulanmak yasaktı onlara. Sadece görmelerine izin verliyordu. Sokağı, gelip geçeni ve vitrinin önünde duranları seyredebilirlerdi o kadar. Gözlerini oynatmak bile yasaktı. Kirpikleri çok uzun olduğı için, kaçamak göz attığı oluyordu sağı sola. Fakat son günlerde duymağı ve düşünmeye de ba lamı tı.

Kurallara karşı geldiğı için korkuyor ama bir türlü önüne geçemiyordu düşüncelerinin. «Kimse düşünmeye ba ladığımı anlamamalı» dedi, gözlerini bombo  bakışlarla camın önünde duran kadınlara dikt .

«Bu ceket  denedim» dedi bir tanesi, «Kolları uzun geldi. Kısaltmak için bir sürü sıkıntıya girmek gerek. G ndelikci bulunacak, bir gün eve kapanılacak. Bir sürü masraf. Vazgeçtim almakdan.»

«  u erkek mankene baksana» dedi  teki, «Neden gerçek yaşamda böyle adamlar bulunmaz. Bütün yaz güney sahillerini dola tım, eli yüzü düzgün bir kişiye rastlayamadım. Gözleri güzelse, dişleri çürük, boyları uzunsa, saçları d k lm    oluyor. Her ey tamamsa bu kez akılları eksik. Gelecek yaza Fransa sahillerinde bakınacağım.»

Gülmemek için zor tuttu kendini. Acaba o da duymu muydu hakkında söylenenleri? Biraz gerisinde kalıyor, tam göremiyordu. Kirpiklerinin altından belli etmeden söz d . Gerçekden çok biçimliydi profili. İçi titredi.

Kızlar yürüyüp gittiler. Yerlerine başkaları geldi. Kızlı erkekli kalabalık bir gruptular.

«Ayol buradan alınır mı böyle şeyler» dedi bir tanesi, «Her sene dışarı çıkıyorsun, git, İtalyadan al.»

Erkeklerden biri uzun uzun baktı, sonra yanındaki kıza;

«Sen de böyle yaptırsana saçlarını» dedi.

«Nasıl?» diye sordu kırmızı ceketli kız.

«Na, şu mankenin saçları gibi.»

«Benim saçlarım boyaya gelmez, hemen uçları kırılır» dedi kız, «Hem bakma sen vitrinin arkasında güzel durduğuna. Çok frapan bir renk bu, bana gitmez»

Erkeğin gözlerinde bir özlem yakaladı. Beresinden taşan saçlarına dokunmak geçti içinden. Gençler uzaklaştılar. Erkeğin bakışlarını düşününce bir sıcaklık yayıldı içine. Hemen toparlandı, «Yapmamalıyım» dedi, «farkına varırlarsa mahvolurum.»

Gece oldu. Sokaklar caddeler boşaldı. Kent, eğlence yerlerinden çıkanlarla, gece vârdiyasına gidenlere ve dönenlere kaldı.

Bir ara tulumlu bir işçi durdu önünde. Uzun uzun seyretti. Bakışları çocukların mı, kendinin mi, erkeğin mi üzerinde durdu, en çok neye özendi, neye baktı anılamadı bu kez. İşçi ellerini cebine sokmuş, öylece duruyordu vitrinin önünde. Uzaklaşırken, kirpiklerinin arasından baktı, gecenin içinde uzaklaşan adımlarını izledi.

Sonra bir ses duydu arkasında, İrkildi;

«Çok mu beyendin o adamı?» diye soruyordu erkek manken. Duymamazlığa geldi. Zaten yanıtlamaması gerekiyordu.

«Ne zamandır izliyorum seni, erkeklerin sana bakmaları hoşuna gidiyor.»

Hiç sesini çıkartmadı.

«Öyle değil mi cevap versene?»

Dayanamadı, «Kıskandın mı?» diye yanıtladı, «Beni mi gözetliyorsun sen?»

«Evet» dedi genç adam, «Hem de ne zamandır. Farkında değil misin? Oysa son zamanlarda senin kaçamak bakışlarını yakalıyordum. Ama benim ilgim çok daha önce başladı sana karşı. Bir ara depoya yollamışlardı beni. Senden ayrı bir vitrine konacağım diye ödüm patladı. Sonra bir gün aldılar, giydirdiler buraya getirdiler. Bir de baktım yanıbaşımdaydın. Nasıl sevindim anlatamam.»

İlk kez konuşuyorlardı birbirleriyle.

«Sus» dedi kız, «çocuklar duyacak. Biliyorsun, konuşmamalıyız.»

«Korkma» dedi genç adam, «onlar çocuk daha, birşey anlamazlar.»

«Başka duyanlar, görenler olur» dedi kız.

«Olsun» dedi genç adam, «Bak ne zamandır yan yana duruyoruz seninle. Değişik kılıklarda, değişik konumlarda ama hep beraberiz. Sanırım geçen kış sevmeye başladım seni. O zaman saçların sarı ve kısaydı.»

«Sarı saçlarımı daha çok seviyordum» dedi kız. «Keşke saç biçimlerini ve renklerini seçme hakkımız olsaydı. Senin de bıyıkların vardı geçen kış.»

«Kestiler» dedi adam, «Bir kanun mu çıktı nedir, bütün bıyıkları kestiler.»

«Yazık» dedi kız, «Bıyıkların çok yakışıyordu sana»

«Esn bıyıklarımın kesilmesine razıyım» dedi adam. «yeter ki düşünmeme engel olunmasın.»

«Sus artık, Bir duyan olacak. Ne olur halimiz o

zaman. Biliyorsun bu söylediklerin hep yasak bizim öünyamızda» dedi kız.

«Yasak ama yine de oluyor» dedi adam. «Bak, düşünöyoruz, duyuyoruz, konuşuyoruz.»

«Benim ilk ayaklarım üşümeye başladı» dedi kız. «sanırım ilk ayaklarımı hissettim.»

«Hayır» dedi adam, «Ben izliyordum seni. sen ilk, o sarhoşların bakışlarındaki arzuyu hissettin.»

«Amm da kiskanmışsın» dedi kız. Kıkırdadı. İlk kez gülüvordu. Şaşkıındı biraz.

«Elini uzatsana» dedi adam, «sana dokunmak istiyorum»

«Yapamam» dedi kız, «Yerimizden kıpırdıyamayız, biliyorsun »

«Yapmalısın» diye diretti adam, «Mademki istiyorsun, yapmalısın.»

«Bilmivorum» dedi, ürkekti sesi. Bunca verleşmiş kuralı böyle birdenbire çiğnemeye kalkmak korku veriyordu ona.

«Mademki düşünmeye başladık» dedi adam, sözünü bitiremedi, vitrine birileri yaklaşmıştı. Sustu Vitrin ışıkları giderek kararıyordu, böyle avarlanmıştı gecenin geç saatleri için. Şimdi karanlıkda bir. birlerine daha da yaklaşmışlardı sanki. Pek gelip geçen olmazdı bu saatden sonra. «Birazdan yalnız kalacağız» diye düşündü. Bir de şu önlerinde. sonbahar giysileri içinde duran çocuklar olmasaydı...

Yirmi gündür onların çocuklarıydı bunlar. Yolculuğa çıkan bir aile görüntüsünde idiler. Arka plana kocaman bir araba konmuştu. Çocukların ellerinde ve yanlarında valiz ve çantalar vardı. Mutlulukları yüzlerinden okunan güzel bir aileydiler. Bu mutluluğun bir kaç güne kadar dağılabileceğini dü-

şününce canı sıkıldı. Kış giysileri için vitrin yeniden düzenlenirken, kimbilir ne tarafa yollanacaktı her biri. Kıza baktı. Her zamanki gibi dimdik duruyordu, güzel, alımlı, duygusuz ve donuk. Bir kendi anlayabilirdi gözlerindeki hüznü.

«Bir kaç gün sonra ayıracaklar bizi» dedi, «Buna engel olmalıyız.»

«Belki yine yanyana düşeriz» dedi kız, «böyle karamsar olma.»

«Ya düşmezsek » dedi adam.

«Ne yapabiliriz ki?»

«İstersek çok şey. Yeter ki, sen de benim gibi tüm yüreğinle iste.»

«İstiyorum» dedi kız.

«O halde kaçmalıyız.»

«Nasıl?» kendini tutamadı, hayır anlamına kaldırdı elini, «Deli misin sen?» dedi. «Nereden, nasıl kaçacağız? Dışarıyı nasıl, sen biliyor musun? Belki de camların arkasında çok daha mutluyuz böyle.»

«Ben düşünmeye başladım» dedi adam, «Burada kalamam artık. Çıkmalıyım, dünyayı görmeliyim.»

«İzin istersek belki verirler» dedi kız. «Kaçmayalım, sonra çok kötü olur.»

«İzin vermezler» dedi adam, «Konuşmamız bile yasak bilmiyor musun? Gel benimle, çok az vaktimiz kaldı. Hemen gitmeliyiz.»

«Ya çocuklar?» dedi kız «Onlar bizim çocuklarımızdı. Onları nasıl bırakırız?»

«Daha küçük onlar» dedi adam, «Biz hele bir gidelim, sonra onları da alırız.»

İçi ürperdi kızın. Yüreğine bilmediği duygular dolmuştu. Karar vermekte zorluk çekiyordu. Kirpiklerinin altından yan vitrine baktı. Orada orta yaşlı bir çift

manken vardı. Onlara bakıyorlardı. Gözlerinde bir anlam yakalar gibi oldu kadının.

«Avnı hatayı biz de yapmıştık. Dönüp, dolaşıp kürkçü dükkânına döndük. Üstelik yıprandığımız için, ön vitrinlerden yan vitrinlere düştük. Boşuna gidiyorsunuz, dışarsı içerden daha iyi değil» diyor-
du sanki.

«Yupmayalım» dedi yavaşça, «Sonumuz kötü olur. Yakalarlar bizi. Kollarımız, bacaklarımız gövde-
mizden ayrılır, bir depoya atılırız. Verdikleri kada-
rıyla yetinel'm. Kaçmayalım.»

«Ben gideceğim» dedi adam, «Kararlıyım. İster-
sen sen kal. Ama ben camın dışında durmak, nefes
almak, koşmak ve avaz avaz bağırmak istiyorum.
Az vaktim kaldı, gelecek misin?

«Saçlarımı keserim» diye düşündü kız, «Kendim
seçerim giysilerimi. Belki sahici bir evimiz olur, ço-
cuklarımız...»

Sabah olacaktı birazdan. Gün aydınlanıyor, kent
yavaş yavaş uyanıyordu. Yan ve karşı vitrinlerdeki
mankenlerin yüzleri hep gölgeliydi. Bilenler ve he-
nüz denememiş olanlar ayrı şeyler düşünüyorlardı.

«Bu içimden fışkıran duygunun bir adı olmalı»
diye düşündü adam. Piposunu yere bıraktı, elini
uzattı kıza. Kız ilk kez parmaklarını beresinin ke-
narından çekti, uzandı, tuttu adamın elini. Adamın
elleri sıcaktı, canlıydı. Ürkekliği geçti, sevindi.

«Bu camın öbür tarafına geçtiğimde» dedi adam,
«önce bıyık bırakacağım, dilediğim gibi. Kimse ka-
rışmıyacak. Haydi, gidellm.»

1983

GÜLİZAR

Artin Usta alçı kalıbı özenle zamlayıp kâğıtladı, yeniden zamlayıp kortonlodu, sonra kartonların üstüne vatkaları yerleştirdi. Bir teneke kovada katalizatörü hazırlayıp, biçimli kadın bedenine bir güzel sıvıdı. Com elyafları katalizatörün üstüne yerleştirmeden önce bir sigara yaktı. Bedenleri hazırlarken belli ölçülere uyma zorunluğu vardı. Türk ölçüleri, standart kadın bedeninde göğsü 88, bel 66, kalçayı ise 90 santim olarak saptamıştı. Kolların, bacakların da gövdeye orantısı belliydi ama, sıra suratları hazırlamaya gelince, derin bir nefes alırdı Artin Usta. Surat kalıbını dökerken, ölçülerin dışına taşar, yolda rastlayıverdiği bir güzel yüzü, ya da filmde seyrettiği bir artisti düşünür, elleri kendi forkları bile varmadan, içindeki, düşündeki yüzü yaratıverirlerdi alçıda. Yüzleri şekillendirirken, hayal gücünün akışına kapılır, kullarını yaratmaya sıvanmış bir tanrıya benzetirdi kendini. Mesleği bombaşka bir boyut kazanır, yüreği yüce duygularla dolardı.

Kemo-Giysi'nin manken siparişlerini aldığı gün, atelyesinde ön hazırlıkları yaparken, bu kez modelin Gülizar olacağını anlamıştı. Gülizar onbeşine girerli fena takılmıştı aklına. Doğumunu, bebekliğini, altında cezzeriye dolaştığı yaşını bildiği komşu kızına

karşı, yeni gelişen duygularından dolayı çok rahat-sızdı ama, elinden bir şey gelmiyordu. Gülizar'ın olağanüstü gelişmiş bedeni, biçimli bacakları, uzun kirpikli menekşe gözleri, gür kumral saçları, haya-linden çıktığı an rüyasına giriyordu. Artin Usta tepeden tırnağa Gülizarla doluyken, kızı yaratmıya-caktı da ne yapacaktı. Yirmi bir yaşından beri emek verdiği elli yıllık mesleğinin doruk noktası olacaktı bu manken.

Baret Karayan'ın yanında, oyuncak atelyesinde çalışmaya başladığında gencecik bir delikanlıydı. Fransa görmüş akrabalarından çocukken dinlediği oyuncakları bir kaç yıl sonra elleriyle üretmek dün-yanın en zevkli işiydi. Fakat ellili yılların başında konfeksiyonculuk gelişmeye başlayınca, Karayan-lar oyuncakcılığı bırakıp, manken imalatına başladılar. Günde yirmi beş, otuz mankenin ilk hazırlıkları yapılıyordu. Bir mankenin işi, kurumaları bek'le-mekden dolayı üç günde bitiyordu ancak. Zor ye-tiştiriyorlardı siparişleri. İş iyice büyüyüp, konfek-siyonculuk Anadolu kentlerine de sıçrayınca, atöl-yenin üst katını da kiraladılar. İki yıl sonra, Ar-tin Usta, Tarlabasında kirada oturduğu evi satın bile aldı. Gülizar doğmamıştı daha.

Ne varki manker ömrü de insan ömrü gibiydi. En azından yirmi yıl sürüyordu yıpranmadan. Bir yangın veya su baskını felâketine uğramalı ki, müş-teri gelip, yeni sipariş versin. Yoksa, arada bir saç modeli, kirpik veya göz değiştirmenin dışında uğ-ramazlar semtine. Eskimek bilmez mankenler. Pöt-ron cenaze kaldırıcılarına benzetirdi mesleğini:

«Yahu» derdi, «Allahın gücüne gitmesin amı, dün gece yine dua ettim, Lion'un bodrumunu su

bassın diye. Bassın ki benim ekmek param çık-
sın.»

Bereketli ellilerden sonra, daha bir süre idare etti iş yeri. Sonra çöküş dönemi başladı. Baret Karayan vitrin mankenleri pahalıya çıkıyor diye, kol-suz, bacaksız terzi mankenleri yapmaya başladı bezden. İşçilerinin çoğunu çıkarttı. Artin Usta, kırk yıllık patronuna kendi teklif etti ayrılmayı. Yorulmuş, yaşlanmıştı. Üstelik karısı da hastalıklıydı son yıllarda, evde yalnız kaldığı için vızıldayıp duruyordu.. Artin Usta evin alt katındaki avluyu küçük bir atölye yaptı kendine. Karayan'ın yanında bir kaç müşteri edinmişti. Zaten Karayan da vitrin mankeni yapmıyordu artık.

Artin Usta cam elyafın üstüne, isole maddeyi sürdü, sertleşmesini bekledi. Sıra suratın kalıbını dökmeye yaklaştıkça, çocuk gibi sevin'p heyecanlanıyordu. Saçları naylondan yapmak istememiş, gerçek saç ısmarlamıştı berbere. Saç çok pahalıya geliyordu ama, yaratılan Gülizardı bu kez. Güzelim kumral saçları ölse naylondan yapmazdı Artin Usta. Mankeni bitirdiğinde, müşteriye götürürken, Gülizar'a benzerliğini konu komşudan saklamak için bir şey örtmek zorunda kalacaktı üstüne. Artin Usta, kendini kollarında cırılçıplak bir Gülizarla sokağın kalabalığında düşününce kızardı. Ellerini önlüğüne kurularıp, bir sigara daha yaktı.

Gülizar bir film şeridi olup akmaya başladı gözlerinin önünde. Göçmen Remzi'nin üçüncü çocuğu da kız olmuştu. İlk kez görmeye gittiklerinde basma kundağının içinde, ıslıl ıslıl mavi gözleriyle bakmış, sanki selamlamıştı Artin Ustayla karısını. Gülizar üç yaşında, Gülizar beş yaşında, Gülizar ye-

di yaşımda. Göçmen Remzilerin çok çocuğu vardı. Artin Ustaların hiç çocuğu yoktu. Gülizar her gün gelirdi evlerine. Artin Usta'nın karısının incik boncuğunu takar takıştırır, aynanın karşısında oynardı kendi kendine. Neşeye boğardı evi. Çocuğun en çok şaşkın bakışlı gözlerini severdi Artin Usta. Hep, birşeylere hayret ediyor gibi bakardı Gülizar. Kardeşleri kızamık geçirirken kaç kere de Karayanların otölyesine gitmiş, uslu uslu oturup, Artin Amcasının çalışmasını seyretmişti. Sonra Gülizar ilk okula gitti, orta okula gitti. Film setlerinde ışıkçılık yapan babası eve geç saatlere kadar dönmeyişi, annesi de bilemeyeceği için, derslerini Artin Usta'ya sordu, problemlerini ona çözdürdü. Derken inanılmaz bir değişim oldu çocukda. Güneşte boy atan başaklar gibi birden serpildi, tomurcuklar açtı bedeninde. Uzadı, güzelleşti. Saçlarını kestirip sarıya boyattı, kirpiklerini rimelledi, ağırlaşan kirpiklerinin altında menekşe gözleri büsbütün koyulaştı. Mahallede dar paçalı, bol kesimli pantolonlar, sarı çivili botlarla dolanmaya başladı. Bir gün sırtında uzun tüylü bir kürk ceketle geldi eve. Film setlerinin ışıkçısı, Göçmen Remzi'nin küçük kızı kimin gözüne çarptı da bu değişim gerçekleşti, Artin Usta düşünmek bile istemedi. Sanki öğrenirse onarılmaz bir yara açılıp, kanamaya başlayacaktı içinde.

Bir gün bakkalda Gülizar'ın annesine rastladı Artin Usta. Bakkal Koço;

«Ne o Hatça'nını, nişanladınız mı kızı? Pek havalandı son günlerde» diye sordu.

«Yok canım nerdee» dedi Hatça'nım. «Manken oldu kız manken. Setci Bülent söyleyip duruyordu

babasına, bu kızın güzelliğini harcama diye. Bir kaç ay evvel, makyajcı Zeliha, süsledi püsledi kızı, aldı reklamcılara götürdü. Hiç televizyonda görülmedik, uzun saçlı genç kız arıyarlarmış, şampuan reklamı için. Yeni bir yüzmüş, beyenmişler bizimkini. Kızım diye söylemiyorum, valla çok güzelleşti hasba, rahmetli halasına çekmiş. Neyse, bir acansa bağlanmış, manken okuluna da kaydetmişler. Kursunu bitirince tam manken olacakmış. Kazancının bir kısmını acans almış ama, öyle paralardan söz ediyorlar ki kalanı bize yeter.»

«Saçlarını demek onlar kestirdi» dedi Usta.

«Bir tek saçı olsa, iyi» dedi Hatça'nım, «kız tar-nadan yeniden çıkmışa döndü. Kaşlarını da aldılar. Canım samur kaşları inceldi gitti. Dudaklarına kalemle başka biçim vermişler. Sanki daha mı iyi oldu? Bazen tanıyamıyorum öz kızımı. Beli de üç santim daha incelmeliymiş. Her sabah, belinin etrafında yirmi kere sağa, yirmi kere sola bükülür durur.»

«Güzeldi zaten, olduğu gibi kalamaz mıymış?» diye sordu bakkal Koça.

«Yok, alamazmış. Artık ne derlerse öyle yapılacak işte» dedi Hatça'nım. Buna sevinip sevinmediği belli olmadı hiç.

«Hayırlı olsun» dedi Artin Usta, çıktı bakkaldan, hızlı hızlı yürüyerek atölyesine geldi. İsteksiz çalıştı o gün. Ancak iki beden zamlayıp, tek bir kol takabildi. Karısının ölümünden sonra bir somya indirmişti atölyeye. Yorulunca, yukarı eve çıkacağına, somyasına uzanıveriyordu hemen. Yine öyle yaptı, gitti, kollarını başının altında çaprazlayıp yattı somyasına, gözlerini karşı duvarda yanyana,

asılı çerçeveli diplomalara dikti. Tam altı taneydiler. En baştakinde aynen şöyle yazıyordu :

11 Ağustos 1929

1. Yerli Mallar Sergisine İştirak eden Dokuma Mekikleri və Oyuncak Sergisi İmalathanesi Sahibi Bedros Karayan Beyefendiye İştirak Hatırası olarak İşbu Diploma İta Kılındı.

30 Eylül 1929

Diğer diplomalar, 930, 931, 932, 933 ve 934 tarihliydiler. Gerçi usta ne diplomaların ne de imalathanenin sahibi değildi ama, sergilenen malların tümü onun elemeğinden payını almıştı. Fotokopi makinası icat olur olmaz, diplomaların fotokopilerini çektirip, çerçeveletmiş asmıştı duvarına. Asılları Karayan'daydı. Diplomaların yanında başka resimler de asılıydı. Sergilerde, Artin Usta'nın patronlarıyla beraber çekilmiş resimleri. Çizgili takım elbiseli, kravatlı, bıyıklı, gururla yanyana diziymiş adamlardı hepsi, Artin Usta aralarında idi. Arka planda at ve bebek arabaları, raflarda trenler, tah-ta vagonlar, küçük kızların evcilik oyunları için yapılmış salon takımları gözüküyordu. Artin Usta birden fırladı yattığı yerden, elli yıldır en büyük gurur kaynağı olan diplomalarla resimleri duvardan alıp yere fırlattı. Dişi ağrıyormuş gibi yüzünü ellerinin arasına alıp dolandı durdu küçük atölyede.

Ertesi gün gitti malzemelerini aldı. Kalıplarını döktü, ruhu ve bedeni kendine ait bir Gülizar üretmeye başladı.

Vücut ölçülerini tahmin edebiliyordu Gülizarın. Bu seferki manken Türk kadınının standart ölçüleriyle değil, Gülizar'ın ölçüleriyle gerçekleşti. Belli ve bilekleri belli ölçülerden ince, göğüsleri daha dik, bacakları daha uzun oldu. Tam plastik bedeni pistole boya ile ten rengine boyamağa hazırlanıyordu, kapı vuruldu. İçeri Gülizar giriverince, yasak birşey yaparken yıkalanıveren çocuklar gibi ürktü Artin Usta. Boyamaya hazırlandığı mankenin önüne geçip durdu.

«Selam Artin Amca» dedi Gülizar, «Son günlerde hiç görünmez oldun. Kapandığına göre, yeni siparişler aldın, çok işin var herhalde.»

«Buyur Gülizar kızım» dedi Artin Usta, «Tam da çav demleyecektim kapıda durma, gir içeri de beraber içelim çayı.»

Gülizar üç beş basamak merdiveni bir koşu indi. «Benim adım 'Güli' oldu artık» dedi.

«O da niyeymiş?» diye sordu Artin Usta.

«Artin Amca, bizim orda, yani mankenlerin arasında Gülizar çok köylü adı gibi duruyor. Kısalttık, Güli yaptık. Sen de bana Güli de artık, olur mu?»

Bir iskemle çekip oturdu, bacak bacak üstüne attı. Demli çayı acem bardağına koyup getirdi Artin Usta, şekerle beraber uzattı.

«Şeker istemem Artin Amca» dedi kız.

«Sen üç şekerli içmez miydin çayı?»

«Şeker, ekmek, pasta, abur cubur yemem yasak artık. Öğlenleri bir elma ile tek bir haşlanmış yumurta yiyorum aylardır. Öyle fasülyeli pilavlı yemeklere, dolmalara filan paydos. Yoksa şişmanlarım, vücut ölçülerim bozulur.»

«Yok canım, çöp gibisin, iki lokma yemekle bu yaşta hiç bir şey olmaz. Ama saçlarını kestiğine üzülüm doğrusu. Ne güzel saçların vardı, ağır ipek perdeler gibi düşerdi sırtının orta yerine kadar.»

«Eee, ne yapalım, kes denince kesmeye mecburuz. Ajans karar verir nasıl olacağına» dedi Gülizar. Paçalarını çizmelerinin içine soktuğu dar bir pantolon giyiyordu. Taze teni bol makyajlıydı.

«Bu çizmeler yeni modadır?» diye sordu Artin Usta.

«Evet amca» dedi Gülizar, «Beyenmediğini biliyorum ama biz son modayı takip etmeye mecburuz. İşimiz modayı yansıtmak, unutmaz.»

İncecik beline kocaman bir kuşak dolamıştı. Hırpaniler gibi üst üste birşeyler giyiyordu. Artin Usta, Gülizar'ı tiril tiril, hatlarını belli eden ipek entariler içinde düşündü, içi titredi.

«Ben pek anlamadım bu modadan» dedi, «Bizim nesil kırkların çizgilerinde kaldı.» Sonra kızın üzülebileceğini düşünerek hemen ilave etti.

«Ama sana pek yaraşmış giydiklerin.»

«Yaraşsın, yaraşmasın, madem bu yılın modası böyle, bunlar giyilecek.»

İkisi de konuşmadı bir süre. Sessizce çaylarını içtiler. Sonra Gülizar damdan düşer gibi;

«Ben yakında taşınıyorum amca» dedi, «Dört arkadaş bir kat tuttuk Nişantaşında. Ay sonunda oraya geçeceğim inşallah.»

Ağzı açık kaldı Artin Usta'nın, «Annenin babanın haberi var mı?» diye sordu.

«Söyledim» dedi Gülizar, «Babam çok kızdı. Annem de ağladı durdu. Ama bu iş böyle. Dün-

yam değişmeli anlıyor musunuz? Sadece üstümü başımı değiştirmek yetmez. Evim, semtim, herşey'm değişmeli. Oh Artin Amca, sen Hristiyansın, nede olsa daha açık fikirlisin bizimkilerden. Sen onları ikna et kuzum. Babam sever seni, dinler. Anlatmaya çalış emi. Yakında bahar defilem başlayacak. Daha da ünleneceğim o zaman, arayanım so-
ranım olacak. Bakarsın gazeteciler filan da gelir. Nasıl otururum canım buralarda.» Şap diye bir öpücük kondurdu Artin Usta'nın yanağına, kırıta kırıta kapıya yürüdü.

«Çaya çok mersi. Bundan sonra, Gülizar değil, Güli, unutma emi Artin Amca» dedi. Atölyenin karanlığından gün ışığına karıştı gitti.

Artin Usta işinin başına döndü. Tabanca boyası ile bir güzel boyadı Gülizar'ı. Sonra sırayla sağ ve sol kollarını taktı, bacaklarını taktı. Menekşe rengi gözlerini aldı eline, uzun yün kirkiklerle süsledi etrafını. Kırmızı dolgun dudak'larını boyadı. Saçları daha hazır değildi. Güzel yüziü, güzel vücutlu, kabak kafal Gülizarı dayadı duvara. Eserine baktı. İçinde biryerde bir yara hafif hafif kanıyordu sanki.

Bir süre gözükmedi Gülizar. Artin Usta mahalle berberinde, Hatça'nının eskisi gibi konfeksiyoniu-
ra etek bastırmadığını, surfile yapmadığını, Göçmen Remzi'nin de akşamları pasaja dadanıp kafa çekmeye başladığını öğrendi. Onlarla karşılaşmaya özen gösterdi. Gülizar'a dair kötü bir haber duymuktan korkuyordu sanki. İyi haberlerini dergilerden ve gazetelerin magazin sayfalarından takip ediyordu. Poz poz resimleri basılıyordu kızın. Her resimde birbirinden değişik gisiler içinde. Saç-

ları da her seferinde bir başka renk veya biçim-
deydi. İnci dişlerini göstererek gülümsüyordu hep
ama şaşkın bakışları kaybolmuştu. Hiç bir anlam
kalmamıştı gözlerinde. Değişmeyen sadece göz-
lerinin menekşe rengiydi. Günlük gazetelerin sayı-
sını magazin sayfalarından dolayı birden üçe çı-
karttı Artin Usta, bir de Televizyon Dergisine abo-
ne oldu.

Artin Usta o kış tam yirmi tane Gülizar yaptı.
Bunlardan bir kısmını değişik firmalara sattı, yedi-
tanmesini de kendine sakladı. Bunları yanyana diz-
di duvara, üstlerine karısının gardrobundan bir-
şeyler bulup giydirdi.

Bir sabah gazetelere şöyle bir göz attığında, ma-
gazin ekinin birinci sayfasında Gülizar'ın kocaman
bir resmini gördü. İlk kez birinci sayfaya basılı-
yordu resmi. Altında, Ünlü manken Güli manken-
lerin dünyasını anlatıyor, yazıyordu. Hemen gözlük-
lerini takip okudu:

«Biz mankenler, bir vitrinde yaşıyoruz sanki. Her-
kes bize bakar, bizi seyreder. Bu yüzden her za-
man çok şık ve bakımlı olmamız gerekir. Saç biçi-
mimize, makyaj ve giysilerimize moda hükmeder.
İnsan ilişkilerimizi ise, bağlı bulunduğumuz ajans-
lar düzenler. Defileden önce ve defile sırasında sa-
dece podyumu yaşarız. Defile başlayınca kişiliğl-
mizi unutmamız gerekir.»

Sonra gazetecinin sorularını yanıtlıyordu;

«Hayır, düşünmeye vaktimiz yoktur. Saatlerce
prova, berber, yürüyüş çalışmaları. Ajanslar düşü-
nür bizim için.»

«Kitap mı? Ne zaman okuyacağız ki?»

«İşimiz güzel olmaktır. Aynada kendimizi görünce

tanıyamayız bazı kere. Her seferinde o kadar değişik, ama hep çok güzel.»

«Hayır, hastalanmaya vaktimiz yoktur. Ne de kendimizi bırakmaya. Bu meslek pasaklılık ve bağımsızlık kabul etmez.»

«Sanatçı bir aileden geliyorum. Babam ışık şefi olduğu için hep film setlerinin içindedir. Annem el sanatıyla uğraşır. Yok, pek göremiyorum on'arı, vakit olmuyor. Biz ancak birbirimizi görebiliyoruz.»

«Mutluluk ne midir? Bilmem hiç düşünmedim.»

Daha fazla okumadı Artin Usta. Gülzar'ın değişik pozlarda çekilmiş resimlerine yarı aralık kırmızı dudaklarına, dekoltesinden taşan göğüslerine baktı. Gitti bir tanesinin saydam gibi duran pembe tenine dokundu usulca. Atölyenin kapısını vurup çıktı.

O akşam pasaja uğradı Artin Usta. Buranın da müşterisi değişmişti son zamanlarda. Bir iki meyhanesi ise iyice sosyetik olmuştu. Yabancı turistler bile geliyordu ara sıra ama, en çok son yıllarda yeni türeyen reklam filmleri yönetmenleri ve yapımcıları dolduruyordu buraları. Yine kalabalıktı pasaj. Artin Usta, Agop'un meyhanesinde m'imle-diği boş bir masava doğru garsonlara çarpmadan ilerlemeye çalışırken, başka bir masadan biri seslendi

«Artin Usta, Allah mı gönderdi seni, gel be paşam »

Döndü baktı. Yine bir reklamcılar masasıydı. Oturanları başıyla selamladı. Sadece iki kişiyi tanıyordu masada.

«Bak. bu bey yapımcı» dedi tanıdığı, «Bir reklam filmi için çok sayıda manken bulması gerekiyor-

muş. Sen de tam üstüne geldin.» İyi niyetle göz kırptı Artin Usta'ya; «Söyle bakalım usta, manken nerede yapılır?»

Yönetmen olduğunu bildiği, sakallı sarışın adam gülerek atıldı;

«Yatakda.» dedi.

Artin Usta masada duran bardaklardan birini kaptığı gibi, içindeki rakıyı yönetmenin suratına savurdu. Gözleri yuvalarından uğrayan yönetmen;

«Delirdi mi bu herif, ne oluyor buna yahu» diye sorarken, Artin Usta hışımına fırladı meyhaneden. Beyoğlunun arka sokaklarında koşmaya başladı. Atölyeye geldiğinde soluk soluğa kalmıştı. Yüreğinin gümbürtüsü kafasının içinde zonkluyordu. Işığı yaktı, duvara dayalı mankenlere bir tekme savurdu. Gülizarlar birbirlerinin üstüne iskambil kâğıdı gibi yıkıldılar. Eline geçirdiği iskemleyi cansız bedenlere ardarda indirmeye başladı. Kolları, bacakları ve kafaları hoyratca ayırdı gövdelerden. Sıçları yoldu. Kendine şaşkın şaşkın bakan gözleri, parmaklarıyla oydu. Ortalık bir anda savaş meydanına döndü. İçlerinde katalizatör hazırladığı kovaları getirdi, yerde darmadağın duran parçalanmış, ezilmiş, kırılmış kol bacak parçalarını, gövdeleri doldurdu kovalara. En üste didik didik saçlı kafaları koydu. Çekeliye çekeliye çıkarttı basarıklardan, sokağa, kapının yanına dizdi. Sonra ışığı söndürdü. Artin Usta, el yordamıyla, sendeliye sendeliye somycısına doğru yürüdü; sırt üstü uzandı yatağa. Yüreğinin atışları giderek hafifledi, duyulmaz oldu.

Sokakta, tepeleme dolu kovaların etrafında, bir kedi dolanıp durdu bir süre. Sonra bir parça yi-

yecek bulma umuduyla, hop diye sıçradı kovalardan birinin üstüne. Karıştırdı kırıştırdı, bir şey bulamayınca, yumuşacık atladı yere.

Gülizar'ın nasılsa sağlam kalmış tek gözü şaşkın şaşkın baktı kediye, hiç bir şey anlamadı.

1983

ÇEKİM GÜNÜ

Minibüsün içi mis gibi taze simit koktu. Işıkcı Mevlut,

«Hemen tıkmaya başlamayın, çekim yerinde çay geldiği zaman, bize çay! kuru kuru içiriyor bu yapımcı diye şikâyet edersiniz sonra» dedi. Yapımcı, ekip arkadaşları gibi blucin ve kazak giymiş, yaşında çok daha genç duran bir kadındı. Güldü, «ben bu oburlara ayrıca poğaça da aldım.» dedi, «başma geleceği bilirim ben. Bırak yesinler simidlerini.»

Setci Bülent, dikkatsiz harcamalara aşırı sinirlenen, yönetmenin taksi paralarını bile söylene söylene veren yapımcının damarına basmak için,

«El kesesinden, sultanım, develer olsun kurbanım. Öyle değil mi Ayla Abla» dedi.

«Beni sabahın altı buçuğunda çileden çıkartmaya başlama, Bülent» dedi yapımcı.

«Bugün işimiz zor zaten, Prenses ağırlayacağız, biliyorsun.»

Yapımcı minibüsden indi, SS jandarmaları gibi sert adımlarla kaldırımda gidip gelmeye başladı. Set Amiri her zamanki gibi geç kalmıştı. Saat yedide çekim yerinde iş başı yapmaları gerekiyordu. Film bir gün içinde çekilecekti. Bir güne sığdıramazlarsa,

hem bütçeye ikinci günün ücretleri fena binecek, hem de perşembe günkü TRT denetimine yetişemeyeceklerdi. Oysa bir hafta sonrası için. Televizyonda, haber öncesi kuşağı için yer ayırtmıştı müşteri. Sabah zamanında başlayamazlarsa, bu kez, gece mesaisine kalmak, sabahlara kadar montaj dublaj odalarına tıkmak, bir de çift mesai ödemek vardı işin sonunda. Bu yüzden her bir dakika altın kıymetindeydi yapımcı için. Minibüsün etrafında deli dana gibi dolanan yapımcıya, kameraman başını pencereden uzatıp seslendi :

«Üzülme Ayla Hanım, para senin cebinden çıkacak değil ya, patron düşünsün.»

«Hüseyin'in geç kalması benim sorumluluğum ama» dedi yapımcı. İşini bu kurumun geleneksel tutumuna yakışmayacak biçimde ciddiye alan yapımcıyı hem seviyor hem de aralarında alaya alıyorlardı biraz.

«Sen devlet idare edecek kadınsın yahu» dedi setci Mevlut. «Başbakan olacaktın ki gör nasıl kalınıyoruz.»

Yapımcı tam cevabı patlatmaya hazırlanıyordu, köşeden set amiri göründü.

«Eee, söyle bakalım, bugün ne oldu Hüseyin?» dedi yapımcı, «Karın mı doğurdu, baldızın mı zehirlendi yoksa kaynanan mı kalp krizi geçirdi?»

«Bugün vapuru kaçırdım» dedi Hüseyin, minibüsün arkasına yerleştirilmiş kutuların üzerine tırmanıp oturdu. İkinci setci Ali,

«Her şey tamam abla,» dedi, «Işıklar, şaryo, raylar, her bir şey yüklendi. Ocak ile şofbeni de fabrika yolluyor çekim yerine. Biz hazırız.»

Yapımcı elindeki listede, yüklenmesi gereken malzeme ile ekibin ve oyuncuların adını tek tek işaretledi. Hüseyinin adının yanına bir yıldız koydu. Dışarda duran oyuncu da girdi içeri, kamera kutusunun üstüne oturmaya yeltendi.

«Kucağıma otur, başımın üstüne otur, ama ekmek paramın üstüne oturma yavrum» dedi kameraman, kutuyu bacaklarının arasında emniyete almaya çalıştı. Genç birkızdı oyuncu, utandı, kızararak ışıkçının yanına sıkıştı.

Arkada oturanlardan biri,

«Prenses nerede, o bizimle gelmiyor mu?» diye sordu.

«Prensesler minibüse binmez» dedi yapımcı, «O sadaret arabası ile sarayından alınıp, sete getirilecek.»

Tıklım tıklım malzeme ve insan dolu iki minibüs bir de kamyonet yola çıktılar.

Reklam çekimlerinin teknik ekibi ve oyuncuları çoğunlukla, saat sekiz buçuk, dokuz sularında başlayacak çekimin setini hazırlamak için gün ışıkları kenti aydınlatmaya başlamadan düzölürdü yola. Yönetmen, set ve oyuncuların makyajları hazır olduktan sonra, bir takside baş oyuncu ile birlikte gelirdi.

Kentinon-onbeş yıl önce yapılan yapay ve çirkin mahallelerinden birine saptı minibüs. Onu ikinci minibüs ve kamyonet izledi. BTB bloklardan birinin önünde durdular. Yapımcı attı kendini aşağı, geride duran kamyonete seslendi;

«İşiniz zor çocuklar, yedinci kata taşınacağız. Ama yukarda sizi iyi demlenmiş çay bekliyor.»

Dişlerinin arasından homurdandı setci Ali,

«Ben sana kendi bardağımı ikram edeyim de, takım çantasını sen taşı.»

Yapımcı duyuverdi Ali'yi. İnandırıcı olmayan bir tavırla kırıttı, sesini inceltti;

«Yapamam, ben kadını, ince işler için yaratıldım ben, yaaa» dedi, yürüdü, apartımana girdi. Makyajcı Zeliha ile asansöre binip yedinci kata çıktılar. Yedinci katta onbir numaranın zilini çaldılar. Açan olmadı. Bir süre bekleyip yine bastılar zile. Beklediler. Yapımcı;

«Yahu, geleceğimizi biliyorlar, neden erken kalkmazlar?» dedi. Makyajcı Zeliha, parmağınla tık tık vurdu kapıya. Kapı açılmadı. Bu arada asansör geldi, yönetmenin asistanı Mustafa birkaç oyuncu indiler. Yapımcı parmağını zile dayamış kaldırmadan çalışıyordu. Murat.

«Zehirlenmiş filan olmasınlar?» diye sordu. Oyuncu kızlardan birinin yüzü bembeyaz oldu. Bayılacakmış gibi yaslandı duvara.

«Ne yani, ailece toplu intihar mı ettiler dün gece?» dedi yapımcı.

«Evde kaç kişilerdi?» diye sordu Zeliha.

«Üç» dedi Murat, «Bir anne, bir baba bir de çocuk. Yani uygar bir aile bu, anlıyacağın. Daha dün akşamüstü beşte geldik, gezdik evi. Açıları filan oaptadık. Adam Marçevik'in bölge satış müdürü olduğu için, mekân parası almıyor bizden. yaaa, kurtarırdık yine mekân parasını, işimiz iş, barı doğru dürüst bir yemek yedirse bize Ayla Hanım».

«Dün kadın evde yoktu, çalışıyormuş, dönmemişti daha. Adam gezdirdi evi bize. Çocuk da evdeydi, on yaşlarında bir sümüklü oğlan» dedi. Yapımcı saatine baktı,

«Bu işte bir gariplik var. Saat yedibuçuk, bu saatde başlamaz ki okul. Nerede bu insanlar?»

Kapıyı yumruklamaya başladılar. Arada bir duruyor, kulaklarını dayıyarak içeriye dinliyorlardı. Bu arada asansör geldi yine, içinden, elinde takım çantaları ikına sıkına Hüseyin çıktı.

«Şaryo asansöre sığmadı. O ağır demiri nasıl taşıyacağız buraya?» diye söylenerek ışıkları boşaltmaya başladı. Asistan artık iyice yumrukluyordu kapıyı. Gürültünün arasında bir ses duyar gibi oldular. Yapımcı;

«Susun bakayım» diye bağırdı. Ağlamaklı bir çocuk sesi;

«Vurmayın artık, kapıyı açamıyorum» diyordu. Yapımcı, «Yavrum annen veya baban evde yok mu?» diye sordu.

«Hayır, onlar gitti.» dedi çocuk.

«Bugün sizin evde çekim var.» dedi yapımcı, «Beni hatırladın mı? Dün gelmiştik hani, eve baktık. Fırın ve şofben reklamı çekecektik bugün, hatırladın mı?»

«Evet biliyorum» dedi çocuk.

«İyi ya, kapıyı açsana» dedi yapımcı, «Bak geç kalmaya başladık işimize.»

«Vaz geçtiler evi vermekten. Annem istemiyor. Başka yer bulun.» dedi çocuk.

Yapımcı bilgiç bilgiç konuştu,

«Olur mu hiç yavrum. Dün babanla saat beşte konuştuk. Bak bütün eşyaları yukarı taşımaya başladılar. Sen kapıyı aç da babana bir telefon edelim.»

«Kapı kilitli açamam.» dedi çocuk. Yapımcı en tatlı sesiyle bir daha denedi.

«Olur mu hiç evladım, evinizi hiç kirletmeyiz biz, korkma, her şeyi yerli yerine kor öyle çıkarız evden. Bir yanlışlık olacak bu işte. Kapıyı aç da halledelim.»

«Babam kapıyı dışardan kilitledi üstüme, açılmıyor» dedi çocuk.

Öyle şey olur mu oğlum dedi yapımcı. Sesindeki tad giderek ekşimsi bir hal alıyordu. Kapı kilitlenir mi insanın üstüne. Ya dışarı çıkman gerekirse?»

«Gerekmez.»

«Ya yangın çıkar veya deprem olursa.»

Bir sessizlik oldu. Çocuk bu olasılıkları hiç düşünmemişti anlaşılan.

«Babama telefon ederim o zaman, gelir beni kur-tarır.

Bezgin bir tonla yapımcı, Haydi aç oğlum dedi, İçeri bir tek ben gireceğim. Bari parasını ödeyerek şirkete bir telefon edeyim, haydi yavrum, inat et-me.»

Hiç ses gelmedi. Besbelli oğlan dışardakilerin sesini duyamayacağı bir yere gitmişti evin içinde. Yapımcı başı ellerinin arasında merdivenlere çö-kerken, asistan avaz avaz üçüncü kata kadar çıkmış olan setcilere seslendi;

«Durun durun taşımayın hiçbir şey.»

Katların birinde bir kapı açıldı. Pijamalı bir adam yukarı bağırdı;

«Nedir bu gürültü yahu, utanmıyor musunuz, sabah sabah..»

Asistan ve ağır rayları taşıyan setciler dillerinin ucuna gelen küfürü zor tuttular.

Yapımcı oturduğu yerde, üşüdüğünün bile farkına varmadan, bir çözüm arıyordu. «Eyvah» diye

bağrdı Murat, «Şimdi fabrikadan ocakla şofben gelmiştir. İridirmeseler bari kamyonetten.» Asansörü beklemeden dörder dörder atlıyarak koştı merdivenlerden aşağı. Saat sekiz olmuştu. Her çekime en az yarım saat geç kalmayı huy edinmiş olan yönetmen, nedense bugün baş oyuncu ile beraber tam zamanında sökün etti. Baş oyuncu beyaz perdenin çok ünlülerinden idi. Uzun bir pazarlık sonucu, sekiz milyona razı olmuştu reklama çıkmaya. Marçevik'in büyük hatırı için rıza gösteriyordu biraz da, yoksa koskoca oyuncu, çıkarmıydı hiç reklama. Marçevik reklâm ajansının, ajans da çekim ekibinin kulağını bükmişti iyice, «Aman, hanımefendi biraz nazlıdırlar arkadaşlar birkaç gün hoşgörölü olsunlar, hanımefendi el üstünde tutulsun, kaprisleri çekilsin.»

Asistan Murat, asansör boşluğundan yukarı «Ayla abla, prenses hazretleriyle, yönetmen teşbağrdı; rif ettiler efendim.»

Yapımcı ağır ağır kalktı çöktüğü yerden, onbir numaranın önünde son bir kez seslendi içeri.

«Açacak mısın bu kapıyı piç kurusu?» Tıs gelmedi içerden. Yapımcı, yardımcısı İhsan'a döndü;

«Git bir telefon bul, ajansa haber ver» dedi. «İhane uğradığımızı söyle, yeni bir mekân araştırmaya başlasınlar hemen.»

Yönetmen, sinemaların prensesi şerefine pek fiyakalı g'yinmiş, boynuna da bir ipek fular takmıştı.

«Ne oluyor.» diye sordu. Kısaca anlattı yapımcı. Prens de arabadan çıkmış, bakınıyordu. Durumu öğrenince, yapımcıya döndü;

«Bu ne rezalet böyle?» dedi, «Ne biçim organl-

zasyon bu?» Yanıtlamadı yapımcı. Yapımcısına toz kondurmayı sevmeyen yönetmen kızardı kulaklarına kadar, duymamazlığa geldi. Prenses arabaya girip oturdu, bir sigara çıkardı. Işıkçı Mevlüt, hemen koştu elinde bir kibritle.

«Ajansa dönüyoruz» dedi yapımcı. «Çok acele yeni bir mekân bulacağız.»

Kilolarca ağır raylar, şaryo, ışıklar, kamera gerisin geriye yüklendi kamyonete. Oyuncular minibüse doluştular. Teknik ekibin yüzünden ter damlıyordu.

Yönetmen yapımcıya;

«Ayla, sen de bizimle arabaya gel» dedi. Yapımcı arabaya girince, prenses koltuğun bir ucuna kirli bir kedi oturmuş gibi büzüldü yerinde, eteklerini çekti. Tam hareket edecekleri sırada, yapımcının yardımcısı İhsan geldi koşarak.

Ajansı aradım, daha kimse gelmemiş, cevap vermiyor dedi. «Dokuzdan önce gelen olmaz. Nasıl gireceğiz içeri?»

«Biz oraya varana kadar saat dokuz olur zaten» dedi yönetmen. Hiç telaşa kapılmayan, geniş yürekli bir adamdı. Yapımcı,

«Sen bir de müdürün evini ara, dedi. Durumu bildir, erken gelsinler bugün biraz. Anahtar kimdeyse ona haber versin.»

«Bakın, ben size söylüyeyim de bilersiniz» dedi Prenses, sigarasının külünü camdan dışarı silkti. «Benim sadece bu günüm boş. Yarın dinleneceğim, öbür gün de film çekimim var, Haberiniz olsun, bu çekim bugün bitmeli.

Yapımcının sesi tıslar gibi döküldü dudaklarından;

«Haberimiz var» Bir an durdu, sonra gözlerinde alaycı pırıltılar ama sesi dümdüz, ekledi, «Hanımefendi.»

Yeni bir çekim yeri bulunup, gidilmesi bir buldu. Yapım asistanı yemek kutularını gazete kâğıdı yaydığı masanın üstüne serdi. Ekibe;

— «Çabuk olalım arkadaşlar» diye seslendi. «Bir eşek herifin yüzünden yarım gün kaybetmiş bulunuyoruz...» Devam edecekti ama yapımcı «Öhöö, öhöö, öhööö» diye yüksek sesle yalancılıktan öksürdü Reklam ajansının müdürü, sabahki olaydan dolayı ekibin haklı öfkesini dizginlemesini öğütlemişti yapımcıya. Marçevik'in sözünden son dakika dönerek çekimi aksatan ve ekibe soğuk terler döktüren bölge satış müdürüne karşı hiçbir taşkın imada bulunulmıyacaktı. Marçevik'in müşteri temsilcisi veya herhangi bir elemanı her an çekim yerine gelip, söylenenleri duyabilir, reklam paketi geri çekilebilirdi. Yapımcı yumuşak bir sesle müdürün ricasını tekrarladı. Yapım asistanı İhsan;

«Arkadaşlar» dedi, «Müşteri bize ekmek paramızı kazanmamız için iş verendir. Müşteri, sabahın yedisinde, bize söz verdiği evinin kapısını açmasa bile, velinimetimizdir, efendimizdir. Deminki sözüm için özür dilerim.» Eliyle ağzına küçük tokatcıklar indirdi.

Ekip yemeğini yerken, teknik ekip listesine adı sanat direktörü olarak geçen, ve kendinden fizik kurallarına karşı mucizeler yaratması beklenen özel etkici Hasan, bir margarin kutusunu nasıl havaya uçuracağını düşünüyordu. Bu iş için, iki gün önce, başka boyu bulunmadığından, sanayi boyu kocaman bir helium tüpü, bu tür patlayıcıların köprüden

geçirilmesi yasak olduğu için, yönetmenin bir doktor arkadaşının imdada yetişmesiyle, özel ambulans içinde Asya yakasından öteki tarafa geçirilmişti. Ambulansın içinde, battaniyelere sarılarak, ağır hasta görünümünde taşınan helium, sonradan balonlara doldurulmuş, balonlarda ince naylon ipliklerle margarin kutusunun dört bir tarafına raptedilmişti. Yönetmenin işaretiyle kutu serbest bırakılınca, balonlarla beraber havalanacaktı. Bu formülü üç gece düşündükten sonra bulan Hasan, balonların hemen patlayıvermesini engelliyemiyordu. Birden oturduğu yerden «Buldum Buldum» diye bağırarak ayağa fırladı. Yapım asistanını yakaladı;

«Koş eczaneye, bana on kutu prezervatif al gel. Hemen, hadi durma» dedi.

«Ne diyorsun sen, abi» diye sordu İhsan, kulaklarına inanamıyarak.

«Prezervatif oğlum, kaput, kaput. Hadi durma, vakit kaybettiriyorsun bana.»

«Boşuna heveslenme abi.» dedi İhsan, «Prenses sana vermez.»

«Koş ulan» dedi Hasan.

«Tut kendini abicim» dedi İhsan, «Gidiyoruz işte.»

Prenses'e özel yemek getirtmişti yapımcı. O herkes gibi pideli kebab değil, kızarmış tavuk budunu yiyordu nazlı nazlı. Yemeğini bitirdikten sonra, pencere kenarında bol ışıklı bir yere oturdu makyaj için. Zeliha'ya;

«Yanaklarımı ince göstermek için, alılgı koyu renk seçin ve şakaklara sürün.» dedi.

«Evet efendim. Öyle yaparım, merak etmeyin.» dedi Zeliha. İçinde binbir çeşit göz, kaş, yanak ve

dudak boyası ile kalemi bulunan makyaj kutusunu açıp, aynanın önüne yaydı.

«Hazır mıyız» dedi yönetmen.

«Tamam» dedi asistanı.

Işıklar hazırды. Kamera şaryonun üstüne oturtulmuş, raylar mutfağa doğru döşenmişti. **Mutfakta** pırıl pırıl bir Marçevik ocağı, üstünde de yine pırıl pırıl bir mavi tencere duruyordu. Prenses, becerikli bir ev kadını olacak, sevgi ve özenle eşinin akşam yemeğini hazırlıyacaktı birazdan. Yemeğini Marçeviğin son ürünü olan margarin ile, yine Marçevik ocağının üstünde pişirecekti. Hasanın mucizesi burada gerçekleşecekti işte. Prenses, yüzünde gülücüklerin en tatlısı, «Bu en hafif yağdır» dedikten sonra, parmağının ucuyla tık tık vuracaktı margarine, kutu da hafifliğini sergilemek üzere havaya yükselecekti. Boş margarin kutusunun çevresine, naylon ipliklerle bağlanmış, kavun biçimi, süt rengi garip balonlara baktı Prenses.

«Aaa, hiç böylesini görmemiştim. Ne acayip balon bunlar böyle» dedi.

«Bunlar özeldir» dedi yönetmen, «Çekimler için yapılıyor. Yeni bir buluş.»

«İlginç» dedi Prenses. «Her gün yeni bir şey buluyor di mi?»

Kullanılmayan kutuları satıcılarla ışıkçılara dağıtıyordu asistan.

«Alın çocuklar, güle güle kullanın, iyi günlerde kullanın.»

«İşinin başına dön. Maskaralığı bırak» diye kükredi yönetmen.

«Size de ayırdım» dedi İhsan, «Kızmayın.»

Yağ reklamı çekildikten sonra sıra ocağa geldi.

Prenses, üstü vernikle parlatılmış bir but ile, bo-
yayla kızartılmış patateslerin süslediği tepsiyi önce
fırından çıkartacak, sonra da fırının içini, ızgarasını
filan gösterecekti televizyon seyircilerine. Fırının
arkasına, bu nedenle kocaman bir delik açılmıştı.
İlk önce, pişmemiş, patatesli bir bütün fırına ko-
nuşu çekildi. Prenses şık bir mutfak önlüğü bağla-
mıştı önüne. Eti fırına sürdü, saat düğmesiyle za-
manı ayarladı. İkinci plan salonda çekildi. Prenses
önlüğünü çıkarmadan kanepeye yerleşti, sigarasını
yakıp, bir kadın dergisi karıştırmaya başladı. Der-
ken fırının zili çaldı. Hemen mutfağa koştu, fırını
açtı ki ne görelim, fırında nar gibi kızarmış patates-
leriyle ağızınıza layık bir kuzu butu.

Sabahın gerginliği unutulmuştu. Pek büyük aksli-
klere uğramadan yürüyordu çekim. Herkesin keyfi
yerindeydi.

«Çay molası vermeden, fırının içini de çekelim,
bitsin bu iş.» dedi yönetmen.

«Çayları içtikten sonra banyo faslını çekeriz.»

Yapımcı makyöze seslendi, «Banyo sahnesi için
çocukların makyajına başlayabiliriz Zeliha'nım.»

Işıkcılar ışıkların açılarını değiştirdiler, fırının içi-
ni aydınlatacak biçimde alçalttılar ampulleri. Ka-
meraman kamerayı şaryodan indirip eline aldı, ye-
re uzandı. Bir süre ayarladıktan sonra yönetmeni
çağırdı. Yönetmen de yere uzanıp baktı vizörden.

«Tamam» dedi, «Harika, Motor demeden önce bir
prova yapalım.»

Zeliha bir koşu geldi, Prenses'in burnunu, alnını
pudraladı.

«Lütfen efendim» dedi yönetmen, «Şimdi fırının
içinden güzel yüzünüzü görmek istiyorum. Ete ba-

kıp, enfes olmuş diyeceksiniz. Gülümsemeniz içten ve sıcak olsun.»

Prenses çömeldi, uzun boylu bir kadın olduğu için, çok alçak geliyordu fırın. Yere yatması gerekiyordu adeta. Yönetmen;

«Fırını yerden dört-beş karış yükseltin» buyurdu. Setciler koşuştular.

Yükselen fırının arkasına geçti Prenses. Başını fırının içine soktu.

«Haydi» dedi yönetmen.

«Ahh, enfes olmuş» dedi Prenses, etin kokusunu nefis bir gül koklar gibi içine çekti, hülyalı gözlerle baktı.

«Çok güzel, bravo» dedi yönetmen, «Tekrar edelim lütfen. Bu sefer çekiyoruz.»

«Ay ay ay başım sıkıştı başım.» diye bağırdı Prenses, «Başım dışarı çıkmıyor.»

«Nasıl olur?» dedi yönetmen, «Madem ki girdi, çıkar da.»

«Ay, ay, ay, kim açtı bu deliği böyle yetersiz. Sıkıştım. Tanrım yardım edin. Sıkıştım kaldım içine.» Bar bar bağıırıyordu Prenses. Odadakiler, yönetmen başta olmak üzere, fırının kadri içinde hiç de bir soyluya benzemeyen, gözleri, yuvalarından uğramış Prenses'e doğru koşuştular.

Kadının başı fırına sıkıştı, çıkaramıyorlar» dedi ışıkçı Mevlut

«Hadî canım sen de» diyerek mutfağa yürüdü yapımcı, kapının önünde gözlerine inanamıyarak durdu. Gerçekten de Prenses gözlerinden ateşler fışkırarak fırının içinden bakıyordu. Yönetmen yardımcısı, yönetmene yanaştı;

«Hazır başı içerdeyken, çekiverseydik keşke bu planı» dedi.

«Şu butu kaldırın bari burnumun dibinden» diye bağırdı Prenses, «Leş gibi kokuyor.»

Setciler Prensesin domalmış poposuna değme-meğe gayret ederek, fırının arka duvarını sökme-ye çalışıyorlardı. Yapımcı kol saatine baktı

«Bir bu eksikti» diye düşündü. Ev, Reklam Ajan-sında çalışan bir sekreterin eviydi, sabah, yeni me-kân bulmak için çırpınıp dururlarken, çaresizlikleri-ne acımış, yardımcı olmak istemişti. Saat dokuzda işi bitirip çıkacaklarına söz vermişti yönetmen. Ya-pımcı, bu söz verilirken, yönetmenin gözlerini yaka-lamaya çalışmış, başaramayınca, yanına gidip fısıl-damıştı, «Dokuzda bitiremeyiz işi, bari onbir diye-lim.»

«Sen karışma» demişti yönetmen, Ben işimi ne zaman bitireceğimi bilmez miyim?»

«Al işte sana, karışmadım. Şimdi ev sahibi ile sen uğraş bakalım. Saat dokuz olunca, kocam kızar di-ye başlayacak.» Yapımcı ne yapacağını biliyordu yönetmenin. Bütçe ondan sorulacak değil ya, bir yirmi bin lira daha ekleyiverirdi verecekleri mekan parasına, olur biter. Artık, bütceyi nasıl denkleş-tireceğini yapımcı düşünsün!.

Yaklaştı fırına, Prensesin kızgınlığı, sıcak bir alaz olmuş, yüzüne vuruyor gibi geldi. Gülümsemeye ça-lışarak;

«Hanımefendi,» dedi. Başınızı şöyle bir de yana bükseyiz, öyle denesek.»

«Her türlü denedim ben» dedi Prenses sert sert. Aptal değilim ya.»

Kesinlikle aptal değildi ama, kafası fırının için-de, pek de akıllı bir görüntüsü yoktu o anda.

Yönetmen yardımcısı, sonunda kendini tutamadı;

«Efendim, hazır başınız içeri girmişken, bari çekivereydik bu planı» deyiverdi.

Yönetmen gözlerinden ateşler fışkırarak baktı yardımcısına;

«Siz beni deli mi etmek istiyorsunuz?» diye bağırdı Prens, «Başım şuradan kurtulsun, çekip gidiyorum zaten. Sabahtan beri burnumdan geldi. Bir dakika bile durmam.»

«Milyon'ları almayı biliyorsun ama, olur karı» dedi yönetmen yardımcısı. Bunları içinden söylediği için Prens duymadı.

Yönetmen yapımcıya; «Çabuk viski buldur dedi, «Kafasını bu fırından kurtarınca gönlünü almamız, sakınleştirmemiz gerekecek. Çabuk viski buldur.»

«Sen beni para mı basıyor zannediyorsun» dedi yapımcı hırs içinde, ver parasını aldırayım. Bütçeyi kapayamayınca, benim ücretimden kesiliyor, biliyor muydun bunu?»

Yönetmen ile yapımcı birbirlerine burunlarından soluvarak baktılar.

Yönetmen yapımcıya, «Sen bir Allahın belasısin, kadın» dedi içinden. Yapımcı da yine içinden;

«Sorumsuz herif» diye bağırdı avaz avaz.

Prens salonda buzlu viskisini yudumluyor, mak-yoz Zeliha da darmadağın olmuş saçlarını düzeltiyordu. Yapımcı, yardımcısıyla banyoyu hazırlıyordu çekime. Ev sahibi, çekimin onikiye kadar sürmesine, alacağı ücrete onbeş bin lira ekleterek razı olmuştu. Birazdan Prens şofbeni, paf diye bir kibrit çıkmasıyla yakıverecek ve iki küçük çocuğunu yakıyacaktı banyoda.

Yönetmen, gaza bağlı olmayan şofbenin bir kibrit çıkışıyla yanma mucizesini gerçekleştirmek için, deneyler yapan Hasan'a;

«Gözünü seveyim, bir aksilik çıkartmadan başar şu işi» dedi.

«Yok, pek büyük bir aksilik çıkmaz» dedi özel etkici. Olsa olsa, Prensesin saçları tutuşur. Onun da nasılsa birkaç peruğu vardır yedek.»

«Şakasına bile dayanamam» dedi yapımcı. «Bak saat onikiye geliyor, hâlâ buradayız. Yarın yedide yine yola düzüleceğiz biz.»

«Yarına yeni çekim mi kondu, bilmiyordum» dedi Hasan.

«Evet dedi yapımcı,» «Kilyos yolu üzerindeki köye gidiyoruz yine. Pak Bank amblemini petekden ören arıları çekmeye.»

«Yahu, geçen hafta çekmediniz miydi siz arıları?» diye sordu Hasan.

«Yeniden çekilecek,» dedi yapımcı. «Geçen hafta kameramanın ellerini ve yüzünü, amblemi yapmak istemeyen arılar soktu, kaldı çekim. Bu kez arıcı maskesi ve eldivenleri hazırlamışlar kameraman için. Hele Pak Bank amblemini yapmak istemesinler, gösteririz biz onlara yarın.»

Üstünde mavi bir bornozla banyo kapısında diki lip duran Prenses'e;

«Şimdi yüzünüzde şefkatli bir anne ifadesi istiyorum.» dedi Yönetmen.

Küvetde, köpükler içinde bekleyen iki küçük çocuk, kendilerine şefkatli anne gülücükleri ve sesleri çıkaran bu yabancı kadına şaşkın şaşkın baktılar.

«Çekiyoruz. Motor» dedi Yönetmen.

Prenses için getirilmiş viskiden, kaşla göz arasında herkes bir fırt çekmiş olduğu için, tüm ekip çakır keyifti. Prenses bile iyice gevşemişti. Hasan, gün boyu yarattığı mucizelerden, tanrı olduğuna

İnanıyordu son on dakikadır. Sadece yapımcı kazık gibi dolaşıyordu ortalıkda.

«Bize taksi parası ver, abla, saat bire gelyor, otobüs bulunmaz bu saatten sonra» dedi Mevlut.

«Taksi makbuzu getirmiyene, gösteririm ama» dedi Yapımcı.'

Mevlut, İhsan'a, «Ne gösterecekse, gösterse de görsek.» dedi yavaşca.

Setciler rayları, şaryoyu, ışıkları merdivenlerden aşağı taşırken, Yönetmen;

«Sizinle çalışmak benim için büyük bir zevk ve şeref oldu.» diyordu Prenses'e.

Yapımcı birinci minibüse doluşan ekibe seslendi;

«Yarın yedide Ajans'ın önünde olun. Hüseyin sen de geç kalma sakın. Arı sokmasına karşı pomatları almayı da unutma, yanına.»

GÜNEŞE DÖN YÜZÜNÜ

AYŞE KULİN

Öykü

Emine, güllerin ortancaların arasında coşku ile koştuğu yolda ters yüzü yürüdü, uzaklaştı dedesinden. Bahçenin en kuytu köşesinde çam ağacının altına oturdu. Ömrünün ilk çelişkisini, ilk düş kırıklığını yaşamak için, trenle geçerken, bozkırda gördüğü ay çiçekleri gibi güneşe döndü yüzünü. Ankara'daki evinin, okul arkadaşlarını ve babasını özledi.

ÖNEMLİ NOT:

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.

4600